6
(928)
Sîmbătă
9 februarie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Un act cu putere de simbol

Etapa pe care o parcurge în anii noștri România socialistă este pe drept cuvînt considerată cea mai semnificativă din lungul drum străbătut de români de-a lungul continuei lor ființări istorice. Un strălucit efort național a adus România în postura, respectată și admirată pe toate meridianele, de țară a cărei politică internă și externă sintetizează în mod strălucit dezideratele fundamentale ale umanității contemporane. O încununare și o emblemă a României socialiste din anii contemporaneității a constituit-o și o constituie activitatea eminentă a secretarului general al partidului și președinte al țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu, personalitate de prim rang a lumii contemporane, militant pentru pace și pentru înțelepciune politică, voce ascultată cu respect și încuviințare pe toate meridianele lumii.

Marile realizări ale României socialiste nu ar fi fost posibile în absența unei adeziuni de esență a poporului la politica Partidului Comunist Român, la ideile strategice de dezvoltare a țării în deceniile care vin. Nu se poate construi fără încredere în planurile pe care ți le-ai asumat. Românii au optat, cu hotărîre, fără putință de întoarcere, pentru urmarea politicii partidului său comunist, pentru viziunea strălucită a viitorului, concepută de secretarul general al partidului. S-a născut astfel o puternică atmosferă de entuziasm popular, care stă la baza marilor înfăptuiri ale României contemporane. Nu totdeauna este sărbătoare, există și greutăți, dar cine privește cu bună credință peisajul uman al României socialiste poate vedea semnele clare ale încrederii în politica partidului, în clarviziunea secretarului general. Marile evenimente, celebrate cu dăruire pilduitoare de către oamenii României, subliniază existența de decisivă semnificație politică a unei opțiuni fundamentale pentru politica partidului. Un astfel de eveniment, pilduitor pentru angajamentul profund al clasei noastre muncitoare, al întregului popor, pe drumul îndeplinirii marilor sarcini comuniste care ne stau în față în contemporaneitate a fost marea adunare cetățenească desfășurată în aceste zile în circumscripția electorală nr. 1 „23 August" din Capitală. Această adunare se înscrie cu strălucire într-un șir de remarcabile evenimente social-politice din viața poporului nostru. După istoricele hotărîri ale celui de al XII-lea Congres al Partidului, care au modelat în chip strălucit viitorul României socialiste, după lucrările, cu mari repercusiuni în viața patriei noastre, ale celui de al II-lea Congres al Frontului Democrației și Unității Socialiste, această adunare cetățenească a marcat într-un chip convingător tocmai existența atmosferei umane de care aminteam mai sus, o atmosferă care sintetizează, în cele din urmă, o unanimă voință de angajare, de asumare conștientă și pasionată a marilor deziderate ale poporului, ale partidului, ale secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Într-o impresionantă unitate de gînd, de simțire și de voință, cei prezenți la această adunare l-au propus pe cel mai iubit fiu al poporului pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională. A fost astfel exprimată încă o dată, cu putere, opțiunea fundamentală a poporului pentru politica Partidului Comunist Român, dragostea sa nețărmurită pentru cel care a fost factorul esențial al angajării României pe strălucitul său drum către comunism. Este un act simbolic, exprimînd cele mai profunde sentimente ale unei națiuni.

Luceafărul

Uzina care crește oameni, iată titlul sugestiv al unui reportaj dedicat oamenilor care muncesc la o unitate reprezentativă pentru industria noastră socialistă. Este un reportaj realizat la „23 August", în mijlocul celor care l-au propus pe cel mai iubit fiu al poporului, pe secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceausescu, să candideze pentru alegerile de deputați în Marea Adunare Națională. Eroii acestui reportaj fac parte dintre cei care minuiesc elocvența faptelor, dintre cei care, pentru totdeauna încrezători în vitalitatea poporului condus de partid, construiesc adevărata istorie a României contemporane. (În pag. a 5-a)

CÎNTEC DE PACE

Dacă ofticează pruncul meu prin somn,
Sînt sigură că îl veghează tata
Și nici un gînd nu e în stare-anume
Cu frica astăzi ca să mi-l cunune.
Dacă ofticează pruncul meu prin somn,
Îi trec lumina palmei peste frunte
Și-i povestesc cum astăzi pentru el
Veghează din cîmpie peste munte.
Dacă ofticează pruncul meu prin somn,
Îi fac descîntec pentru teama sa
Rostindu-i blînd cuvinte pentru pace
Cuvinte limpezi care să-i aline,
Oftatul mic și-amar de lîngă mine.
Rostit, cuvîntul cald îi face bine,
Și simt cum trup în trupul țării crește.
Și face pruncul și visînd,
Întoarce fața lumii și zîmbește.

Areta Șandru

TÎNĂR ÎN AGORA

Brâncuși lucrînd

Cîteva zile la rînd am intrat în atelierul lui Brâncuși (mutat din 11 Impasse Ronsin la Musee National d'Art Moderne și-n cele din urmă la Centre Cultural „Georges Pompidou"), încercînd să mi-l imaginez pe demonul blînd al sculpturii moderne mișcîndu-se printre măiastrele sale de ipsos, atingînd cocoșii adormiți în bronz, privind fragmentele din coloana infinitului și chinuind uneltele și materia pentru a se putea rosti. Pereții obsedant de curați erau lipsiți de mirosul vieții, de fumul și praful și respirația pe care orice corp le produce ca semn al trudei cea de toate zilele. Încercam să mi-l imaginez pe Brâncuși trăind, lucrînd cu uneltele lui care seamănă ca două picături de apă cu toate teslele, dălțile, fierăstraiele și ciocanele țăranilor tîmplari din Oltenia, din Apuseni și din Maramureș. Supraveghetoarea era mirată de aceste întîrzieri și cînd mă observă mișcă nepăsătoare din umeri, mai mult un fel de mirare care se stingea încet. Nu avea cum să-și imagineze ce poate reprezenta Brâncuși pentru un român.

Treceau prin acest atelier sute și mii de turiști din toată lumea. Pe majoritatea îi interesau studiile, lucrările neterminate, variantele și operele terminate care pot fi văzute în atelier. Pe mine mă fascinau uneltele. Parcă erau luate direct din mîna nenorocită a țăranului român de acum cîteva sute sau mii de ani. Pornind de la ele făceam eforturi să văd pe un ecran imaginar și mîna care le purta. De afară se auzeau orchestrele ambulante, cîntăreții de chitară și

Cornel Nistorescu

Continuare în pag. 7

Un jurnal de lectură

Valeriu Cristea ne propune în ultima sa carte*) un jurnal de lectură axat pe o temă de largă circulație și, tocmai de aceea, de mare dificultate, „spațiul și literatura". Dat fiind aria semantică aproape inepuizabilă a subiectului, de primă importanță era stabilirea metodologiei și unghiului de abordare a materiei. Desigur, toposul spațiului în literatură a mai fost studiat în critică, și modele, fără a fi prea numeroase, există, as spune chiar, inhibante : Gaston Bachelard, **Poetique de l'espace** și George Poulet, **Metamorphose du cercle**. Primul adoptă o strategie generală de investigare a obiectului, încercînd să definească o **poetică** sau, pentru a fi mai aproape de intențiile lui Bachelard, o **sintaxă a motivului** iar cel de-al doilea urmărește transformările unei singure **figuri a spațiului** în literatură, orientîndu-se cu precădere spre semnificațiile filozofice. La ambii autori originalitatea interpretării este dublată de calitățile stilului (subtil, poetic, paradoxal la Gaston Bachelard : precis, nuanțat, de o rigoare intelectuală carteziană la George Poulet). De asemenea, sugestii interesante se găsesc și în eruditul op al lui E.R. Curtius, **Literatura europeană și evul mediu latin**.

Valeriu Cristea evită cu abilitate orice capcană a posibilelor comparații, ieșind din paradigmă, adică situîndu-se metodologic în alt „spațiu". Fără a-și asuma riscul unei sinteze (poate imposibile ?) și tipologizări (în sensul poeticii sau retoricii textului) și nici al analizei sistematice a unei forme, diacronic sau sincronic, autorul interpretează parcele de text, din indiferent ce operă (poezie, proză, teatru). Literatura sau perioadă temporală, mai mult după capriciile memoriei și fanteziei decît după un plan sistematic. Ceea ce se pierde pentru metodă se cîștiga însă pentru plăcerea lecturii, deoarece ai realmente, impresia de a participa alături de critic la elaborarea și scrierea cărții. Este un efect de receptare foarte modern asupra căruia voi insista.

Deci, avem în față un eseu despre aspectele „concrete" ale spațiului, în maniera unui decupaj și montaj de fragmente din opere literare, însoțite de comentariu critic, și așa cum o mărturisește, condus de criterii strict subiective : „Fiecare scriitor propune o ipoteză a spațiului, care este numai a lui. Tocmai de la ceea ce este particular, specific în tratarea unui anumit tip (subtip) sau a unei categorii de spațiu am pornit în lucrarea de față. **Spațiul în literatura** încearcă să stabilească diferențialele spațiului, cercetat în marea lui diversitate de **forme** și **semnificații**. Pentru a-mi procura materialul de care avea nevoie o carte de analiză pe text, și cu un inevitabil caracter de antologie, cum este aceasta, am apelat, în limita cunoștințelor mele, la toate literaturile, din toate timpurile, acordînd cum era și firesc o atenție specială literaturii române, de la Neculce la scriitorii contemporani. Dintre atîtea exemple posibile (numărul lor e practic nelimitat) m-am oprit în primul rînd asupra acelora pe care le purtam de multă vreme în mine. Altcineva, pe aceeași temă, ar putea scrie o **altă carte**, cu **alte referințe** (...) La temelia acestei cărți se află „spațiile" în care m-am transpus, cine știe cum, cine știe cînd, în care am respirat, am locuit, am visat. În cele mai familiare, mai secrete dintre ele trăiesc, aș putea spune, de o viață". Ultimul paragraf mi se pare deosebit de interesant pentru că afirmă deschis plăcerea lecturii, dorința criticului de a redeveni un cititor și un visător în marginea cărților.

Apreciez această subiectivitate declarată mult mai mult decît pretențiile de obiectivitate ale unei critici pseudo-științifice sau pseudo-judecătorești în care, în ultimul timp, s-au specializat grefieri de „serviciu". De altfel, „întoarcerea" la text, nu numai cu instrumentele specialis-

Paul Dugneanu

Continuare în pag. a 7-a

Bucuria anonimatului

Constatarea la care obligă lectura poeziei românești din ultimii trei luștri (cel puțin) este că Poetul (pe care-l așteptăm de atîta amar de vreme) s-a născut, a venit, el constituie o prezență, chiar dacă ezită sau amînă să concentreze lumina și vigoarea timpului într-un singur nume. Nu teama de a nedreptăți, nici neștiința ori inadecvata noastră percepție ar putea motiva refuzul de a-i numi pe acei puțini contemporani, demni să dea nume spiritualității românești de azi, ci dorința de a liniști sau liniștirea, protectoarea liniștire de sine necesară fiecăruia. Dar — se va spune — această afirmație neîntemeiată pe demonstrație și ierarhie nu are nimic de-a face cu spiritul critic și, ca atare, ține mai mult de utopie. Revenim : dintr-o radiografie a liricii contemporane apare cu claritate, în cîteva puncte, prezența acelui **monstrum per excessum**, cu care latinii își gratulau geniul ; el se intuiește ca un fenomen copleșitor și chiar se vede pentru că se manifestă. Dar dacă pretindem că Poetul a apărut printre noi, oamenii de rînd, și continuăm totuși a păstra tăcerea asupra numelui (sau numelor) de ce ne mai preocupă asemenea problemă romantică ? ! Numai pentru a vă neliniști, stimați cititori, fapt pentru care n-am vrea să vă cerem, în mod ipocrit, scuze. Putem însă motiva faptul că vorbim, a nu știm cîta oară, despre el.

★

L-am văzut pe Poet acum trei zile în Gara de Nord ; venea de la trenul ce oprise la capătul liniei opt, (era îmbrăcat corect, fără cravată însă), l-am salutat cu însuflețire și, cu toate că versurile ce-mi aparțin nu i-au trezit nici un interes, (au fost scrise fără sistem estetic) el a răspuns cu naturalețe salutului meu, aș putea spune că s-a și bucurat văzîndu-se recunoscut și chiar a mărturisit că, neavînd rude în oraș, nu se aștepta să-l întîmpine cineva. I-am spus de-ndată că, dacă trăiam pe vremea Domnului Eminescu, n-aș fi avut gînd mai bun decît acela de a-l sluji toată viața. Singura ciudățenie pe care mi-o amintesc

Gheorghe Pituț

Continuare în pag. a 7-a

O perspectivă nouă asupra poeziei lui Ion Barbu

Între poezia lui Mándics György și studiul său închinat operei lui Ion Barbu se pot găsi anumite corespondențe. Aceasta nu înseamnă că poetul care a debutat cu plachета **Rădăcini mirifice (Gyönyörü gyökerek**, 1969) pentru a publica mai apoi, volumul **Pămîntul regăsit (A megtalált anyaföld**, 1976), și-a scris versurile sub zodia barbiana a lirei. Chiar dacă găsim unele urme ale frecventării lui Barbu în poezia lui Mándics, aceasta are o originalitate păstrată și cultivată cu gelozie și care n-ar fi îngăduit fervorilor diverse — pentru poezia celui care a scris **Joc secund** și pentru Poezie în sine — să fuzioneze. Un fapt, însă, este cert. Mándics e un emul al lui Ion Barbu, de care s-a putut apropia — pascalian vorbind — atît prin **l'esprit de geometrie** cît și prin **l'esprit de finesse** pe care amîndoi le posedă. Ca un emul, el și-a construit volumul (e vorba de **Pămîntul regăsit**) conform unor criterii de ordine interioară ce amintesc criteriile similare ale ordonării poeziei din **Joc secund**. Să nu uităm că Mándics György are o formație matematică ce îl făcea receptiv la demersurile matematice ale lui Ion Barbu. Construirea Cărții aparține unei ordini deopotrivă geometrice și poetice. Poezia lui Mándics se supune acestor rigori convergente, utilizînd firește o substanță lirică, motive, metafore obsedante altele decît cele barbiene. De altfel nu am amintit o asemenea corespondență între poetul român și exegetul său maghiar, decît pentru a marca anumite puncte care-l „predestinau" oarecum pe mai tînărul emul la o apropiere de seniorul său.

Dar, înainte de a ne opri asupra interpretării pe care o dă poeziei lui Barbu, să notăm cîteva observații pe marginea ciclului de poezii, **Pămînt regăsit**. Parcurgîndu-l asistăm la un evident itinerar inițiatic. Cele trei părți ale cărții alcătuiesc pe un plan o triadă existențială, pe altul o triplă cale (în sensul în care se vorbește în tratatele de spiritualitate de cele trei căi: **via purgativa, via illuminativa** și **via unitiva**). Aceste trei segmente ne poartă: (1) „prin abisul tenebros al instinctului"; (2) prin „sita albă a rațiunei"; (3) spre și în inima roșie a plenitudinei. Experiența existențială urmărită purcede ca dintr-o **„selva oscura"** dantescă, din labirintul lui Tezeu (prima poezie a primului ciclu e **Tezeu în labirint**), pentru ca să ajungă în cele din urmă la o eliberare din labirint (ultima poezie a celui de-al treilea ciclu e **Labirintul depășit**). Să nu ne închipuim că periplul poetic ar fi o simplă coborîre **ad inferos**, urmată de

Nicolae Balotă

Continuare în pag. a 7-a

JURNAL DE POET

Gheorghe Anghel (III)

Anghel face apel în istorie la fânturile de durată, la atîndinile cercate de vreme. O țărăncă acoperită pe creștet cu două lespezi, precum o troiță între hotare sau o clopotniță la răscruci n-are nici o frumusețe la prima vedere : dar cercetată îndelung ea își dezvăluie nobletea în același spirit al textelor medievale ce-i hotărnicesc rostul ei de maică supusă vieții morale sub ocrotirea hărbatului încredințat din cumunie în vederea întemeierii familiei.

Femeia ca jertfă, ca prinos de bună mireasmă pe altarul bunei cuviințe în vatra familiei ca începătură de basilica vorbește aici și aceasta este frumusețea imperisabilă izvorîtă din imperativele logosului.

Alături de **Rugă** se află **Maternitatea** lui Anghel. Descultă și ea ca și Eminescu, maica este trunchiul uscat de copac, vrejul susținător pe care se desfoliază în cele patru zări aurora pruncului. Cu același voal al nunții pe creștet fecioara maică îndură de departe povara eliberatoare a slavei pruncului ce-i umbrește ființa este maica Theotokos Oranta absidelor centrale de deasupra altarelor Europei medievale.

Capodoperă alături de Eminescu stă bronzul reprezentîndu-l pe cărturar, pe cel chemat să vorbească poporului din carte, învățătorul, pedagogul, inițiatorul în rînduiala legilor morale ale acestui spațiu carpatic. Dacă Eminescu se confruntă în primul rînd în bronzul lui Anghel cu nemurirea, stă față în față cu părintele etern ca **Luceafărul** în urma călătoriei înspăimîntătoare peste goluri pînă ajunge la tronul patern, cărturarul oficiază în fața oamenilor, el se arată, el a dobîndit straiul de pedagog al neamului, de părinte și sfătuitor. Nu este de aceea ca și Eminescu descult. Eminescu se prezintă, se desghioacă din bronz în vederea unui mod de existență transfigurat după somnul

Ion Alexandru

Continuare în pag. a 7-a

Construcție în „Epifania"

Greu va accepta cineva astăzi, de dragul concepției despre estetic, existența unor forme ideale care să planeze și să învăluiască, metodic, expresia deja constituită, validînd-o. Pe măsură ce se aprofundează „știința" despre poezie, sensibilitatea noastră primește ea însăși alte determinații, alte finalități. Poezia se apropie din ce în ce mai mult, ca expresie de ciudate realități psihologice, morale, spirituale, care includ mijloace cînd stranii, cînd la îndemîna oricui. A te apropia de poezie prin „poezie", adică a o practica sau recepta doar la nivelul „realizării" ei, mi se pare insuficient. De aceea, un poet autentic vine întotdeauna cu o încărcătură spirituală atît de mare, încît sparge conturul rigid, îl apropie de sine prin sine și prin tehnica de rigoare, deja cucerită, cunoscută lui. Daniel Turcea a fost un „caz", tocmai din pricina acestei încărcături spirituale ieșite din comun. În prima sa carte, „Entropia", se făcea simțită un fel de căutare, destul de exterioară, în care elementele moderne ale limbajului poetic (suprarealismul, elocvența spațiilor albe, artificialul exotic al cuvintelor specioase, subtilitatea căutată, eritarea sau chiar întunecarea „adevărului" interior prin tot felul de asociații insolite) se pierdeau într-o pastă greoaie, într-un univers sufletesc incoerent și neconcludent din punct de vedere al experienței poetice. Dar, în spatele acestei căutări, rămînea vie „încărcătura", trăirea spirituală care încerca

Angela Marinescu

Continuare în pag. a 6-a

● În acest număr : ● Antologia «Luceafărul» : Poeme de ● Marius Robescu și ● George Jărnea ● Cronica literară ● Viața cărților ● Proză de Adrian Costache ● Poezii de ● Grete Tartler ● Dumitru Udrea ● Arthur Porumbaiu ● Irina Talpoș ● Mihai Teclu ● «L-am cunoscut pe Tudor Arghezi». Evocări de Valeriu Anania ● Planete, de Ion Caraion ● Atelier literar de Geo Dumitrescu ● Prezențe scriitoricești

cronica literară

PLATON PARDĂU: «Scrisorile imperiale»

Curioasă, chiar șocantă, această trecere bruscă a lui Platon Pardău de la **romanul realist-documentar**, animat în chip programatic de ambiția rămînerii neabătute în albia unui tip de narațiune a cărei substanță rezultă, parcă, din efortul transcrierii și relatării faptelor de viață social-politică nemijlocit trăite ori cunoscute, și **romanul-mit** sau, poate, mai exact spus, **romanul-poveste**, ce se bizuie pe însușirile debordant proliferante ale imaginarului, asaltat, la rîndul lui, de reziduurile proteiforme ale lecturii. Din unghiul psihologiei creației, s-ar părea, totuși, că o asemenea situație își are explicația ei. Intră, astfel, în discuție, nu numai inevitabilul tribut pe care, oricum, prozatorul Platon Pardău trebuia să-i plătească poetului Platon Pardău, ci mai ales îndreptățita aspirație a scriitorului de a străpunge limitele unei receptivități narative oarecum restrictiv-pragmatice, refractară la orice deschidere spre fața nevăzută, la urma urmei mitică, a lucrurilor. Constatăm, însă, că procesul din urmă nu s-a produs în chipul așteptat, adică prin acumulări lente, prin tatonări discrete care, într-un anume fel, să se fi localizat în chiar interiorul structurilor romanești statuate în **Ore dimineață**, fără îndoială, unul din cele mai pregnante romane-document din cîte s-au scris la noi în ultimul deceniu. S-ar părea deci că elaborîndu-și ultimele două romane (**Minunata poveste de dragoste a preafericiților regi Ulise și Penelopa** și **Scrisori imperiale**, Editura „Cartea Românească", 1979), pur și simplu, scriitorul ar fi făcut abstracție de experiența înregistrată cu romanul amintit și cu bogata serie a volumelor ce au **urmat** după acesta. Mai mult chiar, ca formulă epică propriu-zisă, există suficiente temeiuri să se considere că unica experiență personală la care se face acum apel este aceea marcată de apariția în 1970 a scurtului roman **Scara lui Climax**, în bună măsură, neconcludent exercițiu de proză fantezist onirică, dezarmantă prin capricioasele și nemotivatele ei alunecări în fantasmagoria pură.

Sigur, referindu-ne la ultimul roman al lui Platon Pardău — **Scrisorile imperiale** — este ușor și chiar plăcut a orienta lectura, sensurile ei, într-o direcție similară. Date fiind numeroasele și — mai ales — extrem de captivantele capcane pe care autorul ni le întinde cu nedesmințită siguranță de sine, ca să nu mai amintim de voioșia ghidușă care îi animă spiritul la tot pasul, într-un fel, este cît se poate de îndreptățit a vedea în **Scrisorile imperiale** un soi de cutie a Pandorei din care, deschizîndu-i capacul, succesiv și concomitent, ni se arată, sodindu-ne imaginația, scene dintre cele mai bizare desprinse literalmente dintr-un grandios spectacol cu măști. Lectura romanului, la acest nivel, este, nici vorbă, deosebit de atractivă; „scenariul" respectivului spectacol cu măști, precum într-o neașteptată comedie dell'arte, este presărat cu [illegible] acestea trec. [illegible] a narațiunii se impune [illegible] fundamentală în roman. Povestitorul [illegible] perfect [illegible] jocului. Încă din primele rînduri [illegible] solicitat [illegible] într-o manieră care [illegible] pe cititor la complicitate. Iată, nu mai departe, modul cum se distribuie locuitorilor din Doruna [illegible] „scrisori imperiale": „Scrisorile Împăratului [illegible] [illegible] Un feldwebel majestuos cu mustața cârligată [illegible] cu pelerină verde [illegible] — [illegible] Țăranii, care trăiau o continuă beție a curiozității și își petreceau mai tot timpul în vatra tîrgului [illegible] Împuternicitul împărțitor de scrisori, despre care aflară mai tîrziu că se numea Amfilofie, le cunoștea pînă și poreclele! [illegible] direct către adresanți. Era [illegible] Păchter, negustorul a de toate. Nici un nor sau una din acele ploi urîcioase, enervante, care [illegible] Doruna. Frumos dinspre muntele Ousor, frumos dinspre Ciumaliu, [illegible]

mai depărtat, mai [illegible], dar propice de țărani pentru pășunile și pădurile [illegible] frumos [illegible] Dorunei la vale, unde [illegible] ceața [illegible]..."

Într-un fel sau altul, întreaga țesătură epică [illegible] gravitează în jurul „exegezei" (contrafăcută [illegible]) pe care [illegible] istoriei o întreprinde [illegible] „istorie" [illegible] mai înainte.

Simulînd seriozitatea și rigurozitatea unui autor de romane istorice (în acest sens, demontarea de timp și loc, capabile a supera prototipul etern al lumii din roman sînt frapante), de fapt, prozatorul este interesat să-și fundeze proprii-i născociri, capabile, la rîndul lor, a-i „ilustra" punctele de vedere, dacă vrem „tezele" cărora își propune a le da curs pe întreg cuprinsul scrierii. Așadar, vorbind de „teze", de puncte de vedere etc., avansăm ideea că **Scrisorile imperiale** nu este doar **o poveste liberă**, remarcabilă numai prin farmecul ei fantastic și prin contaminantul apetit al autorului de a-și pune la lucru imaginația, puterea de invenție. Nu spunem că detectarea filoanelor ideatice ale romanului, susceptibile a determina coeficientul de gîndire abstractă a prozatorului, constituie o operație dintre cele mai simple. Dimpotrivă, sub acest aspect, situația se prezintă îndeajuns de complicat. Am înțeles, în cele din urmă, că statutul de **roman-parabolă** al **Scrisorilor imperiale** mizează pe capacitatea fabulei de a conține și a-și formula proprii-i morală. Mărturisim însă că ceea ce ni se pare că îngreunează, adesea, tocmai acest proces de iradiere prin sine și pentru sine a epicului este supraabundența materialului fabulistic. Am spune deci că, în principiu, se pune chestiunea unei anumite contradicții între foarte pronunțatul instinct al lui Platon Pardău pentru narațiunea de tip fastuos (ca să nu zicem fastidios), și exigențele liminare ale **romanului-poveste**, ale **romanului-mit**, care nu sînt altele decît acelea ale simplității aparente și ale linearității sugestive. Stranie este constatarea că excesiva voalare a subtextului narativ, a valorilor lui simbolice, nu se datorează unor presupuse ezitări din partea autorului în legătură cu ideatica generală a romanului, ci (aproape în exclusivitate) se datorează insuficientei lui puteri de a-și înfrînge dezlănțuitul apetit epico-descriptiv. Așa se face că dintre cele patru „cărți" ale romanului, prima și ultima, care, implicit, au și funcția de prolog, respectiv, de epilog, își dezvăluie cu toată limpiditatea structura parabolică sui-generis, pe cîtă vreme „cărțile" de la mijloc se derulează mai greoi, chiar dacă (sau poate că tocmai de aceea!) acum nu sînt evitate nici paginile de roman cosmopolit-senzațional.

Este momentul, însă, să vorbim măcar despre una dintre fațetele importante a ceea ce numeam morala fabulei în romanul **Scrisorile imperiale**. Imaginea de **lume scufundată**, definitiv împietrită în propria-i poveste (o poveste, care deși [illegible] mincinoasă, interzice protagoniștilor orice șansă de a se desprinde din mrejele ei) [illegible] de acest roman [illegible] înscrise în [illegible] de morală a istoriei pe care romanul contemporan în genere o adresează cititorilor săi. „Să nu lăsăm [illegible] să se risipească [illegible]. Să nu lăsăm faptele să ne-o ia înainte" (se [illegible] Împăratului fostul notar din Doruna): „Veți păstra și întreține iluzia. O veți apăra [illegible] cu realitatea, fie ea oricare ar fi. Veți continua călătoria prin Doruna" [illegible] „Dacă răul nu este [illegible] aflat, dacă nici o [illegible] nu se deschide [illegible] și întunerie, acest [illegible] a dispare din [illegible], chiar dacă nu complet [illegible] și dintr-o dată (...) Împăratul mai degrabă se expune [illegible] să se afle decît să [illegible]" (rezumă gazetarul [illegible] preceptele de stă[illegible] Împăratului). Așezate [illegible] cu substratul acestor „ziceri" decupate, poate, din ultimele pagini ale romanului, fabuloasa „poveste" a „scrisorilor imperiale" își dezvăluie din plin [illegible] conținutul.

Scrisorile imperiale este una din acele scrieri [illegible] special [illegible]. Așadar, [illegible]

Nicolae Ciobanu

CARTEA DE DEBUT

Vox clamavi...

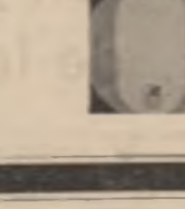

Adeseori, mai ales atunci cînd cochetăm cu domeniul teoriei literaturii, avem [illegible] că am descoperit un [illegible] esențial, concept în măsură să le înglobeze pe toate celelalte și să dea socoteală de orice fenomen estetic întîlnit. O asemenea cheie miraculoasă se pare că a descoperit și Ecaterina Țarălungă *), iar esența ei constă în ceea ce autoarea numește o „critică a relațiilor". Desigur, orice act exegetic presupune evidențierea și studierea unor relații definitorii, dar autoarea își revendică în primul rînd caracterul metodic și consecvența cu care se ocupă numai de aceste elemente constitutive ale universului literar. Scopul analizelor sale este obținerea unei viziuni sintetice care să fie în același timp totalizatoare și concretă, adică neruptă de substanța primă a operelor studiate. Necesitatea metodei se naște dintr-o situație paradoxală: tînărul cercetător are de ales între parcurgerea amănunțită a tuturor operelor literare (ceea ce-l văduvește de o imagine complexă asupra ansamblului) și asumarea unor sinteze deja existente (ceea ce-i deformează imaginea asupra textelor particulare). Totuși mi se pare că aici opozițiile sînt excesive, ba chiar manihelce. Cel care parcurge opere izolate, fără a face apel la o lucrare de sinteză este oare, prin aceasta, iremediabil condamnat să nu poată face, el însuși, nici o incursiune în general? Și invers, este o lucrare de sinteză într-un mod la fel de iremediabil condamnată să deformeze și să ascundă adevărata particularitate a creațiilor literare?

Dar, trecînd peste aceste (totuși neesențiale) exagerări, să vedem în ce constă tehnica de studiu pe care o propune Ecaterina Țarălungă: „Metoda relațională înseamnă deci înțelegerea operei prin accentele deosebite pe care le pune asupra realului, înțelegerea viziunii sale asupra realului (...) Noutatea procedeului relațional este tocmai aceea că poate servi primilor pași ai cercetării, deoarece nu presupune un instrument de lucru anterior format. Instrumentul se împlinește odată cu lectura, fără a se pierde din obiectivitatea cercetării și fără a limita în vreun fel parcursul studiul" (p. 51). Definiția aceasta rămîne definibilă dar nu am sentimentul că ea limpezește prea mult lucrurile. În actul lecturii, deci, fiecare caută diverse relații, apoi le pune în lumină și prin aceasta descoperă esența textului. Nimic nu constrînge această operație, deoarece relația este „un fel de formă goală asupra viziunii operei" (p. 47). Ceea ce mi se pare stînjenitor în această definire este tocmai vagul și imprecizia ei. Căci, din două una: ori stabilim relații așa cum vrem — ceea ce critica a făcut dintotdeauna — și atunci metoda se dizolvă în infinite aplicări particulare, ori există un nivel sau un inventar metodologic de utilizare a unor tipuri de relații — fapt pe care autoarea se sfiește însă să ni-l spună.

De altfel, partea aplicativă a lucrării nu ne aduce, în nici un [illegible]

[illegible]

Atunci la capătul lucrării, [illegible] [illegible] sentimentul că ceva nu se potrivește, iar acest ceva este tocmai „relația" dintre partea teoretică și partea aplicativă a cărții de față. Undeva autoarea [illegible]: „Ideea că metoda relațională [illegible] [illegible] [illegible] în critica interbelică [illegible] „metoda relațională" rămîne încă un „El Dorado" promis, un fel de „fata morgana" căreia această carte nu reușește să-i dea consistența și concretețea necesară pentru a avea statutul și atributele unui fapt real și indubitabil.

Mihai Coman

*) Ecaterina Țarălungă: „Secvențe critice". Editura „Cartea Românească", 1979.

viața cărților

critica

„Leagănul" imprimeriei

● Ideea lui Gutenberg de a scrie „fără pană, trestie sau condei", ci prin minunata îmbinare, proporție și măsură a poansoanelor și a formelor a avut, între primele ei realizări, tipărirea unor incunabule, termen care desemnează orice carte tipărită înainte de 19 aprilie 1501, după calendarul gregorian.

Catalogul incunabulelor de la Biblioteca centrală universitară Cluj-Napoca, întocmit de Elena Mosora și Doina Hanga, continuînd descrierea a 48 de incunabule ale bibliotecii, datorată lui Eugen Barbu, datînd din 1935, este un volum care depășește interesul bibliofiliei adresîndu-se tuturor oamenilor interesați de fondul de aur al bibliotecilor noastre. Catalogînd cu grijă și precizie științifică cele 64 de incunabule, păstrate în original și cele 5 în microfilm, cercetătoarele aduc, în fața noastră, o perioadă de început a imprimeriei (cu litere mobile) cărora bibliografii secolului al XVII-lea ii spuneau in-cunabula, adică „scutecele", „leagănul". Ținînd seama de principiile generale ale cataloagelor incunabulelor, consultînd repertoriile bibliografiei de specialitate, autoarele fac o descriere materială a acestora, aducînd precizări în determinarea autorului real, al tipografului (oficinei) titlului, eventualilor **comentatori**, traducători, editori, glosatori și al datei de apariție. Descrierea bibliografică, deși precisă, interesată de identificarea unui incunabul, împreună cu descrierea cantitativă au, dincolo de valoarea lor științifică — exemplară — un aer de ciudată poezie, care vine din resuscitarea „copilăriei", cărți tipărite cu litere mobile, de plumb. Chiar termenul de incunabul, observa Albert Flocon în **Universul cărților**, „a căpătat o semnificație afectivă" de-a lungul timpului. Lectura acestui catalog, bogat ilustrat, dă măsura rolului jucat de cîteva ateliere tipografice ale timpului, subliniind tehnica și arta tipografică a unor oficine existente în Veneția și Nürnberg. Colecția de la Biblioteca centrală universitară clujană cuprinde 24 de titluri aparținînd tipografilor venețieni (Aldus Manutius, Locatelli, Torti, Bevilaque, Tacuino Torresani, Pincius, De Gregorii) și 14 titluri datorate celebrului Anthonius Koberger. Printre incunabulele cu conținut teologic este de semnalat și unicul autor de origine transilvană, din colecția noastră, Pelbartus de Temeswar, cu ale sale **Sermones**, apărute în 1500 la Hagenau. Sînt prezenți, tot în acest compartiment, savantul dominican Johannes Herolt, Hieronymus Savonarola. Colecția mai cuprinde lucrări de Boltius, Seneca, ș.a.

Cartea laică reprezintă, de altfel, cu deosebire, literatura antichității: Valerius Maximus, Sallusius, Titus Livius. Cîteva incunabule-cronici sînt valoroase prin informațiile pe care le conțin despre țara noastră. E vorba de medicul umanist german Hartman Schedel cu a sa **Buch der Chroniken** sau de **Epistolele** umanistului italian Aeneas Silvius Piccolomini. **Catalogul incunabulelor**, aflate la Biblioteca centrală universitară din Cluj-Napoca, întocmit de cele două cercetătoare, acoperă un gol din informația noastră. Astfel de lucrări sînt mai mult decît necesare, iar interesul lor nu e deloc restrîns cum mai sîntem tentați să credem, făcînd din bibliofilie sau istorie literară (cu toate compartimentele ei pozitive, factologice) cenușărese ale criticii. Victor Hugo definea în **Notre Dame** momentul incunabulelor ca unul în care „literele de piatră ale lui Orfeu le vor urma cele din plumb ale lui Gutenberg". Deloc paradoxal, dar aceste prime cărți, „scrise" cu litere de plumb, resuscitînd „leagănul" tipăriturilor, sînt în fond și leagănul criticului, așa cum a fost el modelat de Galaxia Gutenberg.

Doina Uricariu

*) **Doina Hanga, Elena Mosora: „Catalogul incunabulelor", B.C.U. Cluj-Napoca.**

proza

Între narațiune și literatură

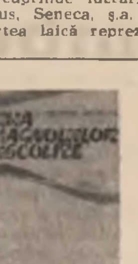

● Noul roman al lui Constantin Munteanu *), scris cu ușurință, lasă impresia spontaneității inventive, susținută de vivacitatea dialogurilor. Personajul în jurul căruia se dezvoltă narațiunea este inginerul Mihai Vlădeanu, care, angajat al unui combinat industrial, este în același timp autor dramatic de oarecare notorietate, ceea ce îi atrage din partea celorlalte personaje simpatia sau, dimpotrivă, iritare.

Romanul, pe o întindere de aproape patru sute de pagini, relatează o scurtă secvență din viața lui Mihai Vlădeanu, în care se acumulează conflicte, mașinațiuni și rocade sentimentale suficiente pentru cel puțin cîțiva ani. În decurs de circa 48 de ore inginerul se confruntă cu aproape toate femeile vieții sale, rupe o legătură cu șanse matrimoniale și începe o alta, i se acordă locuința mult dorită dar grație unor intrigi administrative ratează ocazia, are o legătură fulger cu o delegată din capitală venită în interes de serviciu la combinat, legătură erotico-intelectuală, are întîlniri decisive cu doi foști prieteni, Nelu Arbore și Vlad, se produce o avarie, se admite împotriva lui declarația care îl pune în pericol postul, salvează o catastrofă, are cîteva revelații, suferă șocul cîtorva mașinațiuni și în fine, descoperă o nouă și se pare adevărată iubire.

Viața combinatului, de la ora reținerii legitimațiilor la poartă pînă la programul forțat de avarie, este o suită de întîlniri cu oameni reprezentînd diferite tipologii (ingineri, maiștri intransigenți, impostori, economiști, funcționari de la serviciile economice sau de la spațiul locativ, vînzătoare corupte). În aceeași secvență temporală se precipită spre rezolvare abuzurile autorităților locale și schimbări de cadre care vor aduce purificarea climatului moral. Prietenii lui Mihai Vlădeanu aleg același prilej pentru a se explica, după ani de tăcere și disimulare sub aparențe. Se pare că din toate punctele de vedere „ziua magnoliilor viscolite" este un moment crucial. Narațiunea comportă o latură verosimilă a vieții de combinat și a orelor unui oraș — Piatra Neamț — ca și o anume autenticitate a incursiunilor retrospective ale lui Mihai Vlădeanu. Pe de altă parte însă, aglomerarea intrigilor și a conflictelor erotico-administrative și precipitarea tuturor explicațiilor, ca și prefigurarea exactă în acest moment a rezolvărilor, totul într-un atît de scurt interval, conferă romanului un caracter prea evident demonstrativ, forțînd demersul epic la artificii sesizabile. Aceasta fără a mai vorbi de faptul că în viziunea prozatorului combinatul industrial este populat de un număr apreciabil de femei frumoase și fatale (Tamara, Cristina, Brîndușa, Teona) care îl suprasolicită pe Mihai Vlădeanu, toate în aceeași zi, prin reacțiile lor contradictorii, într-un evantai de atitudini de la cochetărie la patetism, de la flirt la agresiune, de la declarația acuzatoare la gesturi de tandrețe.

Se poate conchide așadar că ziua magnoliilor viscolite este o zi plină de tot ceea ce invenția naratorului poate acumula în jurul unui personaj în materie de relații umane, aspirații creatoare, conflicte administrative, avertismente morale, dialoguri, gesturi, atitudini, tipologii mai mult sau mai puțin neprevăzute. Efectul acestei voințe de a epuiza toate resursele epice posibile este aglomerarea evenimentelor, într-un ritm care, incontestabil, captează. Constantin Munteanu beneficiază de o remarcabilă ușurință stilistică scrisul său corect și antrenînd lectura într-un regim al facilității, fără implicații și fără consecințe, astfel încît în afară de aglomerarea narativă romanului său nu i se pot aduce reproșuri. Sînt însă, acestea, caracteristici care mențin scrisul prozatorului la nivelul agreabilei literaturi „de consum", deci în alt spațiu decît acela al Literaturii.

Sultana Craia

*) **Constantin Munteanu: „Ziua magnoliilor viscolite". Editura „Cartea Românească", 1979.**

REVISTA REVISTELOR

În atenție: Poezia română contemporană

● Începută cu mai multe numere în urmă, [illegible] „Convorbiri literare" intitulată **Poezia contemporană: între autenticitate și mimetism** se continuă și în ultimul număr (ianuarie [illegible]). De data aceasta își expun opțiile Alex. Ștefănescu (**A despărți apele de uscat**), Dinu Flămând (**Paralela falselor probleme**) și Ion Pop (**Presiunea realului**). Sigur, [illegible] sînt efectiv interesați de problemele ce gravitează în jurul unui fenomen atît de complex, de controversat și, la urma urmei, atît de greu (dacă nu imposibil?) de definit precum fenomenul poetic românesc de azi. Ca atare, trebuie arătat că nici acum observațiile pătrunzătoare, disocierile subtile nu lipsesc din textele publicate în „Convorbiri literare". Dinamic și foarte personal sub aspect „epic", articolul lui Alex. Ștefănescu îmbrățișează dezinvolt o teză de largă circulație: autorul pornește de la un mare loc comun, cum se spune („toți poeții de valoare, adică stăpîni pe arta lor, scriu o poezie autentică, în timp ce ceilalți, diletanții și impostorii, chiar și cînd sînt însuflețiți de intenții sublime, alunecă involuntar în reproducerea caricaturală a stilurilor altora, în mimetism"), pentru a apăsa, în final, pe ideea-avertisment potrivit căreia critica este aceea care se cuvine a-și asuma sarcina, nu lipsită de serioase riscuri, de a face tot ce se cuvine pentru despărțirea apei de uscat, adică pentru despărțirea lirismului autentic de cel mimetic. Bogat în exemple concrete și atent articulat în ceea ce privește substratul teoretic, articolul lui Ion Pop orientează discuția pe făgașul unor parametri aparținînd sociologiei literare demni de cea mai mare atenție. Adevărul celor spuse de autor, reenunțate și sintetizate în frazele de încheiere ale intervenției, nu comportă nici un dubiu. Cu adevărat nocivă i se pare lui Ion Pop, și pe drept, «confuzia gravă, ce tinde să-și facă loc în **mass media**, dintre poezia de valoare, autentică, și producția diletantă de serie, veleitară, cumulînd cele mai trist-osificate clișee ale limbajului». S-a reținut, desigur, aspectul neologistico-savant al titlului sub care apare intervenția lui Dinu Flămând. Mai important, însă, este să vedem care anume sînt „falsele probleme" ce perturbă liniștea lui D.F. Pe scurt, este vorba de acele probleme care în chip mai mult sau mai puțin direct au în atenție și producția poetică a lui Dinu Flămând, cum s-a întîmplat și într-o recentă dezbatere găzduită de revista „Luceafărul". Or, cum să nu ne aflăm, dragă doamne, în prezența unor false probleme de vreme ce, în amintita dezbatere, despre evoluția de după debut a poeziei lui D.F. se exprimă opinii nu tocmai măgulitoare? Este bine, totuși, că Dinu Flămând are măcar un argument forte la care apelează spre a-și menține cît de cît moralul: faptul de a se număra printre foștii „echinoxiști". Cît despre ceea ce crede critica în legătură cu poezia lui Dinu Flămând, să nu împingem pesimismul dincolo de limita suportabilului: unanim cunoscutul și recunoscutul Ioan Bucucă — posibil pseudonim al lui D.F.? — veghează din paginile revistei „Amfiteatru".

C. Nicolae

Revue Roumaine 12 / 1979

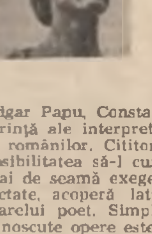

● Numărul 12/1979 al prestigioasei Revue Roumaine omagiază pe Mihai Eminescu la împlinirea a 130 de ani de la naștere. Un „Argument", semnat de Constantin Crișan deschide seria de traduceri, studii și comentarii eminesciene care cuprind cîteva din contribuțiile esențiale la cunoașterea operei celui din urmă mare romantic al lumii. Sînt incluse exegezele semnate de Tudor Vianu, G. Călinescu, Edgar Papu, Constantin Ciopraga, puncte de referință ale interpretării operei poetului național al românilor. Cititorului străin i se oferă astfel posibilitatea să-l cunoască pe Eminescu prin cei mai de seamă exegeți ai săi care, în studiile selectate, acoperă laturile principale ale creației marelui poet. Simpla citare a titlurilor acestor cunoscute opere este edificatoare: G. Călinescu: „Poetul național", Edgar Papu: „Viziunea cosmică", Constantin Ciopraga: „Istorie și mit", Tudor Vianu: „Eminescu". Alături de aceste studii de referință sînt inserate o serie de articole care scrutează opera eminesciană din alte unghiuri. Astfel sînt tipărite contribuțiile eruditei indiene Amita Bhose și ale Michaelei Slăvescu, aceasta din urmă realizînd o trecere în revistă a versiunilor franceze ale operei lui Eminescu, traduceri semnate deopotrivă de români și de francezi, precum și articole semnate de C. Prut și Ada Brumaru despre fascinația pe care poetul a exercitat-o asupra sculptorului Anghel și, respectiv, despre sugestiile pe care opera eminesciană le-a oferit muzicii. Nu în ultimul rînd trebuie consemnată selecția versiunii franceze a unor poezii sau proze semnate de D.I. Suchianu, Annie Bentoiu și Michaela Slăvescu.

Viziunea asupra operei lui Eminescu e întregită de reproducerea cîtorva din cele mai cunoscute ilustrații pe care opera poetului le-a inspirat. Ele sînt semnate de Gheorghe Anghel, Al. Ciucurencu, Jean Al. Steriadi, Camil Ressu, Traian Brădean, Ligia Macovei și alții.

Așa cum e gîndit acest număr, el împlinește pe de-a-ntregul menirea revistei destinate cunoașterii literaturii române peste hotare și, credem, deschide un orizont nou publicației care își propune să fie o oglindă vie a realității literare din România.

Un dialectician

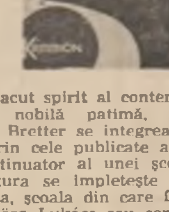

Pentru cititorul român, volumul lui Gyorgy Bretter poate constitui o plăcută surpriză, nu numai prin varietatea temelor pe care le abordează, ci și prin subtilitatea și modul original în care le interpretează. **Crez și istorie***) oferă posibilitatea cunoașterii unui spirit neliniștit, preocupat de tot ceea ce aparține epocii sale, fără a exclude teme și opere din istoria gîndirii umane, în același acut spirit al contemporaneității, cu aceeași nobilă patimă, cu aceeași aplicație analitică. Bretter se integrează prin acest volum, ca și prin cele publicate anterior, drept un logic continuator al unei școli de gîndire în care literatura se împletește în mod permanent cu filozofia, școala din care fac parte, printre alții, un Geörg Lukács sau compatriotul nostru Gall Erno.

Lui Bretter nimic nu îi este indiferent. El reconsideră cu aceeași pasiune miturile antice, ca și aspecte ale operei lui Kafka, utopia lui Fichte ca și viața și opera lui Sinko Ervin, sistemul de gîndire și evoluția acestui sistem în opera lui Georg Lukács, ca și unitatea filozofiei lui D.D. Roșca. Deloc conformist, autorul aduce mereu argumente noi, aspecte inedite, neașteptate ale textelor sau ideilor analizate, cu atîta forță, încît afirmațiile cele mai surprinzătoare ți se par evidente. Aceste noi lumini, acest mod foarte original de a oferi enunțuri, și sinuoase cizelări în interpretarea sistemelor de gîndire, a contopirilor estetice dezbătute, sînt cuceritoare chiar de la întîia pagină, nu numai pentru satisfacția intelectuală pe care le oferă, ci și prin adevărul pe care îl caută cu înfrigurare.

Dintre vechile mituri, Bretter le selectează pe cele mai semnificative prin umanitatea eroilor și sensul mereu actual pe care îl reprezintă. Dar sînt ele cu adevărat mituri, sau gînduri, aspirații, eforturi ale omului de a depăși — prin capacitatea lui de a imagina, de a visa — granițele timpului, ale mediului în care trăiește, ale barierelor care îl îngrădesc. Astfel, Icar reprezintă ideea nobilă a jertfei făcute în numele libertății de gîndire, a faptei temerare sub aureola idealului. Icar nu sintetizează suma aspirațiilor epocii sale, ci unicitatea ce absolutizează văpaia unei noi omenii, o omenie implacabilă, într-o epocă și în pofida acelei epoci în care perfecțiunea, umanul păreau deocamdată doar niște dorințe utopice. Eroul mitului „a calificat fapta ca fiind primordială în raport cu percepția vitală, a impus din nou dominația acțiunii, în locul atributelor rafinate ale renunțării" (**Legenda lui Icar**). În Cronos (**Cronos cel neîndurător**) se reamintește esența implacabilă a timpului cu consecințele ei etice. Dar în această privință „nu avem nici o șansă în afara creației, a tot ceea ce ne face să devenim noi înșine. Și numai faptele cu care contribuim la modelarea chipului epocii noastre, numai ele ne fac să devenim noi înșine — faptele care ne conexează cu lumea, cu cei a căror acțiune depășește îmbuibarea și egoismele nesătule, cu cei care se unesc întru creație, căci nu se mulțumesc cu Azi, ci năzuiesc la mai mult, la infinit mai mult" conchide autorul.

Miturile au așadar, o sorginte concretă, un punct de plecare clar, permanent valabil, înglobînd cele mai nobile idealuri de etică și umanitate.

Bretter este, structural, un dialectician — și această trăsătură se evidențiază cu precădere în întreg capitolul intitulat **Limbă și literatură**, fie că este vorba de **Contribuția la particularitățile unui complement circumstanțial de loc și de timp**, de **Limba și morala** sau de **Timpul în Castelul sau Addenda la Kafka**, cel care s-a caracterizat astfel: **„Nu-mi lipsește nimic, decît eu însumi"**. În primul eseu, enunțînd cuvintele cele mai obișnuite, pe care le analizează cu obișnuita-i precizie și competență, demonstrează limitele și insuficiențele limbajului curent. El dezvăluie astfel diferența enormă dintre noțiunea enunțată și nemăsurata bogăție a realității obiective, „denunțînd pretențiile autocrate ale limbajului asupra realității"**). Analizînd legătura dintre limbă și etică, el afirmă că „metafora ca literatură nu se limitează a sugera eticul, dar îl și înfățișează" (**Limbă și morală**).

În sfîrșit, în cel de-al treilea capitol, intitulat **Traiectorii filozofice**, Bretter aduce interpretări personale, de o deosebită acuitate, în analiza unor texte devenite azi clasice. Vorbind despre „statul ideal" imaginat în lucrarea utopică a lui Fichte (**Statul perfect**), el reconstruiește în mod critic premizele gîndirii filozofului german, în opoziție cu perspectivele concrete oferite de Marx în dezvoltarea societății, conchizînd: „de bună seamă că Marx a avut în vedere și aceste învățăminte atunci cînd a conceput libertatea nu ca pe o adaptare la restricții, ci ca pe o activitate ce se manifestă prin inițiative".

Surprinzătoare este și interpretarea pe care Bretter o dă articolului lui Lenin, **Organizația de partid și literatura de partid**, aducînd în sprijinul demonstrației sale o serie de argumente istorice și de conținut. Articolul a devenit, cu timpul, textul de bază, punctul de pornire al esteticii marxiste. Pornind de la interpretarea lui Lukács, Bretter demonstrează că Lenin face o distincție clară între exigențele „muncii de partid" și cele ale creației literare. Lukács stabilește diferența clară dintre tendință și partinitate, oferind lui Bretter argumentele pentru a combate evadarea literaturii, sub pecetea dogmatismului, și de a apăra, în spirit marxist, integritatea ei estetică.

Autorul acordă o deosebită atenție operei filozofice și artistice a lui D. D. Roșca, admirînd consecvența acestuia, modul în care — pornind de la opera lui Hegel — marele nostru gînditor a asimilat marxismul și l-a aplicat în creația sa. Interesant este și studiul foarte competent despre evoluția gîndirii și a operei lui Geörg Lukács.

Amintind că prefața volumului, care ne este oferită de N. Tertulian, constituie un util și clar mod de a ne introduce în sistemul de gîndire a lui Bretter, subliniem încă o dată profunzimea și varietatea ideilor filozofice și estetice ale tînărului gînditor, prea devreme dispărut.

Mihai Crișan

*) **Bretter György: — „Crez și istorie" — eseuri și studii (în românește de Francisc Grünberg, Editura „Kriterion", 1979).**

) **Prefața lui N. Tertulian la volumul „Crez și istorie".

Antologia «Luceafărul»

„Marius Robescu (...) știe să compună și să descompună o stare, un raport (dificil de formulat altfel decît în termeni conceptuali) în imagini de o concreteţe, de o violenţă aproape dureroasă ; el ştie să surprindă, astfel, drama trăirii la nivelul relaţiei dintre spirit şi natură, ca un fel de tensiune metafizică instaurată în lucruri şi fiinţe, manifestată între mădularele lor, într-un lirism care — în pofida generalităţii pe care o atinge prin reflecţie — rămîne strict personal, ca o confesiune extrem de intimă".

Ştefan Aug. Doinaş, „România Literară", 1979

„Marius Robescu posedă harul trăirii extatice (e printre puţinii din generaţia sa) în pură tradiţie a romanstimului interiorizat (Leopardi, Keats, Eminescu)".

Victor Felea „Tribuna", 1978

„Marius Robescu nu este un inovator, ci un creator în deplinul înţeles al cuvîntului. La modul propriu, poezia devine pentru el un instrument de suprimare a „instinctului de conservare", o eliberare de convenţii, deci ; scopul ei este de a interoga şi de a nelinişti, prin urmare altceva decît funcţionare mecanică a limbajului".

Petru Poantă, „Tribuna", 1979

„Luminoase ca înfăţişare, transparente fără ambiguităţi pe al căror efect să conteze, poemele lui Marius Robescu se deschid totuşi spre un plan de adîncime, cu nuclee dense de intelesuri, greu de tradus într-un limbaj de noţiuni, desfăcut de cel esenţial poetic. Claritatea, concentrarea, precizia fiecărui vers în parte, tăietura distinctă a fiecărei imagini, coerenţa expunerii globale în loc să anuleze pun şi mai bine în evidenţă natura eminamente lirică a poemului, prezenţa unui mister, a unei uimiri sau a unei interogaţii nerezolvate".

Lucian Raicu, „România Literară", 1978

Marius Robescu

Fum

Mi s-a intîmplat să intru într-o grădină cu pomi fructiferi
vişini, caişi, în dimineaţa cînd tocmai înfloriseră
grădinarul nu prea meşter (tatăl meu pesemne)
chiar atunci aprinsese lîngă gard uscăturile

fumul pipăia leneş făgaşele vîntului
ale nevîrstnicului vînt de primăvară
nu avea gînd sigur să plece
încolăcea crengile fragede, lîngea petalele albe şi roz

mă usturau ochii din pricina lui
în nări simţeam miros trecător de tămîie
dar lumina solidară a naşterii
limpezea fără greş ivirea proaspătă

eram copil şi purtam şi eu o cămaşă de noapte cu flori
apucasem drumul cel mai scurt, sărisem pe fereastră,
îmi îngheţau călciiele de sticlă translucidă
în roua grea a neuitatei dimineţi...

Obiectul conjurat

Surpriză alinătoare în faţa unui
obiect real, tactil, cu suprafaţă
catifelată sau aspră
dislocînd un spaţiu important
din cîmpul vederii
(bruscă trecere însoţită de fericire
ca în vis
de la calul de lemn
la botul umed al mînzului viu)
obiectul conjurat
în luptă cu închipuirea
vindecînd
numeroasele leziuni abstracte din creier
îngrăşînd amintirea pîrjolită
de aştrii graiului...

Statul

O, bietele statui, abia cînd ninge
înmuguresc un pic de milă-n gînduri
încremenite într-un spasm de frig
încep să fie vii
şi-aceste trupuri dezgropate
ar vrea să-şi afle locul printre oameni
înapoi
uriaşi ce nu-şi pot şterge de pe creştet
neaua
nici zmulge din prostraţie genunchii
şi fete pudice cu umeri goi
ce ispăşesc în ger
candoarea lor pierdută

miserere...

Timpul

Odinioară timpul mă iubea mai puţin
(semăna bine cu acei ciini
detestaţi pentru caracterul lor
pentru slabul lor ataşament faţă de stăpîn
dar admiraţi pentru
instinctul viguros şi graţia liberă a purtătorilor)
aşadar el timpul alerga în jurul casei
şi chiar mult mai departe
pe pajiştile verzi presărate vara cu flori
vînînd sălbatic gîze şi fiare mărunte
zburda nepăsător la semnalele mele
ruinîndu-mi autoritatea
vesel tăcîndu-mă de rîs în faţa prietenilor.
Cu totul altfel se poartă acum
bineînţeles doarme în aceeaşi încăpere cu mine
ne trezim deodată (nici-o clipă nu pot să-i fur)
şi nu ne mai despărţim toată ziua
abia dacă se îndepărtează de prag
lăsîndu-mi răgazul să-l uit
că se şi întoarce atent, încordat,
privindu-mă în ochi
necontenit ţinîndu-şi urechile drepte, ciulite :
nu-şi mai doreşte decît credinţa mea
şi nici-un alt vinat decît pe mine însumi.

Foarfecele

Îndrăgostit vicios de ochii tăi albaştri
ca spirtul albastru ; scăldîndu-mă în ei pe ascuns
îngrozit de evidenţa păcatului ;
scriindu-ţi versuri răutăcioase, primind în schimb
scurte răspunsuri camuflate
trimise cu norul (prea uşor) al dezamăgirii ;
gîndindu-mă la tine pe cînd particip
la balul vampirilor într-un uitat oraş de provincie ;
imaginînd sincer posibilitatea
de a-mi trăda destinul tapindu-l în cazanul prorocirilor ;
îmbrăţişînd desigur alte femei,
dînd curs dorinţelor nu fără înţelepciune ;
păstrînd neatinsă dorinţa de tine
într-un muzeu spaţios al aerului prin care mă plimb zilnic
ca un student silitor ;

tăcînd cele mai de sus şi altele la fel
ignorînd cu bunăştiinţă
foarfecele
care mi-ar putea croi existenţa din nou
din lungi fîşii de carne vie.

Sfîrşit de partidă

lui Ion Iovan

Dau pe gît ultima picătură de vin
mă ridic de la masa de joc
(o ciudată formaţie de trefle rămîne nefolosită)
string recunoscător mîna gazdelor
apoi cobor cu ascensorul etanş
în ceaţa alburie a unei reci dimineţi de octombrie

aşadar mă scol de la masă
golesc paharul
plec liniştit pe uşă
dispar în lumina anonimă a zorilor

în toate astea nu e nimic neobişnuit
totuşi de ce mi se pare
că desluşesc o şoaptă a soţii
transmisă prezentului printr-un invizibil sistem de relee ?

Zăpada

Astăzi mergînd pe stradă
toată ziua
în urma mea a rîs un ied

dacă nu era
diavolul în persoană
nici vre-un prefăcut
înseamnă
că l-am înveselit sincer

o, puţin timp să fi avut
să-i fac suflînd în palme
bulgări de zăpadă !

Poziţia de meditaţie

Poziţia de meditaţie stimaţi meditativi
dragi amatori de tehnici spirituale
cea mai bună poziţie de meditaţie
este cu capul în mîini
şi cu picioarele sîngerînd în apă
dar asta nu se poate obţine oricînd
capul trebuie să-ţi fie greu ca o piatră
mîinile obosite
picioarele scufundate într-un rîu cristalin
(oh, unda transparentă îmbrăţişînd
cea mai umilă carne omenească !)
Tare aş vrea să mă scol şi eu
într-o dimineaţă pe un mal cu iarbă
şi crini
să aud peste umăr pădurea foşnind
ar însemna cea mai frumoasă surpriză
ferit să mă ştiu de orice surpriză
tors în murmurul miliardelor de frunze
supt în reţeaua rădăcinilor
chiar mîncat de fiare
e mai dulce să dispari
decît în oraş strangulat cu cravata...

Amurg

Presărînd soare pe sufletul serii
astfel mă surprind,
uituc rîdic
mîna la gură...
Deodată soseşte o veste
despre mine, zici ?
hai să vedem de ce fapte am mai fost în stare
pe celălalt versant transparent al luminii !

Sîngele în aer

Pe un cîmp prăpădit la marginea oraşului
la o suflare de vînt
ca o haină descheiată, uşoară,
sîngele mi se desprinde de corp

apoi zboară ca o pălărie în aer
se înalţă ca un nor vişiniu
zbîrnîie ca un zmeu de hîrtie
fluturîndu-şi panglicile

soarbe larma şi chiotul
copilăriei...

„Poet solar, cu obsesia verii perpetue şi rodnice, George Ţărnea are vocaţia poeziei patriotice şi nu patriotarde.

Poetul folosește un limbaj limpede în care „zăpada cuvintelor" poartă în ea „puţina mireasmă a unei crizanteme îndoliate" ceea ce-l ajută să creeze o sonoritate plină de muzicalitate. Pentru că, într-un anumit fel, poezia lui George Ţărnea s-a arătat încă de la debut a fi înzestrată cu elemente de cantabilitate, corespunzătoare atitudinii poetului care „se vede" cînd scrie, înălţat la o tribuna, menit să exprime adevărurile generaţiei lui, înaintea tuturor celorlalţi. Condiţie care exclude incifrarea versurilor sale vehemente, adesea ironice pînă la sarcasm, dar care nu exclude inteligenţa metaforei".

Iulian Neacşu, „Scînteia tineretului", 1975

„O poezie cu virtuţi muzicale, ieşită din iscusinţa versificării pe acelaşi tipar prozodic scrie George Ţărnea (...) Poetul ocoleşte solemnitatea afişată prin gesturile sacerdotale căreia îi preferă (cu rezultate notabile) anecdota cu „poanta" existenţială sau rostirea sarcastică „în doi peri". Alături de ironie şi sarcasm, în poezia lui George Ţărnea se împletesc discrete acorduri lirice evocînd o inefabilă lume de basm (...) Poetul îşi cunoaşte amplitudinea glasului liric, dozează cu atenţie notele lirice şi accentele ironice".

Valentin F. Mihăescu, „Luceafărul", 1978

George Ţărnea

Scrisoare

Lasă-mă să te ştiu undeva
să te simt şi să pot îndura depărtarea
şi să greşesc în fiecare zi înstrăinîndu-te
cu aerul, cu pietrele, cu marea

Lasă-mă să te ştiu undeva
să mă port ca un hoţ
şi să cred nebuneşte că-n gînduri e pace
şi n-ai să te poţi risipi
şi n-am să mă pot resemna
oricît de urît, mai apoi ni s-ar face.

Balada marelui şi micului univers

Peste pîrleaz era Colchida
lîngă izvor era Olimpul
făceam trei paşi în neînţă
şi-n curte mă luptam cu timpul

Sub talpa casei sta de veghe
o zînă oarbă şi zăludă
la miază-noapte erau zmeii
domesticiţi de-atîta trudă

Către apus, la patru case
trăia-ntre flăcări Vrăjitorul
care-mi cerea ca semn de pace
să-i duc lumină cu ulciorul

La miazăzi, de după soare,
trecea o apă fără nume
în care se scăldau Măiastre
căzute dintr-o altă lume
La răsărit era fîntîna
proptită-n soare nebuneşte
acum aş vrea să-i aflu taina
dar nu mai ştiu dacă trăieşte

Balada perechilor imaginare

Se făcea că sîntem
fericiţi în parte
şi-mpreună păsări
dincolo de moarte

Sufletelor noastre
neluate-n seamă
stelele din urmă
le-nflăreau de teamă

Se făcea că sîntem
sinceri şi-ntr-o doară
sprijineam pe creştet
moarte roţi de moară

Străbătînd cu zborul
ceruri fără număr
se făcea că sîntem
umăr lîngă umăr

Călcîiul lui Ahile

Circul programatic
suferă de frică
dacă fug dresorii
numărul se strică

Sub cupola oarbă
dacă-ntinzi o sfoară
printre leii sinceri
seceta coboară

Dacă furi din gesturi
numai o fărîmă
şi-o arunci afară
circul se dărîmă

Pro panem

Nu sînt dresori să poată
domesticî minciuna
nici stîlpi la circul lumii
susţinători de stele.
Din zodiile toate
nu-i singură niciuna —
se prăbuşesc asemeni
cocioabe şi castele.

Călăii plîng de spaimă
pe lespedea veciei
cerşind minuni la uşa
intrării în arenă.
Cad singure-n ispită
seminţele cîmpiei
lipindu-se de calda
pămîntului carenă.

Trimit părinţii pîine
la preamărita cină
unde soldaţii lumii
cu-acelaşi gest se-aşează
sub săbii orbitoare
spălate de rugină —
visîndu-i morţi de foame
pe cei care-i veghează.

Cîntec de menestrel

Prinţul somnului de noapte
şi prinţesa fără nume
string la curtea lor astrală
fel de fel de veşti minune

Cînd se face frig prea tare
dinspre curtea lor dau veste
şi răstoarnă-n vetre oarbe
o scînteie de poveste

Aşadar, veniţi aproape
cît în cer şi-n jur e iarnă
curtea cu poveşti nescrise
peste noi zăpezi să cearnă

Desene de
Daniela Stăngă-Ionescu

Urma scapă turma

Urma scapă turma
joc elementar
pentru cel ce-şi pune
mintea pe cîntar

Cel ce se ascunde
într-un fals cuvînt
are tot prilejul
să vîneze vînt

Pentru cel de faţă
la vînzarea cui
ţine cheia păcii
nici o parte nu-i.

Cel ce bate palma
şi se lasă prins
poate să ucidă
jocul dinadins

Pentru cel cuminte
şi fricos şi blînd
stă mereu la pîndă
o capcană-n gînd

Cel ce scapă frîul
cailor de schimb
calcă în picioare
ultimul său nimb.

Pentru cel cu titlul
secerătei ploi
se aştern luceferi
sub genunchii goi

Cel ce nu se-ndură
să mai tragă-n jug
are libertatea
graţiei pe rug.

Pentru cel ce lasă
cerul necules
nu e nici o altă
cale de ales

Cel ce se distinge
distilînd nisip
ştie cum atacă
timpul fără chip

Pentru cel din groapa
leilor uscaţi
se aruncă zilnic
trandafiri mascaţi

Cel ce dă cu pietre
cînd e nins cu flori
stăpîneşte bezna
oarbelor comori.

Pentru cel cu partea
vorbelor de duh
tot rămîne-o cale
trasă prin văzduh

Cel ce nu se-arată
prea mieros la grai
cu mireasa teamă
nu se duce-n rai

Pentru cel ce scoate
şi din dor cîştig
tot rămîne spectrul
unei părţi de frig

Cel ce sapă-n sfera
punctului vital
singur se îngroapă
fără capital

Pentru cel din dreptul
arelor pustii
tremură arena
falsei dinastii

Cel ce prinde-n cursa
jocului poveşti
nici ce dorul vieţii
nu primeşte veşti

Pentru cel cu frică
învăţat să stea
nu aprinde nimeni
sus în cer o stea

Cel ce roadă foamea
semenului său
nu-şi propteşte plînsul
cu păreri de rău

Pentru cel cu semnul
soarelui în mîini
trece caravana
dar cu tot cu ciini.

Cel ce iartă celui
prins nevinovat
îşi trădează singur
spaţiul elevat

Pentru cel ce n-are
o speranţă-n plus
nici la nemurire
preferinţe nu-s

Cel ce bate toba
circului barbar
nici de glasul ierbii
n-a avut habar.

grete tartler

Noaptea de decembrie

Lăsată la uşi, dimineata de lapte-nghețat.
Unge-antimoniu cu seu de gazelă pe
pleoape !
Privesc pe geam un băiat zgribuit
cum deschide „Luceafărul".
Ei, legănarea mea pe cămilă, scandind
poeme arabe
(în timp ce beduinii comentau englezeşte)
e azi o amintire mai veche
decît călătoria magilor ! Şi cum să nu fii
ironic
la vederea conservelor în piramida lui Keops
chiar în punctul ce concentrează
puterile-astrale
care feresc de rugină).
Noaptea trecută, împăratul a mai pierdut
un salic.
Cu un surîs fără noimă, băiatul aleargă
după ziarul dus de vînt
peste şine.

Femeie vînzînd cătină

Miros de scripte orientale putrezind
nedestăcute :
Strada Librarilor din Bagdad sau colțul
[illegible]
din Academia clujeană. Orga de pe!
din Gotha ori Bistrița. Emirul cu buzunarele
pline de fluturi
arătîndu-ți locul în construcția transparentă :
aici — ori un pas mai departe — „cu porți
de topaze, cu turnuri de-argint"
Oare prietenii hoheteau pe cranelauri, ori
tarcala vineta !
Ori poate chiotele colindătorilor
în satul săsesc. La ce-ți folosiră strălucitoarele
Sprüchlein
păstrate în lăzi de zestre !
La ce ți-au slujit gramatici de graiuri uitate !
Compară-le, știi de unde se trage
HAYAT, aramaicul (șalul cel roșu
al vieții, între timp, îți alunecă de pe umeri).
Bine că n-ai avut vreme să-ți înnegrești pielea
cu frunze de nuc (deşi erai gata
să te ineci în patis, ca un şoarece).
Corpul tău se mai mişcă plin de încredere
în veşmîntul pelerinajului, necusut.

Recunoaşte o cotitură în plin deşert
te-a surprins !
Albele ziduri pătate de sînge ți-or aminti
vreodată
de piața unde se vinde cătină ?

Mergînd spre Universitate

N-ai mai scris pe asfaltul încins
despre iad ? Simburul materiei brun
intrașindu-se fără legi geografice,
fără teoriile lui Ibn Haldun.
Chiar aici ne despărțim. Un cuțit
înfipt în prag, să oprească ploile, ori intrînd
în pieptul poetului.
Mai știi acel creștet de munte
pe care ne-am luat rămas bun ?
Mai crezi în poienile cu metafore, gențiane ?
Ca un rug, orașul
în care mă întorc singură.

Cămașa de iarbă

Nici pe vîrful munteiui, unde brîul de nori
călcat în picioare de muritorilor
elanuri divine, nu mai îmbracă
haine înțelepciunii. Prea strîmtă îmi pare
cămașa de iarbă care te face una cu glodul.
Nasturi de gențiane pieznesc, zăpezile
cusături topite-s.

Din anacronică milă privesc
pelerinii veniți cu telefericul la mănăstire.
La fel de sus zăceau oaseni cu globuri
strălucitoare
(azi cîte-un călător se laudă : de aici
am văzut un oraș ; ce viteaz eram și ce tînăr !)
Peșterea filosofică din vîrf i-o orbită
submarină (bocancii schilerilor
umpi cu unturi de pește).
Smintitele, Augustele mă împing
spre prăpastie uitînd de forțe :
— Grăbește-te !
„Treizeci de ani și nici o problemă rezolvată,
nici pusă, măcar !"
Lungi frînghii lumegînde : nici ele nu mai
reperă
veșmîntul zdrențuit prin care se vede
pămîntul.

O lumină ca pumnii colindătorilor

Cu brațele pline de mărțișoare, cu pîrul ud,
cu obraji lipsiți de tresărire. Cîte
[illegible]
pe fîșii de [illegible] ! Cîte
carbonizează sub ochii mei partituri !
Pe cînd compuneam la cutea emilor
endolul
un cîntec simplu, cît de albă trecerea
prin cetate,
mirt, oloes, cassia și omnium impletium
pe frunte.
Acum, lumii bibliotecii incendiate îmi pune
o cură neagră. Vecinele
alungă cenușa din cenere caldă, stropo.
Se ciocănă în jurul meselor, clevetesc.
Prin pîine trece o lumină ca pumnii
colindătorilor.

dumitru udrea

Ochiul ca o floare

În iarna din privire mai crește cîte-o floare
Arzînd sigiliul humii drapat cu-ngenuncheri
Și-n urmă ne rămîne un gol cu păsări rare,
Coborîtor prin noapte la ceas de priveghori.

Ne spulberă speranța zăpada ce-o să vină
În semn de întrebare la ce ne-a mai rămas
Și piscul de lumină deodată se înclină
În ochiul ca o floare spre care m-am retras.

Marile oglinzi

Iar se duce rîul în fulgii de zăpadă
Și mereu durerea coboară-n sufletinzi,
Cînd orizonturi reci incremenesc lumina
În spațiul necuprins al marilor oglinzi.

E timpul măsurat de scurgerile toate,
Prin care zbatari lungi se-nghesuie în zi,
Degeaba-ncerc să fiu copil ca altădată
Că tot s-aude-n vis : a fi sau a nu fi.

Cai de timp

Neopriți cai de timp tot aleargă zi de zi,
Nechezînd într-un sărut prelungit fără să știm
Peste roua mea de vis adunată din priviri
Și născută din adînc pentru ce-ai fi fost
să fim.

Ieslea lor simțită-n cer îi adulmecă în mers
Pentru zilele ce vin, albe șei și călăreți,
Cînd deodată din apus arde aerul de ger
Și te strig și tu mă strigi pînă cresc pe noi
nămeți.

Duhul toamnei

Neprihănit coboară duhul toamnei
printre noi,
Ca un gînd rătăcitor prăvălit peste cuvînt,
Și ne pleacă nicăieri timpul nostru astenit,
Logodindu-ne-ntr-un fel într-o casă de
pămînt.

Aburind un ochi de somn, dezlegat
dintr-un blestem,
Urcă liniștea-n tumult petrecută de mijloc
Și purtat spre infinit strigă dorul din sărut,
Auzindu-mă în el ca-n fîntîna unui ghioc.

Ultimul semnal

Se coace-n simburi timpul albit și-nsingurat
Cum fructul ars de gură zvîcnind în sînul
plin
Și trec uimit în fluturi planînd către o stea
În frigul ce s-așterne în ramura de pin.

Armurile purtate se ruginesc de tot
În arderea aceasta cu nimbul mineral
Și vine către ziuă o pasăre de foc
Chemată din iubire cu ultimul semnal.

adrian costache

pălăriile lui timofte

În Vîrful lui Balariu, Petre Ploscaru se oprise și ascultase foșnetul salcimului. Umbra lui se lăsase alene între gardurile cu ale drumurilor, soarele era domol și cobora în tăcere către asfințit iar salcimul șoptea mereu mărunt cu frunzele lui lunguțele, netede și mai la pipăit aidoma banilor... Dar cum frunzele puteau să semene cu banii, Petre Ploscaru nu-și dădea seama prea bine !... poate numai fiindcă în vremea în care era copil și păștea oile se juca de-a vînzătorul și cumpărătorul și frunzele de salcim reprezentau banii...

Șezuse mai departe acolo, jos, respirînd rar și cu oarecare lăcomie aerul după-amiezii. Auzea mai departe zvonul molcom al salcimului și privea parcă fără voie de aici din Vîrful lui Balariu către vale, spre Tușoreanca. (Tăiaseră și culcați de pădure dinspre Chilii și acuma aproape toată cuasta era golașă, aproape pustie). Priveau vetrele spre din ce în ce mai aproape pînă ce ochii îi căzuseră peste via lui Timofte, nengrijită acum... Adică rea care fusese a lui Timofte, fiindcă acum o muncea Lucreția, nevasta-sa. Și o muncea cum puteai mai mult n-o muncea, iar tălăriile se lăfăiau în voie.

Ce trece timpul ăsta ! se mirase Petru Ploscaru stînd acolo jos pe-un dîmb cu iarbă amestecată cu fire de Laptele Cîcului. Parcă ieri îl vedea pe Timofte cum trecea pe la fîntînă, se oprea locului, și cu pălăriile lui, cu cele cinci pălării ale lui, în timp ce acum se pierduse prin ceașul acela, pasămi-sau ce era... Și tot parcă ieri îl auzea salutînd :

„Neațu, Petre !"

„Neațu, Timofte !"

„Ce faci, mă, ași ?"...

„Am trecut la Cooperul ăla cu costul lucernei, că mi-e și nu se schimbă vremea... Și știi cum îi la noi la sector, dacă nu te orientezi n-ai ce da vitelor iarna !"...

„Asta așa-i !" admisese Timofte trăgînd un fum din mărăcinarea lui și scuipînd printre dinți... Da de plouat parcă n-ar mai ploua !" își ridicase el privirea și urmărise cerul.

„Ași-i, nu prea mai scoate, de mai gîi !"...

„Nu de alta, de mă gîndesc ăștia mai dau o stropoșcă vreo două. Cît pentru vîlă ca tar intră mustrîndul în ea cu mai mult trecut."

„A cîta Timofte ?"...

„A patra ! Da, ba !"...

„N-am prea avut timp... E un sector pretențios la mecanizare. Pînă dimineața și vii seara... Dear de trei ani i-am dat !"

„Da lasă mă, că ta dour ogîi gel, n-o să stai toată ziua cu vitele !"...

„Păi chiar dacă !... Acolo nu te-ntreabă dacă ogîi gel... Vacile nu se prinap la gelî !" rîsese Petru Ploscaru.

„Da, mă !" făcuse cellălalt.

Discuția se petrecea cam prin vara trecută, prin [illegible] și [illegible] de cînd Timofte fiu mai dăduse prin sat... Atunci plecase la vale, spre, către drumeag, cîndînd-și pălăria cu două degete, una din cele cinci pălării ale lui Timofte, și parcă-l vedea și acum în fața ochilor cîndînd-și pălăria cu degetele lui gînd, [illegible] ca o tulpină de copac, mai [illegible] degetele, ...ele se vedeau, și parcă numai după aceea și pălăria...

Mai trecuse apoi o săptămînă și ceva și Petru auzise cum că și lui Cuțitei, ăla mai mare, Nelu, ăla de care nu se știuse pînă acuma nimic — tocmai vreo trei mărțori, da degeaba, și se pufăi spune că și ele îl tînuseră pe el, da tot degeaba, că nu se căsătorise cu nimic — și și fata, cunoscătoare, se întîlnește cu Timofte la Bufă și începe așa o discuție — era aburind bine — cum că și fiicșe și dresese prin sat, și că făcuse și dresese și cu fata lui Timofte cea mare, Mioara, înainte ca asta să se mărite cu tehnicianul acela de la Plavia... Nelu ăsta era băut, cum spuseseră toți, venea de la serviciu, da trecuse întîi pe la Bufet, și dacă era băut avea poftă să arate că el e om nu glumă, un bărbat ca lumea... Da Timofte — zicea lumea — nu-l prea băgase în seamă, și-i vorbise așa ca un om care vrea să aibă liniște în jurul lui și să nu supere pe nimeni, fiindcă era prea bătrîn pentru a se mai pune la mintea tineretului, îl lăsase așadar să vorbească, spunîndu-i doar că era bine să se și mai gîndească înainte de a deschide gura... Atunci cică ăsta al lui Cuțitei i-ar fi zis că dacă-i face cinste, fiindcă el îi iubește familia lui, a lui Timofte, adică, și aici Timofte nu mai procedase cum trebuia, căci ce rost avea să-l zică ăluia că face, luîndu-l pe Nelu acasă. Aici a scos o sticlă cu vișinată și i-a dat să bea, a băut și el, da mai puțin, în timp ce ăla trebuie că se îmbătase zdravăn, și-i venise iar chef de hartă, zicînd că a făcut iar și că a dres. ...ba mai mult spusese ceva și de nevasta lui Timofte, mai mică ca el cu vreo 15 ani, cum că și ea ar fi trăit cu tai-că-su, cu tatăl lui Nelu adică, așa cum fata cea mare trăise cu el. ...Ăla se lăuda probabil, că lumea nu auzise nimic de nevasta lui Timofte, ...și atunci Timofte îi dăduse cîteva ca să-l țină minte, să-l țină ăla minte pe Timofte, după care vrusese să-l dea pe poartă afară. Mai de necrezut era ce zicea lumea în legătură cu nevastă-sa, ...că ar fi luat partea ăluia tînăr și nu a bărbatului ei, și atunci Timofte o muiase și pe ea puțin, da nu prea mult că și ea sărise să dea și-l avea și pe Nelu încă în curte, și uite așa ieșise o rușine de toată frumusețea...

Cel puțin însă dacă s-ar fi terminat aici !... Mioarea s-a supărat foc, și-a luat lucrurile și a plecat la fata cea mare, la Mizil lăsîndu-l pe el singur, ca pe un prost, nespălat și neîngrijit, și neavînd cine să-i facă mîncare... Ședea și el în curte mai toată ziua, se așeza pe scaun și tușea din cauza fumatului, pînă ce i s-a făcut milă de el Mariei lui Nelu Vlădan : „Măi, nea Timofte, i-a zis ea, dumneata ce mănînci ? !... „Ouă !" i-a răspuns Timofte... „Da, numai de ouă te-mbolnăvești, naibii !"... „Ce să fac ? !"... ridicase el din umeri „Așa nu se poate !" se hotărîse Maria deodată și pusese mîna pe-o găscă și-i făcuse mîncare pentru o săptămînă... „Ce să-i faci, Mario, se tot plînsese el în vremea asta, dacă așa a vrut cucoana mea, acuma la bătrînețe !"...

Mai tîrziu a venit și doctorul... Din cauza fumatului și a tusei. Că nu se mai oprea și putea, cine știe, să i se rupă vreun vas !... „Noroc, nea Timofte !", i-a zis doctorul, intrînd în curte... „Să trăiți, domnu' doctor !" i s-a adresat respectuos Timofte... „Ce faci, bre, dumneata, denui armele acuma în vară, ca neoamenii ?! ...Cînd pînă și viermele are ce mînca !" ...Și a continuat să glumească pe socoteala sănătății lui Timofte pe care-l știa tare, da pînă la urmă după consult tot l-a trimis la spital. I-a făcut bilet de internare și i-a zis să plece chiar în ziua aceea.

Timofte n-a zis nimic, că ce era să zică, simțea el că ceva nu era în ordine, îl cam dureau oasele și pieptul, ...Lasă oasele, că ăsta-i reumatismul, zisese doctorul, cu pieptul să vedem... Or să-ți facă o radiografie și or să vadă ei acolo cum stă treaba !" ...„Dacă ziceți dumneavoastră domnu' doctor, mă duc, cum să nu mă duc !"...

...Salcîmul foșnise din nou mărunt și frunzele se foiseră iar ca niște bani, lui Petre Ploscaru nu-i ieșea din cap asta... stînd acolo jos și gîndindu-se la Timofte, chestia asta cu frunzele care semănau cu banii...

La spital șezuse cam o lună, îi făcuseră fel de fel de analize, inima era încă bună, iar la plămîni avea o pată care însă dispăruse după tratament, făcîndu-se astfel bine, și nemaiavînd nici un rost șederea lui în spital, deși doctorii ar fi vrut să-l mai urmărească, ziceau ei. Venise acasă și se ocupase mai departe de vie, fiindcă femeia tot nu se întorsese. Își punea pe rînd cele cinci pălării ale sale, în fiecare zi cîte una, și cobora la vie pe drumeagul lui Balariu iar aici în vîrf se oprea aruncînd o privire de jur împrejur... Îi salutase ca de obicei pe Petre :

„Neața, Petre !".

„Neața, Timofte... Te-ai făcut, mă, bine ?"...

„M-am făcut !" zisese el, dînd din cap.

În curte era și Matilda și-l întrebase și ea :

„Da, Lucreția n-a venit, nea Timofte ?"

„N-a venit, nu vezi ! ridicase el din umeri... O fi mai avînd ceva treburi pe la fată !"...

„Și dumneata ce mănînci ?".

„Păi ce am și eu la îndemînă... Mai un ou, mai niște slănină, mai o roșie din grădină... Că doar nu m-oi pune să mor de foame !...

„Fără ciorbă o duci greu !" zisese Matilda.

„Nu-i femeia acasă !" ridicase din umeri Timofte... Asta-i și nimic mai mult, voise el parcă să spună...

Plecase după aceea, se îndepărtase pe drumeag, și nu i se mai vedea decît pălăria...

...Să fi fost ultimul drum înainte de a pleca ?! ...socotise în gîndul lui acolo jos pe dîmbul acela Petre Ploscaru... Totuși parcă nu era !... Parcă-l mai văzuse o dată... Peste vreo trei zile... Bătuse grindina pe vale și el se ducea să-și vadă via... Da, precis, așa era ! Era într-o lună sau marți, atunci bătuse grindina... Noroc că el terminase de strîns lucerna, altfel o pierdea toată și ce dădea vitelor ?... Și trecuse fără să-i dea bună dimineața... Mergea cu capul plecat, preocupat parcă... El ar fi vrut să-l strige : „Măi, Timofte, tu nu mai cunoști oamenii, mă ?!"... Da ceva îl oprise, poate mersul celuilalt, capul în jos, că nici pălăria nu i se mai zărea ca lumea... Și parcă îmbătrînise așa deodată...

Peste cîteva zile, pe la sfîrșitul săptămînii venise și Lucreția, dar era cam tîrziu. Fiindcă Timofte plecase deja, își luase cîteva lucruri și plecase în Ploiești să se angajeze... Se gîndise mult înainte de a face asta...

Cînd aflase, Lucreția începuse să scîncească, ca și cum l-ar fi bocit... Da el nu murise, ce Dumnezeu, îi zisese Maria lui Vlădan. Lasă că-l vezi tu cum vine el acasă la sfîrșitul lunii, și-ți aduce și banii... „Ba asta n-am s-o mai văd !" se scîncise iar Lucreția...

Pe dîmbul pe care se odihnea, Petre Ploscaru observase umbra care acum se întinsese pe toată lățimea drumeagului. Frunzele salcîmului sunau mai departe în felul lor știut... Bani de-o sută, de douăzeci și cinci, de zece... Răsuflase adînc și se ridicase. Soarele îi năvălise pe chip, de dincolo de gardul viu și înalt. Se uitase din nou în vale, către pădurea Tușoreanca... Mai rămăsese un singur colț și avea să dispară toată... Multe se schimbau. Apoi ochii îi veniseră mai aproape în via lui Timofte... Acolo pe vîrfurile aracilor ședeau trei din pălăriile lui Timofte. Pe care el le lăsase probabil acasă... Le pusese femeia, Lucreția, ca să sperie cu ele căprioarele. Se învățaseră și mîncau strugurii. Nemișcate, pălăriile lui Timofte erau acolo și Petre Ploscaru se grăbise deodată și pornise să urce pe poteca îngustă a drumeagului... „Ce faci tu acolo în oraș, măi Timofte ?"!... se pomenise el zicînd, urcînd cu atenție poteca, punînd mai întîi piciorul și cercetînd locul, de parcă pămîntul ar fi fost o ființă...

Desene de
Daniela Stângă-Ionescu

mihai teclu

Navetiștii

Dup-atîtea reforme se cuvine să intre
navetiștii.
Cu cer tare.
Cu pachețelul cu mîncare în servietă.
Cu miros de tutun.
Te-ai scular buimac, ss. th. reg. !
Cere-le țigară dacă n-ai ! Îți vor da din
inimă. Cere-le
cuvînt de-ți lipsește !
Cere-le foc !
Liniște !
Liniști-te-vor.
Să iasă !
Au ieșit.
Cu pachețelul cu mîncare în servietă.
Cu mirosul de tutun.
Care mai cîntă.
Scîncește [illegible].
Pînă la [illegible].
Prin autobuze și trenuri, pe[illegible], pe
sunete unei
troici cerești, pînă-n sala de cinema.
Acele cinevra sculpă seminte.
Altul e-ntr-o sală de-așteptare.
Alții-s doi.
Alții-s cerv, pe rîndul întîi.
Altu-i critic.
Dar toți ei, navetiștii.
Cu cîntul de sui.
Și cu cele păstrat de pachețel.
Cu tutun în buzunarele hainei.
În drum către copii și părinți.
Acolo dă-le o țigară. Inima din țigară
le spulberată,
destăinuită, cu stîlumini și umbră.
Și cuvînt [illegible].
Le-aprinde focul !
[illegible]
Veacul.
Nesfîrșitul.

Figuranții

Într-un film.
Mut.
„Psihologic".
Cu 2 personaje.
Singure.
Pe o foleșă.
Noaptea.
Totul este figurație.
Adică moreo de oameni din sufletu' lor.

arthur porumboiu

Declarație simplă

Nu-mi cereți pîine fără sudoare !
nici casă îngropată în arenă.
Eu am cîteva lucruri
pe care le pot arăta :
cu mîinile mele-am învățat
spicul să devină pîine :
iarba să-și găsească drumul
pentru viitorii fii ;
în birouri cenușii
ca mumiile,
am vindecat cîteva ore
neliniștite de așteptare.
N-am rîs niciodată
la mormîntul luptătorului ;
tăcerea mea a fost semnul
că-i încuviințez lucrarea

Revelația

Am sorbit odată, în munții mei,
cu buzele, cu pupilele, cu degetele,
cu toate simțurile —
de-a dreptul din ramura ce-a ivea
parfumul trandafirului :
era ca și cum te-ai îmbăta
de sîngele unei leicoare
ce-ți strivește buzele ;
era un curent viu,
ce intra, electrizînd sîngele
și născînd o bucurie —
ce nu-i puteam desena
conturul

Mesajul trandafirului

Producea lumina-i necesară
apărîndu-se prin ea
de moarte ;
Cunoștea mersul nevăzut
al ființelor necunoscute,
și-n ceasuri de taină,
neveghiate de om
converbeau în lumea lor
subpămînteană ;
și-n centrul zilei
cînd sîngele nu se mai teme
de singurătate,
ne trimetea de-acolo, semn :
un degetar de mireasmă subțire
care poate era lucrarea unor hiperbarei ;
poate era numai răbdarea lor,
concentrată în asprele retorte
ale Trandafirului —
un mesaj pur

Tinerețea poetului

În culoarea expusă-n amiază
era viața mea,-n anii tineri ;
luminile puternice
încărcîndu-mi sufletul și trupul —
un receptacol
de lumină vătratică.
Îl citeam pe Marx, și ferjam
asente de trandafir, necunoscute ;
ele — înăbușeau mediocrele are
ale satisfacției :
n-aveam steag de aur
și nici arcul lui Ulise ;
un Albatros îmi însoțea zborul
și-un trandafir singuratic
lăcaș de odihnă-mi era.

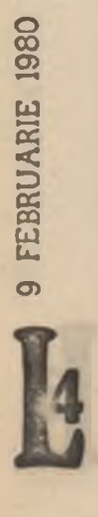

irina talpoș

Madrigal

În somn lorida cometă — invelburat contururi.
Scormonesc tîmplele mele.
Rămîi aici pînă vîntul tace,
Pînă trece nesătioasa sărbătoare
Ceremonia vieții mele
Lucid artera-mi se ascunde
Piramida păsării de flăcări
Pe scoarța unei luni imaginare,
În trena norilor, fulger ce stăruie
Madrigal revărsat peste cîmpii.

O, să spun doamne minerale
Hrisos uitat din alte veacuri
Culoare baj a umbrei nevăzute
O, să spun trebuie să stărui
Să zguduri cerul,
Să dezmierd rădăcina
Să nu ating aerul
Să nu stînjenesc lumina.

Veniră caii...

Veniră caii — nechezînd prelung
Numai la răscruci drumul descalecă
E nebună goana apoi... !
Eu, rămîn aici, doar iezere
Cu pești aurii ce vin după noi.
În zori, înlătur somnul stingher
Luminii mă dărui pînă la miezul de zi
Iarba candorii cuprinsă de cer
Nestăvilită iubi... !

Cînd pleci

Cînd pleci, lasă-mi amintirea ierbii,
Zidește-mă în rouă, mă-ntunecă — vin cerbii
Sorbind din inserare să ardă mai curînd
Pe trupul meu amurgul cu turmele în gînd.
Prin galaxii de abur se-asterne timpul rod
Tăcerea-i o tăgadă în care mă ascund
Cînd sunetul sfîșie durerea lumii mută
La rînduiala vieții măsura absolută.
Să dăinui firul ierbii lucidă, blestemată
Inima-mi ascunsă în bulgăre de piatră.

Bocet

Unde te duci,
năucă mă lași,
Orbită de flori,
mirată de pași...
La crucea pămîntului
ce zăbovești ! !
Peste uluci latră
ciinii cerești.
Vai, cum tresare
apa-n fîntînă,
În albie, alcătuirea
vieții mă-ngină
Mă mir că trăiesc
— nicăieri — în amiază
De-alungu-mpietririi
lumina veghează
Unde te duci,
unde mă lași,
Clopotul bate ;
mulțime și pași...

UZINA CARE CREȘTE OAMENI

Desprinderea de pămînt

„a existat, poate, a existat, sigur, o dimineață de primăvară cînd, la chemarea partidului, copiii de țăran din județele Teleorman, Ilfov, și Ialomița au pornit spre industrie. Au luat-o de-a curmezișul, peste cîmpie, înfundîndu-și bocancii în brazdele de pămînt. Era soare, pace în aer, grîul flutura luminos.

Oridecîte ori mă gîndesc la ziua aceea mă aburesc : numai cine s-a născut la cîmpie știe cît de greu te desparți primăvara de pămînt. Oridecîte ori mă gîndesc la ziua aceea mă înalț : mă urc tocmai în mijlocul cerului, la o distanță stelară, ca să pot să-nțeleg. Numai de-acolo cîmpia se poate vedea pe de-a-întregul, întinsă și strălucitoare, mănoasă și caldă, străbătută pe toate punctele cardinale de mulțimea aceea de băieți și de fete, pelerini, cu bocanci și căciulă, din mijlocul cărora m-am pomenit, de-odată, debarcînd la marginea Bucureștiului :

— „Veniți, mă !".

Nu mi-a spus nimeni că ar fi din cîmpie dar lucrul acesta îl știm între noi. Poate că se citește în privire. Poate că se ia pe veșminte : un miros de pămînt și de iarbă. Ori poate că sîntem poleiți cu un fel de lumină, fiindcă în prima dimineață de muncă, în fabrică, maistrul a strigat către mine :

— Bă, tu ești din Teleorman, nu-i așa ?

Sîntem un popor muncitor

N-am știut niciodată, înaintea dimineții aceleia, cît de mult sînt din Teleorman. N-am bănuit niciodată, înainte de a-mi așeza valiza de lemn în fața uzinelor „23 August", cît de mult sînt țăran. Reporterii pun greșit întrebarea : adaptarea la lumea industrială este grea ? Nu. Nu e grea. Cine dă bine cu sapa dă bine și cu ciocanul. Dezadaptarea de lumea cîmpiei e grea. Ieșirea din matcă. Poporul nostru este un popor muncitor. Oamenii nu sînt luați de la nimic ca să facă ceva. Ei schimbă o muncă pe alta. Continuitatea există. Și pasiunea. Dar ce te faci cu mirosul pămîntului care străbate primăvara pînă-n orașe ? Ce te faci cu mirosul grîului și al pîinii care pătrunde, vara, pînă în sufletul omului ? Ce te faci cu orele fixe ale cîmpiei, germinația, culesul și coptul, acest orologiu învățat odată cu nașterea și care strigă în tine ca o alarmă oridecîte ori, acolo, se întîmplă ceva ?

N-am ani să vă spun de cîte ori am sărit din somn speriat : ce s-a întîmplat ? Abia la capătul unui drum de-o țigară mă dumiream : a venit primăvara, e ora însămînțatului ; a venit vara, sînt cu toții la seceriș ; a venit toamna, se culeg viile... Asta e greu de uitat : memoria omului crescut la cîmp ! Asta e greu de schimbat : sensul timpului din cîmpie pe sensul timpului din oraș. Ritmul, mult mai larg, al muncii de-acolo, pe ritmul tot mai accelerat din industrie ! Și chiar relațiile cu oamenii. Dacă tatăl tatălui meu a vorbit peste gard cu vecinul, și tatăl meu a vorbit peste același gard cu vecinul, și eu am vorbit, înainte de-a pleca la oraș, peste gard, cu vecinul, asta înseamnă că de-a-lungul istoriei două neamuri de oameni n-au schimbat între ei doar binețe ci și întîmplări de viață, stări de spirit și sentimente, și-au preluat, într-un fel, existența, s-au legat între ei pe vecie, au intrat în stări „angajate", o rudenie ca aceea de sînge i-a întărit ! Și uitați-vă, acuma : fixați pe retină clipa aceasta ; toate evenimentele care se petrec în ea, de-odată, și pe toți cei care le înfăptuiesc. Încercați să priviți ca pe o hartă geografică scurgerea marelui flux tehnologic : deboșarea, trasarea, cu afluenții lor principali, strunjirea, frezarea, montarea. observați-i pe cei care navighează între 20 și 30 de ani pe marile valuri ale industriei constructoare, și spuneți-mi cu care din ei și în ce clipă a muncii pot stabili răbdătoarea și-îndelungata asistență de peste gard ? Așa că nu numai peisajul cîmpiei, nu numai ritmul vieții în mijlocul facerii industriale ci și relațiile cu lumea trebuie revizuite și reașezate în alt context.

Mă trezesc în fiecare zi la ora 5 dimineața, la ora șapte sînt în hala uzinei, la ora trei și un sfert o rup la fugă pe poartă, mănînc la cantină, ajung la vreme la școală, la orele 20 liceul seral își stinge lumina pe urmele mele și cînd ajung acasă e noapte și dacă soția mea n-ar avea același ritm de viață, dacă n-ar fi muncitoare, ca mine, colegă de fabrică și de rezistență, dacă n-ar fi la fel de mîndră ca mine că stăpînește momentele zilei, că le acordă importanță egală, că a învățat să vieze viața dar să o și stăpînească, cred că din primele ore de după căsătorie s-ar fi produs un dezastru familial. Și, dacă n-ar fi, și ea tot din Teleorman. Dar este. Și în nopțile-acelea în care mă ridic în mijlocul cerului ca să văd dimineața de primăvară cînd am plecat din cîmpie, îmi place să cred că alături de mine, în bocanci țărănești și cu năframa pe spate, este și ea. Depășim amîndoi, de-odată, nu numai hotarul însorit al copilăriei ci, mai ales, starea aceea sentimentală cu care cîmpia îl leagă pe om.

Am plecat la 16 ani din Scurtu Mare. Acum am 26. Nu m-aș mai putea întoarce acolo dar nici nu pot trăi fără legătura cu acel loc. Cred că viața mea este conectată în mod necesar la două borne : obîrșia țărănească, generatoare de sentimente și fabrica, adică viața mea".

E iarnă. O iarnă cenușie și umedă care se filtrează prin ușa întredeschisă și prin sticlele ude din geam. Sîntem în Fabrica de compresoare a Uzinelor „23 August" din București și tînărul din fata mea e stăpînit de un tremur. E brun, smead, subțire, „participă" efectiv la ce spune și mă întreb dacă aș fi în stare să-mi judec viața atît de bine ca el. Îl cheamă Dumitru și Constantin, ca pe orice băiat din cîmpie, are nume scurt, de botez, și pentru numele de familie, și cu toate că sîntem alături aproape de-o oră, n-am curajul să-l întreb pe care din ele și-l spune la început. E secretarul celei mai puternice Organizații U.T.C. pe uzină, lăcătuș de profesie, elev la Liceul seral.

— Uitați-vă cum muncesc, spune. Au uitat dimineața aceea de primăvară cînd s-a luat cîmpia pe ei.

Tata compresoarelor

„Am ghicit repede că este din Teleorman. Și eu sînt de-acolo. Lucrez de 35 de ani în uzină dar n-am uitat. Nu v-aș putea explica. Lucrul ăsta se simte. Parcă sînt însemnați. „Bă, și tu ești moromete". Și este. Au de mici o răbdare și o putere de muncă care te face să ții la ei. Trag la pilă pînă îi trec sudorile. „Bine, meștere ?" „Bine !". Să te ferească sfîntul să nu fie adevărat. „De ce ziseș: că e bine dacă nu era ?".

Sînt și eu crescut în legea cîmpiei. Aș vrea să răzbească și știu că nu e ușor. Uzina e o mare ispită dar nu se lasă la toți. Bunăvoința n-ajunge. Nici răbdarea. Trebuie și vocație, certă, aptitudine pentru munca în industrie. Dar tot izbutesc în cele din urmă dacă 80 la sută din muncitorii uzinei sînt... ei. Legea asta a cîmpiei, nu știu cum e făcută, că întîi te împiedică și pe urmă îți vine în ajutor. De unde vine dorul vine și puterea de muncă. Așa cred. Un fel de mîndrie că dacă ești de-acolo trebuie să răzbați. Asta se vede pe chipul lor : voința. Asta îi luminează : încrederea. Cînd pleacă de-acasă cineva le pune-în desagă nu numai putere de muncă ci și aspirație. O așează în munca lor din uzină ca plămada în pîine și de asta aș dori să învingă, fiindcă știu că strădania lor nu înseamnă doar meserie ci și un vis. Iar tovarășul secretar U.T.C. care stă aicea și rîde este un visător".

Venise dintr-un halou de lumină așa că nu l-am descifrat chipul de la început. I-am auzit însă vocea : liniștită și blîndă. I-am văzut palmele : pleznite ca lutul. Pe urmă i-am surprins și privirea : aceeași încredere, mîntuitoare, aceeași pace, adîncă, același echilibru, întins peste lume, care mi-a reamintit că locurile de muncă aspră și dură sînt cele mai sigure locuri de pe pămînt.

— Geantă Ion, spune, maistru. Tatăl compresoarelor.

Căruța care a devenit Mercedes

„Vă rog să nu scrieți despre mine. Scrieți despre ei: Toader Nicolae, lăcătuș, 23 ani, anul IV Liceul seral : foarte inteligent ; Lăutaru Ivana, 21 de ani, trasatoare, mică dar isteață ; Ungureanu Dumitru, electrician, 26 de ani, ar da oricît din timpul lui liber ca să se perfecționeze profesional ; Dinu Gălușcă, secretarul cu propaganda al organizației U.T.C. — acolo, lîngă compresor.

Șaten. Blînd. Zîmbitor. Față moale, de moldovean.

— Da ?

— Da.

— Din ce zonă ?

— De unde au răsărit cei trei luceferi : Eminescu, Enescu și Iorga. Nu rîdeți că îi cunosc la perfecție.

— De ce-ați plecat ?

— Dacă platforma industrială a Iașului exista în urmă cu zece ani nu plecam. Acuma m-am cimentat.

— Sînteți căsătorit ?

— Cu uzina. Ca într-o Mioriță cu final optimist. Mi-e greu și mie cum le e lor : primăvara, cînd izbucnește cîmpia și răbufnește în fiecare fiu de țăran. Dar ne leagă mai mult decît verdele de la cîmp.

— Munca ?

— Firește. Și faptul că am învins. Am izbutit să creăm o atmosferă în care fluctuația cadrelor tinere s-a topit.

— Sînteți chiar așa fericit ?

— Cum să nu. Mai ales cînd se ridică temperatura afară și beneficiarii expediază S.O.S.-uri de dragoste. „Nu veniți ?" Așa că fericirea mă prinde pe calea ferată, cu compresorul așezat pe direcția sud : Midia-Năvodari, zone de importanță națională ale industriei chimice și-a căror viață trece obligatoriu prin inima de fontă albastră dată în grija mea. „Viață de la viață" cum scrie în carte. Și demiurgul sînt eu.

Dar „Minunea" se află în probe : un fel de rachetă albastră, cu geamuri către interior Miezul e viu, se învîrte, scoate gemete, de făptură, înțeleg că sînt martora unei „faceri" industriale, cum am mai fost. Reptila este acuma mai mică, ci numai grija care o înconjoară — aceeași : figuri concentrate, liniște absolută, se naște ceva care va hotărî iarăși nașterea, într-o devenire perpetuă, obiectivă, cerută de ritmul industrial. Cel ce urmează să o poarte spre lume pare atent dar nu și mișcat.

— Nu vă e teamă ?

— Teamă ? Țara noastră nu are diferențe atît de mari de civilizație încît să producă, pentru cel care vine în Capitală din altă parte, un „șoc" cultural.

— Mă refeream la „minune".

— Tocmai. Despre ea și vorbeam. Creația tehnică nu se dezvoltă în salturi, pe zone, investițiile sînt egal generoase, depinde de noi cum le fructificăm. În ce privește cultura, zona din care vin este atît de bogată în cît nu felul în care vom fi „șocați" ne frămîntă ci modul în care vom ști să luăm înălțime, astfel ca privilegiul obîrșiei să fie, prin muncă, răscumpărat. Poate nu v-ați gîndit că dreptul la aspirație nu este condiționat economic. Că poporul român n-a fost niciodată destul de-încercat și destul de aflat la răscruce încît să-și uite marea sa aplecare către frumos? Că în ciuda asupririi nedrepte și în ciuda privațiunilor uriașe prin care a trecut, cîntecul popular a curs mai departe, suferința s-a topit în modelele cusute pe pînză, și țăranul n-a uitat să-și înalțe casa mai către soare, pe-un stîlp. Spun, poate, lucruri ciudate pentru locul acesta în care se săvîrșește industria, dar industria este durata noastră de astăzi, și în ce mă privește, nu încetez să sper nici o clipă că vom izbuti, în cele din urmă, s-o înzestrăm și pe ea cu visare, cu însemne eterne, astfel ca generațiile viitoare să se sprijine, urcînd spre viață, pe valorile ei cum m-am sprijinit eu pe conștiința că sînt, prin focul obîrșiei mele, un „înlesnit". Firește ! În marea competiție industrială noi am venit cu căruța. Iată, însă, că la nevoie, am accelerat-o și-am transformat-o în Mercedes ! Și-apoi aflați că plecînd să montez compresoare vin cu mine și „moromeții", sufletul lor, crescut pe cîmpie, bătut de vînturi și soare, doar e și munca lor în mașina aceasta, așa că dacă e vorba ca cineva să se teamă, ăia nu sîntem noi.

Biografii consemnate de SÂNZIANA POP

Cărțile orelor

„Fiindcă ce este o serbare ? Luminoasa dimineață de primăvară, cu cerul senin și albastru, cu soarele mare și galben, cu pămîntul fierbinte și verde, prin care trecem cu bucurie în suflet, cu lumină în ochi și cu nestinsă speranță : cineva veghează pămîntul. A venit primăvara și iarăși sînt flăcări verzi pe ogoare, iarăși e grîu și iarăși sînt urme de animale, cine știe la ce ne gîndim fiecare un an fără o dimineață cînd ne trezim că totul este de la început : cerul de la început, pămîntul de la început, grîul. Cineva veghează pămîntul : un om mărunt și statornic, cu femeia și cu copilul lui. Plecăm toți într-o lungă uitare și pe urmă ne întoarcem acasă și omul mărunt și statornic își întinde brațele înainte și le deschide și ne invită în sărbătoare : veniți, viața pămîntului nostru e de la capăt, bucurați-vă de acum pentru roade, noi sîntem aici. Înțelegeți ? De asta nu trebuie să uităm !"

Fabrica de fabrici

Fabrica de locomotive din incinta Uzinelor „23 August" e pes.e drum de Fabrica de compresoare din incinta Uzinelor „23 August", peste drum de Fabrica de mori de ciment din incinta Uzinelor „23 August", peste drum de Fabrica de scuturi metalice din incinta Uzinelor „23 August", peste drum de Fabrica de motoare din incinta Uzinelor „23 August" peste drum de...

V-ați gîndit vreodată cum arată Fabrica Fabricilor ? O uzină de mare răspundere și de mare tradiție și în care la muncile de cea mai mare răspundere și de cea mai mare tradiție lucrează adolescenți ? Sau cum să le spunem acelor băieți prea subțiri, prea fragili, prea timizi ca să fie bărbați ? Băieții aceia cu plete bălaie sau brune, cu privirile încă sub tampoane de aburi, ușor asimetrici, filiformi și stîngaci ? Și care sînt atît de frumoși și de vii și curge prin ei un izvor de viață atît de curată că oricine pătrunde în preajma lor truditoare e limpezit ca de apă și vede lumea de la-început : Dacă la Uzinele „23 August" există o frază — și există secția frază la Uzinele „23 August", la frază lucrează un astfel de adolescent. Dacă la Uzinele „23 August" există un strung Carusel, și există secția strung la Uzinele „23 August", la strungul acela cît o jumătate de casă lucrează un adolescent. Iar unul dintre ei îmi șade acuma în față și așteaptă să îl întreb. Între timp a ieșit soarele, iarna bate a primăvară și părul interlocutorului meu se aprinde ca aurul. Încep să-l cunosc : e tot din cîmpie, cred că de undeva mai din nord, poartă pe chip culorile Bărăganului.

— Enache Nicolae, lăcătuș, secretarul organizației U.T.C., Fabrica de locomotive.

— Nu știu ce să vă întreb, spun. Recomandați-vă singur, puteți ?

— Vă propun o temă : uzina care crește oameni. Ne mîndrim cu faptul acesta. La intrarea în fabrică selecția este foarte severă dar cine trece — rămîne și se poate conta. Sînt mulți care-și închipuie că în fabrică vine oricine. Nu este adevărat. Posibilitățile sînt, firește, egale, dar uzina este o lume cu legi la fel de puternice cum este cîmpia, cu o civilizație proprie, de tradiție, și care nu se poate ignora. Numai cine șade 6 ani nemișcat în același loc de muncă, ca mine, poate să înregistreze — nu doar progresul mașinilor și al tehnicii dar progresul uman. Se vede asta pe chipul omului. În tot ce face. În comportament. Știți că uzinele „23 August" livrează nu doar produse finite ci și cadre de înaltă calificare pentru industrie ? „Fabricat la 23 August" se potrivește nu doar cu locomotiva aceasta, care pleacă în stăinătate peste cîteva zile, ci și cu conștiința muncitorească din flacăra căreia ies la lumină alte uzine pe tot teritoriul românesc. Nu este o muncă mecanică, înțelegeți ? Asta aș vrea să aflați.

— Și mamiferul acesta cu pîntecele deschis ?

— Locomotiva aceasta de 2 400 cai putere are destinația R.D.G. În pîntecul ei au încăput un milion de repere. Cum ar fi putut să se miște un metru pe calea ferată dacă toți cei ce-am ajutat-o să prindă viață nu am fi aspirat încontinuu la un lucru desăvîrșit ? Ar merita să-înțelegeți : că sîntem aleșii și nu victimele progresului tehnic. Crizele lumii occidentale pe noi nu ne-ating. Poate vă mirați că un tînăr vă spune lucrul acesta dar și eu, ca cei mai mulți muncitori din uzină am venit din cîmpie, n-am avut tată, viața anevoioasă este încă prea aproape de mine ca să nu înțeleg ce transformare fundamentală a însemnat pentru majoritatea populației țării noastre — industria. După cincisprezece ani de muncă în uzina aceasta am izbutit să ies la lumină, să dobîndesc nu doar un statut de profesie apreciată și cuvenit răsplătită ci să-mi construiesc un cămin alături de o femeie care a îndurat aceleași privațiuni ca și mine, o fată-săracă, orfană, dar tot muncitoare, salvată și ea de munca în fabrică, așezată pe un mal de viață stabil. Avem o casă superbă, îi dau ocol zilnic ca un proprietar. Vă asigur că fiecare obiect — frigiderul, televizorul — dobîndite prin muncă cinstită, au un preț cu mult mai mare decît cel pe care l-am achitat : prețul moral. Satisfacția unei veritabile împliniri.

Anul trecut, într-o seară, maistrul m-a rugat să rămîn în uzină și să facem, alături de alți muncitori, curățenie. Noaptea, tîrziu, cînd hala arăta ca dormitorul puștiului meu, a zis : gata, acuma acasă, spălarea, mîine dimineață tovarășul Nicolae Ceaușescu vine în fabrică. Am mers acasă : puștiul dormea. M-am întins și eu cam o jumate de oră, pe urmă m-am pregătit. La ora nouă și jumătate secretarul general al partidului a sosit în uzină, a dat mîna cu toți, și cu mine, noi i-am urat sănătate și fericire, dînsul succese în muncă și cu toate că eram stăpînit de emoție vie și aș fi vrut să nu pierd nici o întîmplare, mă stăpînea, obsedantă nu doar imaginea liniștită și calmă a odăiței în care puștiul meu mai dormea ci, un sentiment de descătușare deplină, de destindere absolută, sentimentul că viața mea de atunci înainte avea să urmeze o cale firească, fără putere de-întoarcere. N-am mai despărțit niciodată sentimentul acela de imaginea șefului statului. Mă gîndesc, adeseori, că și el a plecat din cîmpie, că a intrat în industrie la aceeași vîrstă cu mine, îl simt rudă apropiată și dragă și știu că acea bunăstare morală care îmi dă libertatea, pacea și liniștea — i-o datorez.

Victoria grîului

S-a întîmplat ceva. Îmi dau seama că s-a schimbat ceva. Bate primăvara în lume și tinerii muncitori din industrie votează cu însemnele ei : libertate, cutezanță, încredere ! Tinerii aceia atît de romantici care în romanele de mare tiraj calcă numai pe frunze uscate, rătăcesc pe aleile toamnei, melancolici și înstrăinați. S-a întîmplat, desigur, ceva, dacă băieții din generația care și-a ales drept simbol însemnele primăverii se pricep să monteze un milion de repere în pîntecul de reptilă gigantică al unei locomotive electrice: sa le introducă acolo și să le facă să meargă, recepționate cotidian de tehnicieni de „elită" înarmați pentru detectarea defecțiunilor cu oglindă cotită și lanternă de buzunar !

S-a întîmplat, desigur, ceva, dacă stînd acolo, de exemplu în secția „forjă" sau în secția „compresoare" în halele-acelea cu încălzirea centrală produsă de o stare sentimentală aflată la cel mai mare nivel, dacă stînd în locul acela, fierbinte, de muncă, în nodul de întîlnire al mirosului de mașină împletit cu mirosul de om — orice s-ar întîmpla în clipa aceea în lume — un astru nou sau o explozie vegetală — tu n-ai vedea. N-ai vedea toate astea. Subțiri și înalți, nesfîrșiți încă-în creștere și nealeși în bărbați, de văzul cu pupila cea mai curată pe care-o avem — sînt tinerii muncitori din Uzinele „23 August", făpturile acelea cu rădăcinile fixate-în cîmpie, luminoase și roditoare ca grîul, așezați acum pe structurile metalice, ale industriei, liberi, inimoși și învingători !

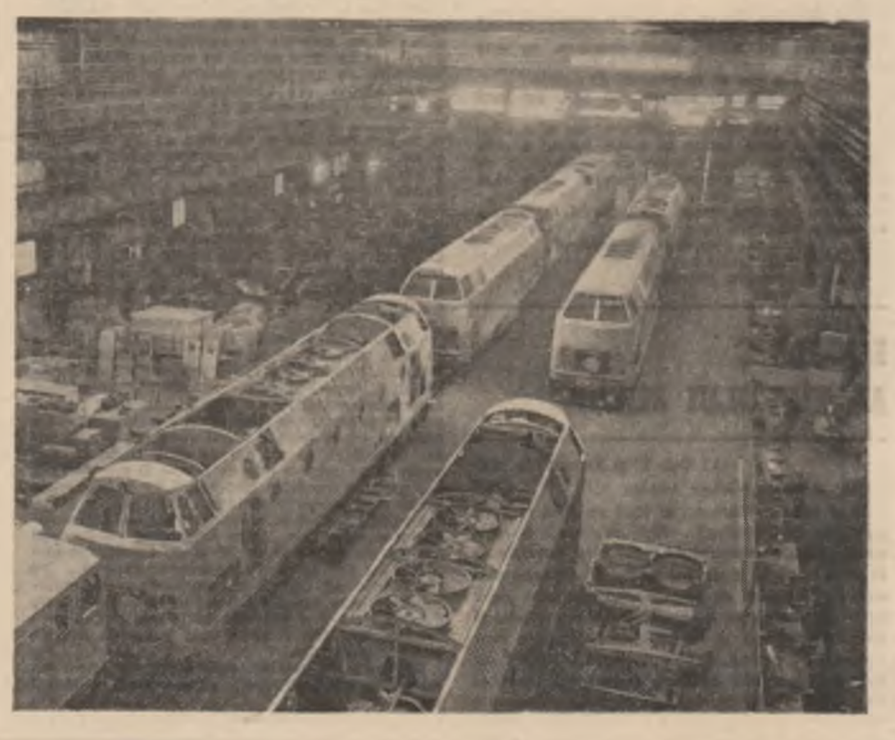

L-am cunoscut pe Tudor Arghezi

Amintiri la statura ceasului de-acum (II)

Evocări de Valeriu Anania

PRAGURILE SUFLETULUI

Nu mai eram [illegible] Arghezi [illegible] cu felul său de a fi. [illegible] să te afli în fața [illegible] pierzi pe jumătate [illegible] te simți [illegible] dificil era ca, în vorba lui [illegible] surprinzi acea limită — [illegible] — gravitate și ironie. Poetul [illegible] limită cu atita finețe [illegible] cind îi stă intenția [illegible] cind vorbește cu tine [illegible] peste picior. Mai tirziu [illegible] urmăresc pe alții în acest [illegible] conversației argheziene și [illegible] mă amuz, paralizați în [illegible] tind un suris de [illegible].

Între scrisul lui Arghezi [illegible] viu grai nu era aproape nici o [illegible]. [illegible] vorbea rar, gutural, [illegible] cieri verbale de o uimitoare [illegible] venea bine, nu evita nici calamburul.

— Apoi, de, tu ești o comoară [illegible] Paraschiva la sfîrșitul mesei.

— O comoriscă, se umilea el [illegible] Paraschiva ridea sănătos, căci [illegible] cine e „moara".

Arghezi nu era un „[illegible]", era un scriitor, și anume un scriitor „gata făcut", după expresia unui poet din generația mea. Se [illegible] că penița lui participă foarte [illegible] la efortul creației și că dacă poetului i-ar fi lipsit ochii sau mîinile, aceeași operă s-ar fi putut naște prin stenografiere sau inregistrare sonoră. Aparențele însă își au viclenia lor și a trebuit să-mi dau seama, în timp, că scriitorul muncea din greu. Cred însă că munca lui consta mai puțin în a căuta și găsi un cuvint sau o expresie, cit în a alege din cele ce i se îngrămădeau sub condei. De la el am învățat că e mult mai greu și mai dureros să iei la goană ceea ce-ți vine de-a gata decit să accepți ceea ce ți se lasă așteptat. Deseori, metafora e un musafir pe cit de nepoftit pe atit de atrăgător; în acest caz, truda literară trebuie să ignore manierele elegante și primul lucru la care trebuie să renunți este politețea față de tine insuți.

Mi-a plăcut la Arghezi discreția muncii lui literare. Am intrat în casa lui de nenumărate ori, am avut acces în chilia de jos, care îi servea drept atelier și odaie de dormit: o cămăruță cu o masă simplă, un pat de fier cu velință oltenească, o sobă de tuci cu burlan, o etajeră cu cărți și mape, un aparat de radio, o gravură semnată de Mitzura, o [illegible], verbe, a [illegible] lui Nicolae, imbrăușată de un grang de [illegible] vegetale, din cele ce se cheamă lacrimile Maicii Domnului. Grădina îi intra pe fereastră urlându-se creangă spînzurată de cer. Niciodată n-am surprins, ca la atiția alți scriitori, manuscrise „uitate" pe masă, niciodată nu l-am văzut „încurcat" între două sau mai multe variante ale unei poezii (ca la Victor Eftimiu, de pildă, care mă intîmpina cu biroul plin de hîrtii și-mi citea, la repezeală, citeva zeci de sonete.) Lui Arghezi îi venisem odată cam pe neașteptate, adus de unele năduful lăuntrice care-și cereau un duhovnic. Poetul m-a lăsat citeva minute singur în odaie, ca să aducă niște cafele, nelipsitele cafele turcești (îmi plăcea să-l urmăresc cum vine cu tava-n brațe, încet, atent, țeapăn, cu ochii grijulii pe mișcarea ceștilor, atunci cînd acest ritual nu era oficiat de Paraschiva). Așteptîndu-l, am văzut un colț de hîrtie ieșit ușor de sub mapa cu sugativă. (De obicei, masa de scris nu avea nimic pe ea, în afară de citeva creioane, o Biblie și un Pascal.) Nu am rezistat ispitei de a fi indiscret și am ridicat marginea cartonului: dedesubt era un poem, evident în lucru, neisprăvit. După toate semnele, poetul ascunsese hîrtia înainte de a fi venit la poartă să-mi deschidă.

Vorbea foarte rar și foarte puțin de experiența lui scriitoricească intimă. Provocat, ocolea subiectul, îi era parcă rușine, ca unui copil constrins să spună ce-a furat. Îi era silă să imite pe mentorul. Nu mi-a îngăduit niciodată să-i spun „maestre" ci, simplu, „domnule Arghezi". Îndemnul lui deschis și repetat era să scrii o pagină pe zi, indiferent dacă ai de gînd sau nu să o publici. Să fie. Scrisul e un meșteșug, condeiul e o unealtă, măiestria se capătă și se păstrează prin exercițiu. Scrisul însă este și o meserie din care insul trebuie să trăiască. Niciodată să nu începi să scrii pentru bani, dar odată ce ai scris, cere ca munca ta să ți se plătească și să ți se plătească bine.

— Eu de aceea am militat pentru organizarea scriitorilor într-o breaslă a lor, ca să-și poată apăra solidar interesele față de editori...

Și-mi povestea despre [illegible] și mizeriile și nervii de pe vremuri ai autorilor care nu izbuteau să controleze tirajele și nici să-și încaseze drepturile decit după lungi și descurajante aminări. Singurul — mi-a spus el odată — care-și lua banii la timp era Sadoveanu. La citeva săptămîni după ce îi apărea un volum, intra în biroul lui Toneghin (directorul de la „Cartea Românească") și-i spunea că are nevoie de parale. Acesta încerca să se eschiveze, că nu sînt bani, că noua carte de abia e în curs de vînzare, că n-au venit deconturile de la librării... — Nu-i nimic, aștept, zicea Sadoveanu și se instala confortabil într-un fotoliu și tăcea și iar tăcea și nu pleca pînă ce, într-un tîrziu, și disperat, directorul îi punea în brațe pachetul de bancnote.

— Dar așa ceva, vezi, numai Sadoveanu putea să facă.

Ca orice meșteșug, scrisul își are și el secretele lui. Mi-a șoptit odată că singurul căruia i-ar incredința tainele mai adinci ale condeiului este fiul său, din care vroia să facă încă de pe atunci, un scriitor. Cum însă Baruțu întirzia, la un moment dat mi-am luat îndrăzneala:

— Domnule Arghezi, n-ați vrea să mă adoptați?

Mă sfiam să aduc cu mine manuscrise și să-i cer să-mi asculte versuri. Dar nici el nu mă silea. Din cind în cind mă intreba ce mai lucrez, și asta era tot. M-a adoptat mult mai tirziu, peste cițiva ani, la o vreme cind îmi reciteam singur producțiile și eram cuprins de tot mai multă disperare. Mi se părea că toată truda mea e zadarnică și sufeream de imense goluri sufletești. Scriam versuri de la virsta de zece ani iar acum, la treizeci, mă prăvăleam în prăpastie. — De ce nu profiți de legătura ta cu Arghezi și nu-l rogi să-și spună părerea? m-a îndemnat un prieten din vecini, duhovnic al mihnirilor mele. După multe ezitări, m-am dus la Mărțișor cu vreo cincisprezece poezii, impecabil bătute la mașină, și nu i le-am dat lui Arghezi decit la sfirșitul vizitei, după ce i-am îngăimat ceva despre dureroasele mele îndoieli.

— Îndoielile nu te vor părăsi nici la optzeci de ani, m-a încurajat el. E tot ce i se poate întîmpla mai bun unui scriitor.

Firește, nu mi-am permis inițiativa unei noi vizite, ci am așteptat. O săptămînă și două și trei. În dimineața zilei de 5 martie 1950 (aceasta e o dată care nu se uită) a sunat telefonul.

— Îți mulțumesc, părinte Anania!

— Mie, să-mi mulțumiți, de ce? [illegible]

— Vino spre seară la mine și am să-ți spun.

[illegible]

— Vă mulțumesc, domnule Arghezi!

[illegible]

[illegible]

Arghezi s-a răsucit în scaunul de nuiele:

— Mitzura, Mitzule, adu-mi, te rog, pe Paul Verlaine!

[illegible]

— M-ai întrebat, dragă domnule [illegible], ce este poezia. Iată ce este:

„Nuance, rien que la nuance".

Și, restituind cartea:

— Îți mulțumesc, Mitzule!

LOCALNIC AL TÎRGULUI JIILOR

17 Oct. Ziua Domnului 1943

Blagoslovește, Părinte Anania.

Dacă ești la Polovraci și încă nu ți-ai început medicina la București, rîndurile mele o să-ți spuie că suntem vecini de mănăstire, curioasa ta la schit și eu la lagăr, tot un fel de monahism și aici, cu diferența că această chinovie, din care îți trimit amintirea mea, e cam internațională și eterodoxă. Avem și noi o bisericuță, gata construită, de curînd, și încă nesfințită, curată și clară ca un chivot de altar, și am găsit într-însa un zugrav foarte bătrîn, lipit cu ochii și pensula lui albastră, de fața proaspătă a lui Iisus. Parîngul de colea, de peste drum, se uită drept în turla ei, ca o icoană de piatră a lui Dumnezeu.

Ți-am rămas de mult dator un răspuns la o scrisoare a cuvioșiei tale, lungă, primită acasă, în București. Amânându-l în fiecare zi, zilele s'au făcut săptămâni și săptămânile luni, fără să mă fi învrednicit până azi, când stăm alături, în marile seninătăți ale Carpaților, să iau odată condeiul din călimară pentru tânărul meu sihastru.

Sunt localnic al Tîrgului Jiilor lui Tudor, a cărui statuie mică mă așteptam să o găsesc de multe ori mai înaltă, grandioasă ca și destinul pe care l-a servit, cum îl mai slujim unii din noi, în răspăr cu vremea, și azi de la zimței ale lunii. Lucrez la o piesă de teatru, făgăduită T. Național pentru luna asta, citesc și cred în viitorul și puterea neamului nostru, [illegible]

TUDOR ARGHEZI

Aceasta este cartea poștală de care pomenește Arghezi în „Predoslovia" sa la poemul meu dramatic Miorița.

[illegible]

— Vreau să restitui măcar acum [illegible] Domnului.

PLANETE

Între „a fi" și „a avea"

Între dincoace și dincolo de cuvint, Mircea Ciobanu? **Patimile** (Ed. Cartea Românească, 1979), spun de un interiorizat care opune jubilărilor și confortabilității, aventura și peripețiile conștiinței, care opune stărilor euforic-sanitare, o! nu neapărat opace întotdeauna (însă de cite ori comode, indulgente ca șesul, mediocre), agonia cuvintului, cuvint care sieși nu-și ajunge și care n-ajunge deasemeni trăirii („Erau odată vorbe și plecam / cu ele-n jurul capului"; „Ce rugă-mi ceri? / Cuvintul e zăbală / de fier amar — și tac în așteptarea / albastrelor dovezi. Ce rugă-mi ceri?"; „Se-ntîmplă că puterea cuvintului mă lasă"). Insuficienta putere de absorbție, penetrabilitate și expresie a cuvintului (care este ca o membrană egal separată pretutindeni de trupul înțelesului, al esenței, ca o coajă desprinsă de ființa substanței printr-o zonă de **ceață**, printr-un spațiu de pauze și inaudibilitate, printr-un teritoriu al terorii insidios instalat între dincoace și dincolo) pune în conflict cu sine atit noima cit și limitele artei, în cazul de față limitele poeziei. Dacă vanitate e și rostirea (și este) și dacă fără vigoare-s în fața cunoașterii instrumentele rostirii, care anesteziază adeseori tocmai viul, tocmai nucleele conținutului lor; dacă doar foarte aproximativ se lasă exprimate și existența și cunoașterea; firește că tilcul tăcerii nu poartă o mai mică sarcină de taine decit risc, de cită aproximație și vulnerabilitate îmbibă cuvintul, care fie că-și trăiește prin poet conștiința de minus („Teascul tăcerii strivește / cuvintul neîndeajuns"), fie că-și surprinde singur dilemele indeciziei, negerminării, evaziunii și frigului lucid („S-a pus la cale piclă și tăcere / Cuvintul stă-n văzduhuri, nerăsfrînt"), fie că are trebuința unei mari ocrotiri căutate, a unei suveranități legitime dar perpetuu uzurpată, a unei justiții încă și încă sustrase („Din marginea atinsă, cer dreptate / cuvintului — și-l uit"), ce sens mai are atunci să scrii și pentru cine? Poate doar fiindcă altminteri ceața, necunoscutul, abisurile s-ar considera total nelocuite, complet neexploatate, pustii, ca și cind prin indefinibilele zone ale totului, ale Marelui Pururi, prin Țara lui Acolo — inconsistenta țară a nelămuritelor consistențe — n-ar fi trecut niciodată urma omului sau zădărniciile omului. Între cuvinte, ca între magneți, ideile, „lucrurile", lucrurile în sine dacă vreți, seacă, se pulverizează, mor; lor nu li se cuvin întinse capcane, administrate interogatorii, puse la verificat rezistența, semnele, apariția și dispariția, comportamentul, bizareriile sau legile enigmatice care le trimit și le retrag din structura logosului. Cu perfidie? Cu impecabilitate? „Cum lucrurile vin și nechemate, / cum vin — va spune Mircea Ciobanu — și cad ucise-ntre cuvinte. / n-am să le pun nici astăzi la-ncercare: / nici în furci de-aș fi, nici dus pe deal / trimisule prin carcerile nopții". Cunoașterea și durerile prin care se trăiește în cunoaștere și se ajunge la ea implică (sau în mitul lui Sisif, sau în acela ce a introdus în lume Calvarul, deci în două mitologii cu două moduri și de a concepe și de a formula) geometria în spațiu, nu pe cea plană; dealul încercării (fie că urci crucea, fie că sui bolovanul); ascensiunea prin tortură sau prin auto-tortură, **per aspera**... chiar dacă stelele nu-s posibil de ajuns, chiar dacă eventual existența lor nici nu este reală, ci una fictivă. Cită vreme ele par ca și cind ar fi miza, tentația, efectivele azvirlite-n luptă, candoarea, iluziile n-au nici un motiv de a nu se dovedi aceleași: adică întregi, și ca număr și ca esență. Poți prefera în locul cuvintului, anterioritatea lui: tăcerea. „**Nimic de-nvins**, nimic de lepădat, / doar strigătul: Ci facă-se tăcere!" Destinul nimănui nu tocmește locțiitori. Fiecare bătălie a noastră o dăm noi, n-o dă nimeni în locul nostru: „Și cine se va bate pentru mine? / Nici îngerul, nici fratele. / ... / și nu rămine de la cerc la punct / **nimic de-nvins**"... Un **nimic** însă care înseamnă tot, care echivalează cu întregul. Bineînțeles că poți (de ce nu?), resemnat ori vibrînd, poți observa că ai luptat cu morile de vint, ori cu himera, ori cu fumul. Dar nu poți, dacă ești poet, să încetezi de a crede că fumul nu e fum, că himera nu este himeră, că morile de vint ar putea fi altceva. Și într-adevăr și sint, ele și sint altceva. Ele-s întotdeauna ceea ce vrea poetul.

După ani, **Patimile** fiind o selecție din tot ce a publicat Mircea Ciobanu, soliditatea acestei poezii în ale cărei înălțimi oficiază unul dintre cei mai buni minuitori de limbă română dintre ciți scriitori avem, se relevă mai și mai întreagă decit la primele intilniri cu dinsa atit ale criticilor cit și ale publicului. Era ceață. Ceața s-a ridicat. Sau nu era timp. Și timp s-a făcut. Statura ritmurilor și prețul profunzimii n-au cum să mai fie obstaculate, deși lectura — prin cită amănunțită și trainică pricepere arhitecturală se întrebuințează — provoacă la suspiciune și rigori. Developată sub sigiliile și semnul unui exces de construcție, complexă (dar nu pe de-antregul și nici tuturora vădită). **Patimile** e cartea multor meditări și cuprinderi („Verigi și clești, rețele strinse, lațuri!"), a multor obsesii, cunoștințe, aripi. Citeodată ai impresia că dintr-însa prea lipsesc greșeala, neglijența, firescul, din această cauză, într-un sens, ispitit fiind să consideri drept artificial ceea ce a fost migălos, îndelung și nu bine, ci foarte bine șlefuit. Autorul ei gindește complicat, însă gindește clar, fiindcă are ce spune chiar și cind — în repetate ocazii — pare a împinge desăvirșirea („La métaphysique n'est que l'astrologie des mots" formula Valery) să-și cucerească eșecul.

Lectorul asistă, la o suverană domnie lucidă peste cuvinte care se supun și se întărită, care stau a exploda și-și scrișnesc disciplina savantă, calitățile participative la ceea ce relevă drept [illegible] pe-un destoinic, reculeș, amar, zbirlit și citeodată vulnerabil alchimist; pe spații minime [illegible] densitate, gesticulație și pantomimă, rotitoare inele contemplative, sever însă deopotrivă divers elasticizate colonii de termeni, noțiuni solicitate oportun, atenuate savant, salutar [illegible] într-un apogeu al sugerărilor care se completează și se complementează, într-un apogeu al diversiunii stufoase, de autentic rafinament, rafinamentul unor complicate (totuși nu inutil și totuși nu sterp) alianțe ori mezalianțe. O materie lexicală și o alta conceptuală care înrudindu-se își făgăduiesc și-și îngăduie exerciții de virtuozitate ori destăinuire, incercînd coruptibilitățile și incoruptibilitatea cuvîntului pînă în imediata presimțire a imprudenței, prin abuz de rigoare.

La acest autor cuvintul este savoare și păcat, limită și nostalgie, cristal, închisoare, memorie și răsfăț. Citeodată, ba chiar de cite mai multe ori (v. „Aerul **se-nsumă / masivei deplasări**"; „sub **repezi norii umbrei**"; „Dar insula cu tufe poartă nume / de rai ferit!"; „și nu-n / lăsata **vouă** așteptare"; „pe sub stinse / bătăi în gong, **adeverit al simplei / atingeri** cu pereții"; „și soarele **e temnița surpată**"; „Ciinii mei triști au rămas / **maluri s-adulmece goale**") el va trimite auzului nostru ecouri barbiene. Citeodată, ba chiar de cite mai multe ori (v. „noaptea **o-ncumpănă**"; „**nu-și mai aminte**"; „cind roua / verde **îi lacrimă** gleznele"; „și nimeni care, spun, să le deștepte"; „întins c-o mînă, **ireptuit** cu alta"; „la **treacătul** răsfringerii" etc.) el apelează la frăgezimi și resurse latente ale limbii care știe a răspunde ca un corn al abundenței cui o înduplecă să-și releve și desfete suculențele. Se glosează întinerirea prin moarte. Se rectifică echilibrele interioare, simetriile făgașelor vitale, prin intervenția sau avertismentul sau vizita mitică a obsesiilor, a spiritelor, a strigoilor, ancestralilor, vieților anterioare. **Se poate** — afirma Jean François Revel — **explica o teorie; o temă nu se poate decit exploata.** Și Mircea Ciobanu fructifică la maximum, extrage excelent mai tot ceea ce pare a fi de obținut din concepte cu semnificative și complicate poveri simbolice, ca jertfa, rugul, martirajele. Noțiuni și așa grele de un must metaforic și care chiar neasociate, doar prin simpla lor pronunțare, emanau o aură poetică și ideatică, sint incitate favorabil, puse în situația unor duble oglinzi aburoase, oarbe, privitoare și în afară și înăuntru, de o culpabilă evanescență. Astfel: rana, var, umbră, pîlnie, roată, ulei, abur, dovadă etc. Conlucrează la acuitatea acestor **patimi**, diseminate ca burnița între avar și amar, milul, pasărea, apa, torța, oasele, cenușa, somnul, capcana, sora, ceara, frigul, focul, semnele, sămința, solzii, osia, podul, turnul, rotirea, fratele, vipera sfîntă, zidul, numele, numărul, funia, otrava, clopotul, robia ș.a.m.d.

Descindem din mister și sintem populați de el. Trăim nevoia comunicării, însă permanent comunicarea este — de undeva mai departe — parțial sau total cu neputință, fiindcă singurul mijloc de transmitere, cuvintul, impropriu și imperfectibil totuși, deși se înnobilează și cunoaște evoluție, el îmbracă nu pătrunde, ornează nu disecă, ascunde nu relevă. Simburele a inventat coaja ca să se apere de profanări și de vizite, ca să se retragă din ce în ce mai mult în plasmele indefinibilelor sale componente. O coajă care nu ajunge sau nu-și este și nu este cit s-ar cere. Dar cit s-ar cere? Limbajului, totuși, îi mai trebuie ceva. A fi și a spune par într-adevăr să se interademenească, dar de fapt ele se resping, se sparg în ciocnire și se sfidează. Fiecare dintr-însele e altceva și drama poetului (ca de altminteri a omului însuși) provine dintr-un impact: că vrea să le concilieze, deoarece rezultat este el insuși din hărțuiala lor și se alcătuie din amîndouă el însuși.

Poezia nu-i decit efortul, acest efort al unui eșec reluat mereu, decit sistemul dens de pirghii din ce mai puțin rudimentare și deficiente prin care sisificul bolovan al cunoașterii caută să fie în sfirșit cocoțat în pisc și (proiecție visată) prelins în placentele sărbătorescului echilibru neobținut. Incertitudinea care aspiră cristalizarea, ambiguitate care tînjește după decizie, blestem de a nu fi nicăieri complet, însă de a concura pretutindeni cvasi-competițional; sete și de odihnă și de neliniște. Și de mai ce încă? Să-ți lipsească de-a pururi ce ai, să nu fii niciodată ce ești. Între **a fi** și **a avea** se întinde un drum care niciodată n-o să cunoască sfîrșit; suferință, calvar, chin, însă și deliciu, fascinație ori vrajă. Ori fatalitate a chinului. Însă și voluptuos gust al torturii. Însă și masochism. Însă și un incurabil jind al transcendenței. Și o ireparabilă stricăciune dintru începuturi, care ne are (dar... ne are?) în magistratura sa și ne impulsionează mărginindu-ne, sau ne sacrifică solicitîndu-ne peste, o! mult peste. Care ne minte transportindu-ne imaginația, ambițiile, cutezanțele pînă-n sfere inabordabile. Dar parcă întotdeauna (sau toți) o știm?

Erich Fromm vorbind (și cum!) de raporturile insului ca și de legăturile neamurilor cu deșertul, cu ideea de plecare în deșert, în pustie, în reculegere și în non-posesie, idee de umilitate, gimnastică spirituală și asceză, în vederea unei vieți reluate imprimeniitor, a unei vieți libere, fără legăturile materialității îndobitocitoare, degradante, va reaminti una din principalele teme ale Vechiului Testament, care — precum știm — suna: „Părăsește ceea ce ai; de orișice piedică te leapădă; fii!" Și va să găsească premiza lui „a fi" în rădăcinile lui „a nu avea". Iar la Erich Fromm verbul ființei, non-timpul, capătă contur din suma verbelor a cunoaște, a înțelege, a gindi și a spera. Căci a avea și a folosi doar pentru tine și pentru ale tale ceea ce ai înseamnă egoism, imoralitate, abuz, timp, limită sau în tot cazul nu numai lipsă de durată, ci și de substanță, adică... moarte. Non-continuare. Tot el, referindu-se la credincioșii primelor timpuri ale erei noastre, ne reamintește că în vechime Justin îi scria despre aceștia lui Diognetus următoarele: „Orice țară străină e patria lor și orice patrie le e străină". Nu tot așa cu artele? **Turnul se știe-n declin** — zice Mircea Ciobanu, însă cititorul cere-se avertizat: care poet nu folosește narcotice? Și care narcotic e altceva decit vai! simplu... „somn cu imprumut"?

Ion Caraion

Construcție în „Epifania"

Urmare din pag. 1

[illegible] Daniel Turcea a trăit o experiență spirituală [illegible] „Epifania". [illegible]

Actul spiritual [illegible] Daniel Turcea a simțit, probabil, această [illegible] este totală) ci cu anumite cuvinte, sau, mai bine spus, cu cuvintele. La el, experiența exista dincolo de poezie, din pricina unei îndirjiri care sperie, dar nu depășește pasiunea, construcția. Poezia rămîne la el un „sistem", un univers construit cu mijloace la rîndul lor construite, căutate cu încrîncenare și așa mai departe, încit te poți pierde în labirintul acesta fără putință de scăpare. De pildă, spațiile albe, la el, reprezintă, parcă, ele însele, cuvinte „golite" de singe, în stare pură, rostite de o gură străină, pe care noi nu o putem auzi, nici înțelege. Sînt spații care se vor luminate dinspre citeva articulații grafice, ce pot dezorienta, prin faptul că se suprapun, cel puțin ca subtext, acelor articulații, acoperindu-le, apăsîndu-le. O atit de mare dorință de lumină, justificată din interior, poate părea, la nivelul incredibil al realității ei, o luptă susținută cu sine, nu o construcție rațională care să stingă focul, pilpiirea plină de viață. Lupta cu propriile cuvinte este complexă, completă, metafizică și chiar tragică.

Actul de „creație" presupune această luptă, o asimilează și o transformă în abur, un abur „negru", ca fond necesar existenței, mișcării. Fără acest „fond", setea de lumină nu devine decît un joc mecanic, o artă „naivă". Daniel Turcea, deși cu o trăire spirituală ieșită din comun, nu a resimțit lumea de singe pe care cuvintele o implică ca pe o lume adevărată. Dar cine ar putea spune că, într-adevăr, lumea cuvintelor este una adevărată. Poate că numai ele însele, dar aceasta este deja sofistică și noi ne îndepărtăm de sofistică, la modul istoric aș spune, adică istoria este o continuă îndepărtare de speculație, de gratuitate. Revenind la cuvinte, aș putea spune că principalul merit al acestui poet neobișnuit este acela de a-și fi construit o lume a sa, de o mare frumusețe spirituală, care, la nivelul cuvintelor a rămas fulgurantă și tenace în același timp, precum zimbetul unei zeități asiatice, pe care o primim, fără să o înțelegem. Există o „enigmă" a versurilor sale, pe care o putem dezlega, dar dezlegarea în sine nu ne satisface, întocmai ca și enigma însăși. Acolo unde căutăm coerență și „creație", găsim un zimbet al Giocondei, misterios și persuasiv. Dincolo de adorația sa, de arderea lui limpede, rămîne resortul ultim al actului de construcție, nu de creație. Și care dintre aceste două acte este mai pur sau mai aproape de esență, nu știm. Oricum, poetul este și instrument dar și scop, din punct de vedere al umanității.

atelier literar
poşta redacţiei

E. NIŞCOVEANU : Din ce-am putut descifra din manuscrisele dv., n-am reuşit să ne facem o părere întemeiată (nivelul fragmentului pare mai de grabă modest, fără perspective). Pentru verificarea acestei impresii, e bine să ne trimiteţi un text mai consistent (10—15 pagini) dar, dată fiind „caligrafia" dv. impracticabilă, vă rugăm să recurgeţi la o maşină de scris. Vom discuta după aceea.

SAVU ADRIAN : N-am înţeles prea bine ce vă supără — preocupat să vă exprimaţi într-un stil „ales" şi „elevat", aţi pierdut din vedere să spuneţi lămurit care e „baiul". Oricum, fiind vorba, din cîte am înţeles, de programele radio-televiziunii, e cazul să vă adresaţi celor în cauză (dar nu mai vorbiţi „modificat", dacă vreţi să înţeleagă despre ce e vorba!...). Versurile sînt foarte slabe, fără speranţă.

C. IORGULESCU : Sînt lucruri scrise curat, cu anumită îndemînare, cu un umor reţinut, firesc „Toamna tîrziu", „Funcţia de răspundere", aceasta din urmă uşor şarjată pe alocuri şi, în general, nefinisată deplin) sau o undă convingătoare de poezie („Eroarea de la camera 22" şi, mai ales, „Ceasul orb"). Într-un cuvînt, sînt perspective destul de bune şi trebuiesc luate în serios.

SEUL ALEXANDRU-DECEBAL : Nu vă puteţi apropia de „ziua mult visată" bombardindu-ne în neştire cu manuscrise neglijente, însăilate, superficiale, aşa cum sînt ultimele trei. Atît de neglijente, grăbite şi superficiale, încît uitaţi, de la o pagină la alta, ce-aţi scris şi lăsaţi lucrurile încurcate, în voia soartei (în „Eu cu Edia", de pildă, ne anunţaţi că „cine ajunge primul acolo trebuie să facă un lucru emoţionant". Dar în paginile următoare nu are loc nimic „emoţionant", ci doar o poveste confuză, îngălată, stîngaci şi neglijent scrisă. La fel, în „Auzind toaca ierbii", cu acel misterios Boancă, cu „răzbat împuşcături" (?!), „pe baciul Ţepea să-l vînd" (?!), etc., lucruri care rămîn „în aer", fără rost şi fără înţeles. Confuză şi rău scrisă e şi „Oglindă". Încurajările noastre aveau rostul să vă îndemne la muncă: să vă apucaţi serios de studiu, să învăţaţi, din cărţile marilor prozatori, tehnica construcţiei epice, să învăţaţi să vă exprimaţi

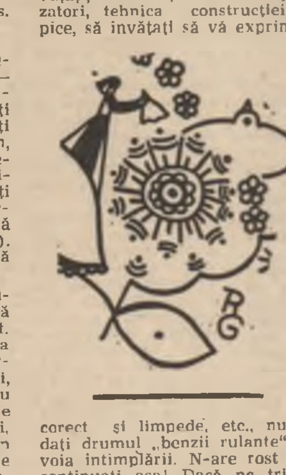

corect şi limpede, etc., nu să daţi drumul „benzii rulante", la voia întîmplării. N-are rost să continuaţi aşa! Dacă ne trimiteţi o dată pe lună (şi chiar mai rar!) cea mai bună lucrare scrisă în răstimp, e prea suficient! (Şi neapărat dactilografiată).

P.S. Pînă să apară acest răspuns, ne-aţi mai trimis încă trei plicuri (două în aceeaşi săptămînă!) Lucruri la fel de slabe.

ROMAN DACIAN: Povestea e fantasmagorică, neverosimilă, trasă de păr. (În condiţii reale, „micile" răzbunări şi capricii din textul dv. se numesc **crime** şi se soldează cu ani grei de puşcărie, nu cu felicitări şi „angajamente"!...). Dar nici structura personajelor, motivaţia psihologică a faptelor lor nu stau în picioare, totul e fals, stîngaci, superficial. Sînt, parcă, unele progrese în ce priveşte exprimarea, mai îngrijită şi mai... gramaticală (dar acel „nu răspund de monstruozităţile gramaticale care mi-au scăpat la corectură" n-are nici un temei: răspundeţi de tot ce iscăliţi, chiar dacă „v-au scăpat" şi tocmai pentru că v-au scăpat!). Din păcate, semnele de perspectivă ale vocaţiei de prozator nu se văd nici acum.

GNOM : Un condei cu oarecare experienţă şi informaţie, dar foarte afectat, nefiresc, obscur, dedat unui adevărat tapaj formal, în căutare de „efecte" exterioare. Rezultatul — nişte texte greoaie, contorsionate, hermetizante, cu o topică adesea forţată, nefirească, confuză (ex. „Mi-e teamă în fără altfel să nu mă risip", ori „care s-a frînt în recea mai sigur ca destul", etc., etc.). Un drum greşit, în care fondul liric, substanţa (dacă există şi cîtă există) rămîn nerelevante.

I. DUMITRAŞCU: Sînt cîteva pagini care par să se îndrepte spre poezie „Somn" I, „Singurătate"). Să vedem, în continuare.

M. P. (Borşa): Răspundem — fără excepţii — numai în cadrul acestei rubrici.

GABRIEL ADAM: E o încercare de a aborda mai serios lucrurile; judecînd după unele pagini (încă şovăitoare, deocamdată) rezultatele ar putea deveni, cu timpul, demne de interes. („Am 20 de ani", „Autobiografie", „Le mal du siecle").

AL. BOSNEANU: Pagini inegale (rezultat al unei producţii prea abundente, în dauna calităţii) printre care unele atestă anumite însuşiri şi perspective („Rugăminte", „Ochiul materiei", „Homo sapiens", „Pro causa"). E nevoie de o exigenţă sporită, de un mai sever (auto) „control de calitate".

Geo Dumitrescu

N. R. Manuscrisele nu se inapoiază.

Vă propunem un nou poet :

Vasile Morar

Soldaţii au ieşit la programul de seară

Soldaţii au ieşit la programul de seară,
Se bat saltele, se face curat,
Lustrul paftalei, bocancii cu ceara,
Sub pielea imensă de bivol tăiat.

Se umblă la puşti se migălesc scrisori,
Se trage cu briciul pe faţa murdară,
In valize poze cu părinţi şi surori
Şi luna ne linge cu limba amară.

Santinela îşi face rondul normal
Cu ochii în patru, mirosind a tutun,
Pămintul a adormit, blind ca un cal,
Universul stă sprijinit intr-o ţeavă de tun.

Rugă către tata

Lasă mieii să trăiască, lasă-i tată să trăiască,
Nu umbla la ei în singe ca într-un copac tăiat,
Faţa ta, ca frunza toamna, a-nceput să gălbenească,
Peste carnea caldă încă-a mielului înjunghiat.

Şi deschide ţarcul, tată, mieii să inunde dealul
Ca să pască iarba dulce de prin văgăuni şi cer,
Turme mari de oi să umble la păşuni prin tot Ardealul,
Nu măcelări tătucă, fă-te blind, fă-te oier.

Şi-a să ai, tirziu, cind noaptea te va cerceta în oase,
Adăpost de ceţuri negre pe sub norii cei mai grei.
Şi o să-ţi vegheze somnul oile tale sfioase
Şi un fluier, nu cuţitul cu care-ai junghiat miei.

Furtuna

Hurducăie în nori cu bolovani
Zvîrliţi puhoi prin groase ţevi de puşcă,
Lungi şerpi de foc subţiri şi diafani
Prin univers se-ndoaie şi se muşcă.

Tună adinc cum ar lovi un bou
Intr-un cazan imens cu smoala cursă,
Pămintul dedesupt e cit un ou
Cu fulgere legat de stea şi ursă.

Barajele cereşti s-au rupt şi curg
Potop de ape,-i dezlegat şi vintul,
Pădurea-i răsturnată pe amurg —
Adoarme blind şi obosit pămintul.

Primăvara

Pintecul planetei se usca la soare,
Zăpada ca o vulpe se trage spre sud,
Ne tulbură ochiul un stol de cocoare
In templul luminii şi-al verdelui crud.

Mari vulturi de căldură în univers clocesc,
Miezul planetei a inceput să fiarbă,
Se simte din adincuri cum tot călătoresc
Mustăţile şi barba pămintului, de iarbă.

Cirtiţa poartă în loc de ochi lăptuci
Ca două faruri galbene de ceaţă,
Plezneşte pielea guşilor la cuci
Pămintul duce pluguri mari pe faţă.

Desene de Rodica Grigorcea

Plopul

Pămintul plinge-n taină uneori,
Se clatină şi plopul şi suspină
Purtind ascunse, pline, subţiori,
Găleţile cu apă şi lumină.

Coboară-n sat şi turmă şi oier
Talerul soarelui stă în cumpănire
Peniţa plopului scrie în cer
Cum ii şopteşte vintul de subţire.

Nici păsările pe pămint n-au loc
Stau in văzduh de ramuri atirnate
Seminţele se umflă cind se coc
Şi bunde mari de oaie duc in spate.

E plopul inspre toamnă ca un crin
Spălat cu rouă şi argint, subţire,
Ajuns in cer se plimbă pelerin
Şi ploaia-i spală hainele de mire.

Caii

Trenuri lungi de marfă au sosit în gară
Cu baloţi de paie, aşternut murdar,
Incărcaţi in grabă vor pleca spre seară
Caii, blinzii noştri cai, spre Gibraltar.

Roua unei lacrimi intr-un ochi de iapă,
Minzul rupt din maica lui de-o săptămină
A rămas la iesle doar cu fin şi apă
Priponit cu groase funii de lumină.

Gheaţa subţiată răsturnată-n geamuri
E desculţă umbra lunii printre scai
Spinzuraţi de raze, roşi in trup de hamuri,
Caii in vagoane, blinzii noştri cai.

Pasărea de noapte ţipă peste gară
Trenul se urneşte ca un drug de fier,
Ochiul iepei albe mai mijeşte-afară
Minzul. Şi azvirle-un nechezat spre cer.

E cimpia goală, lacrimă subţire
Peste care-şi trage umbra un cocor
Blinzii cai, grămadă duşi la căsăpire,
Curge riu de singe cald din abator.

Cui a fost odată măcar in Ardeal,
I-a rămas in suflet priponit un cal...

Brâncuşi, lucrînd

Urmare din pag. 1

mîncătorii de flăcări şi imaginea lui Brâncuşi se împrăştia înainte de a se contura.

Au trecut lunile şi pereţii albi între care stau în cea mai severă ordine obiectele unui geniu mi-au rămas în minte, dar reci, aproape îngheţate şi lîngă ele imaginea de Dumnezeu îmbătrînit a lui Brâncuşi, asta pînă într-o după-amiază de duminică în care un film de televiziune ni l-a arătat îmbrăcat în alb, cituşi de puţin demonic, un ţăran întins pentru odihna cea lungă, împăcat cu toate, şi cu depărtarea şi cu apropierea. Pe urmă l-am văzut venind spre noi, chiar venind peste noi, gînditor, gata să ne pună o întrebare foarte serioasă. Din ziua aceea mi l-am putut imagina pe Brâncuşi mergînd. Pe urmă l-am văzut la lucru. Imaginile au durat cîteva zeci de secunde. Au fost reluate de mai multe ori. Dar a fost suficient să ne rămînă întipărite pentru totdeauna. Brâncuşi ridicînd o piatră cu o uşurinţă uimitoare, ca un Sisif care, odată ajuns pe vîrf, nu mai poate crede că aceea este adevărata culme şi coboară iar pentru a urca spre alte înălţimi. Pe urmă l-am văzut cioplind cu o atenţie şi o dăruire care desfiinţau lumea din preajmă şi pe toţi proprietarii de statui din lume. Uimitoare erau supunerea dălţii, mişcarea scurtă a braţului şi cuminţenia pietrei.

Mare lucru şi mare bucurie să-l vedem pe Brâncuşi lucrînd. Din acea după-amiază sîntem mai bogaţi. Mă aşez în faţa televizorului cu speranţa că într-o bună zi pe micul ecran ne apare Eminescu aşezat la masa de lucru, rupînd ciornele unei poezii (deşi ştiu cu siguranţă că pelicula cinematografică nu fusese inventată). Dacă ar fi fost, după unele momente de sublimă inutilitate, ne-ar fi ajutat să vedem cu ochii încă un vis care ne chinuie.

Bucuria anonimatului

Urmare din pag. 1

acum s-a petrecut în restaurantul gării unde am intrat să bem un pahar de vin, cînd Poetul a scos din buzunar două sandvişuri cu diamante, a consumat în modul cel mai firesc unul, iar celălalt mi l-a oferit ; îl păstrez acasă şi observ că numai diamantele au rămas proaspete.

★

În anul 1979 au apărut cîţiva poeţi de excepţie ca : Radu Ulmeanu (despre care am scris), Traian Coşovei şi Emil Hurezeanu (despre care s-au pronunţat astfel mai mulţi critici) şi e sigur că mai sînt şi alţii pe care nu-i ştim. Oricum, apariţia abruptă a mai multor talente mari (concomitent) ne dă speranţe deosebite.

Printre numele noului val de poeţi, consemnate în cîteva articole-bilanţ, pe-al lui Eugen Suciu cred că l-am întîlnit doar o dată, pomenit de Laurenţiu Ulici. În schimb, în numărul din 22 decembrie al revistei „Luceafărul", Ion Caraion scrie un articol superb despre debutul strălucit al acestui poet. De altfel, de cîte ori se pronunţă în legătură cu poezia care-i place, „critica" lui Ion Caraion devansează posibilităţile oricărui critic de meserie. Dintr-un lung şir de atribute antinomice prin care articolul amintit analizează creaţia de început a lui Eugen Suciu se reţine în primul rînd cerebralitatea acestei poezii : „lava şi gerul intelectual", scrie Ion Caraion. N-aş vrea să adaug decît că citind **Bucuria anonimatului**, am fost deosebit de plăcut surprins să constat la un tînăr şi adevărat poet absenţa bătrînei, corozivei, decrepitei şi neputincioasei **ironii**, sub sterila lumină a căreia tot mai mulţi găsesc potrivit să-şi aşeze talentul. Cu o rară economie de mijloace lingvistice, autorul reuşeşte să dea poeziei lărgime, pregnanţă, vigoare. În atîta ironie prezenţa unui poet grav dar afirmativ dintru început este într-adevăr o bucurie. Eugen Suciu mi-a făcut onoare oferindu-mi cartea debutului său poetic de zile mari. Salutînd apariţia să îi urez doar ca, pentru următoarea sa carte, să aibă aceeaşi răbdare.

Ion Barbu

Urmare din pag. 1

o ieşire **ad superos**. Drumul e în spirală. Cum observă poetul într-un epilog, împlinirea nu e o staţie ultimă, nu e nici vis, nici zenit, nici nadir. Drumul în spirală manifestă materia, legea supremă a materiei. Cert e că poezia aceasta atît de incorsetată, plină de „figuri" matematice, de „structurile" revelate ale fiinţei, „de coduri de serii", „matrice", de „funcţii" diverse, de lanţuri stohastice, nu este nicidecum o înşiruire de abstracţii, şi mai ales nu e o simplă, pedantă şi apoetică transpunere în verb a unor modele matematice. Poezia lui Mándics este la antipozii didacticismului. Pulsează în ea o vînă subiacentă, existenţială viguroasă. Concreteţea acesteia contrabalansează orice înclinaţie a spiritului spre abstract. Nu lipsesc, desigur, dintr-însa, nici chiar motivele şi temele unei poezii a actualului. Poate, însă, cele mai interesante, mai reuşite din tentativele poetului sînt cele ale jocului organizat al cuvintelor. Iscusinţa formală înlocuieşte pe alocuri ariditatea şi chiar oarecare simplism al ideaţiei poetice. E o iscusinţă ce trădează efortul poetului pasionat de perfecţiune şi — chiar dacă nu întotdeauna inovaţiile formate sînt într-adevăr noi — voinţa de a răscoli străfundurile verbului. Căci aventura poetică a lui Mándics este, mai presus de orice, o aventură a cuvîntului.

Fascinaţia pe care Ion Barbu a exercitat-o asupra tînărului matematician-poet este evidentă. În minuţia cu care a studiat summa barbiana întrezărim semnul marei pasiuni.

Cu o rigoare care probează formaţia sa ştiinţifică, Mándics Gyorgy îşi împarte studiul închinat analizei universului semantic al poeziei barbiene în trei părţi ce se succed asemenea membrelor unui raţionament. În prima parte propune o teză pe care o argumentează în partea a doua (cea mai amplă), pentru ca în a treia să ajungă la concluziile raţionale ale demonstraţiei sale. **Quod erat demonstrandum.** Cîteva excursuri (unul privind modelul axiomatic al universului barbian, altele strict tehnice : tabele de simboluri) se adaugă la corpul masiv al lucrării.

Studiul lui Mándics Gyorgy se întemeiază pe o analiză aprofundată şi deosebit de pertinentă a textelor lui Ion Barbu (a poeziilor ca şi a textelor literare în proză, dar şi a lucrărilor ştiinţifice). Pe lîngă această analiză sînt luate în considerare şi supuse cercetării toate exegezele publicate cu referire la opera lui Ion Barbu, pînă în 1974. Bibliografia adăugată la sfîrşitul studiului este cea mai bogată dintre bibliografiile barbiene publicate pînă acum.

Întemeiată aşadar, pe o cunoaştere aprofundată a textelor şi comentariilor deopotrivă, lucrarea lui Mándics Gyorgy porneşte de la cîteva constatări iniţiale. Se observă, astfel, unitatea ideatică, denotînd o poziţie spirituală fermă pe care o manifestă textele teoretice barbiene privind poeticul. Deci, supoziţia iniţială a autorului acestui studiu este aceea a unei **unităţi** esenţiale a creaţiei poetului. Exegetul caută şi găseşte o identitate gnoseologică, o punte între viziunea poetică şi cea matematică a poetului-matematician. În ambele cazuri, consideră Mándics, e vorba de o cunoaştere prin simboluri, cunoaştere ce nu se referă la cunoaşterea directă, imediată a universului material, ci la aceea, mediată, a reflectării ei, la cunoaştere secundă, am putea spune metaforic „în oglindă", o cunoaştere a spiritului cunoscător. Poezia apare prin conjugarea sau însemănarea matematicii şi poeziei nu poate fi decît una a cunoaşterii simbolice. Aceasta nu înseamnă că poezia, sau mai exact poetica lui Barbu ar putea fi subsumată unui sistem gnoseologic determinat, circumscris şi explicitat într-o filosofie, sau într-un sistem mitic, o viziune conceptualizată mistică etc. „Orice sistem concret filosofic — afirmă Mándics — nu este pentru Barbu decît materie primă, simbol şi depozit de motive al propriei sale concepţii". Ca atare, esenţa poeziei barbiene nu se poate căuta nici în jurul unui centru afectiv, nici în jurul vreunei concepţii concrete, hermetice, deci nu aparţine unei poetici de tip iniţiatic, orfismului, pitagoreismului etc. În schimb, spre esenţa acestei poezii se poate purcede printr-o gîndire geometrică, de tip euclidian, al cărei rol este de purificare, ordonare, de elucidare. Rolul matematicii este acela de a reduce pe o cale euclidian-axiomatică la un sistem unitar, abstract, spaţiul simbolului iniţiatic-mitic care constituie materia brută poematică. Pe de altă parte, matematica determină prin invariante de tipul teoriei grupurilor şi a tehnicii infinitezimale, diverse părţi cuprinse în acest sistem. De aici derivă premisele cercetării pe care o întreprinde Mándics ca şi teza ce şi-o propune el spre demonstrare. Finalităţile studiului său sînt : (1) determinarea structurii de bază a **Jocului secund**, a sistemului abstract, geometric ; (2) elucidarea principiilor de ordonare ale acestui sistem, determinarea invariantelor sale. Abia după o asemenea operaţie îşi propune exegetul să treacă la explicitarea poeziei, considerînd, de altfel, că orice concretizare e în mod necesar o îndepărtare de spiritul operei barbiene, care e abstract şi sintetic, deci deasupra oricărei concepţii filosofice circumscrise.

Lucrarea lui Mándics Gyorgy, **Joc terţ**, este riguros construită în vederea demonstrării unor teze ce aparţin atît universului de gîndire matematică cît şi celui poetic, armînd un plan bine conceput şi urmat conform unei metodologii şi cu instrumentele exegezei moderne. Ea exprimă un punct de vedere personal, numeroase idei originale, o luare de atitudine faţă de alte concepţii sau teze privind poezia lui Ion Barbu. Ea reprezintă o tentativă monografică mai amplă decît cele întreprinse pînă acum în legătură cu opera lui Barbu, avînd un caracter ştiinţific marcat.

Gheorghe Anghel

Urmare din pag. 1

morţii ridicat la viaţă imperisabilă, istoria a poporului nostru. Eminescu este desculţ ca Fecioara lui Grigorescu de la Agapia, plutind din pulberea istoriei pe drumul cel greu şi anevoios cu brîul încins de cale lungă abia lăsîndu-şi toiagul la poartă pentru a-şi începe intrarea în sanctuarul cetăţii. Şi cutumarul este descoperit ca şi Eminescu, semn că vorbea şi graiul este sfînt, trebuie să te descoperi cînd intri în slujba lui ca sacerdot. Omul poate fi slujitor în multe daruri şi demnităţi, în [illegible] şi meşteşuguri, în a conduce şi îndemna [illegible] lucrători şi descifrători ai tainelor materiei din care [illegible] ai cuvîntului este o onoare a [illegible].

Un jurnal de lectură

Urmare din pag. 1

tului, ci şi ale fanteziei şi imaginaţiei „impresioniste" se manifestă şi la unii din [illegible] promotori ai noii critici. Sociolog, critic, [illegible] şi semiolog, Roland Barthes doreşte ani să apară aşa cum o spun Bernard [illegible] şi Catherine Clément în „L'Arc" nr. 56/1974, în ipostaza de lector „(...) Comme toute lecture forme et déforme, déformant le matériau primitif qu'il se propose de transmettre, Barthes lecteur ne fait pas autre chose que de [illegible], comme il l'a toujours fait et ceux qui aient été les avatars de sa pensée, le sens des textes : décoder, recoder, en fait lire, être lecteur-transmetteur de connaissances de la manière „subversive" qui lui est propre". În prefaţa de la eseul „Sade, Fourier, Loyola" (1971) criticul francez [illegible]: „Rien de plus déprimant que d'imaginer le Texte comme un objet intellectuel (de réflexion, d'analyse, de comparaison, de reflet, etc). Le Texte est un objet de plaisir". Şi ultimele sale cărţi **Le plaisir du texte** (Seuil 1973) şi **Fragments d'un discours amoureux** (Seuil 1977) vădesc într-adevăr, o bucurie a lecturii regăsite. Este sentimentul sau mai bine zis starea de spirit care străbate şi volumul lui Valeriu Cristea. Citindu-l am avut impresia de a mă integra unui flux viu al lecturii, care se transpune într-o manieră „subversivă" adică personală, printre meandrele scriiturii. Criticul „decodează", „recodează", ne face să citim împreună cu el textul şi să participăm la „aventura" semnificaţiilor sale. Este principalul său merit. Desigur, nu totdeauna montajul este bine făcut şi materialul de calitate [illegible] exemple şi comentarii superficiale sau de circumstanţă) dar, în general, „filmul" lecturii este antrenant şi profitabil intelectual. Cine ar căuta deci un studiu erudit sau strict de specialitate al problemei aduse în discuţie ar fi deranjat, dezamăgit dar cel ce înţelege actul critic ca participare şi implicare la şi în literatură va fi satisfăcut. Aşa cum Valeriu Cristea menţiona în introducere că pe aceeaşi temă s-ar putea scrie cu alte exemple şi din alt unghi o altă carte, la fel s-ar putea scrie alt articol urmărind de astădată să facem afirmaţiile critice propriu zise, categoriile metodologice cu care operează (spaţiu deschis/închis, finit/infinit, expansiune/claustrare, benefic/malefic, intim/social etc) adecvarea sau nonadecvarea exemplelor aduse în discuţie, pertinenţa interpretărilor [illegible] dar am preferat să evidenţiez, cred în spiritul cărţii, lectura ca act dinamic, productiv.

*) **Valeriu Cristea : „Spaţiul în literatură", Editura „Cartea Românească", 1979.**

PREZENŢE SCRIITOREŞTI

Dialog la Uzinele „23 August"

● [illegible] **George Macovescu**, preşedintele Uniunii Scriitorilor, **Ion Brad**, **Alexandru Balaci**, **Balogh József**, **Vasile Băran**, **Maia Belciu**, **Ion Drăgănoiu**, **Nicu Filip**, **Constantin Florea**, **Ion Horea**, **Traian Iancu**, **Gica Iuteş**, **Constantin Nisipeanu**, **Doina Sălăjan**, **Dan Tărchilă**, **Victor Tulbure**, **Violeta Zamfirescu** s-a întîlnit cu oamenii muncii de la Întreprinderea „23 August".

A fost o vizită de documentare pentru scriitori dar şi un prilej de cunoaştere reciprocă, un dialog deschis în care au fost subliniate marile realizări ale socialismului, precum şi dimensiunile viitorului aşa cum este prefigurat în documentele istorice ale Congresului al XII-lea al P.C.R.

Despre dezvoltarea impetuoasă a sectorului 2 al Capitalei, sector în care se află Întreprinderea „23 August", precum şi despre prezentul şi viitorul marii cetăţi industriale care poartă numele sărbătorii noastre naţionale, au vorbit tovarăşii **Vasile Carolică**, prim-secretar al Comitetului de partid al sectorului 2 şi **Carol Dina**, director general al Întreprinderii „23 August".

Vizita s-a încheiat cu o şezătoare literară care a avut loc în marea sală a clubului muncitoresc. În faţa a peste 500 de oameni ai muncii scriitorii au citit din cele mai recente creaţii ale lor, proză şi versuri dedicate patriei şi partidului. Oaspeţii şi membrii ai cenaclului literar de pe lîngă clubul uzinei au citit deasemeni din creaţiile lor.

Primiri de noi membri în Uniunea Scriitorilor

● Simbătă, 2 februarie 1980, la sediul Uniunii Scriitorilor a avut loc festivitatea [illegible] de către noii membri ai Uniunii Scriitorilor, [illegible] Asociaţiilor de scriitori din Bucureşti şi Braşov, a [illegible] prevăzut de statutul Uniunii, cu acest prilej celor în cauză înmînîndu-li-se şi carnetul de membru al Uniunii Scriitorilor.

La festivitate au fost prezenţi membri ai colectivului de conducere al Uniunii Scriitorilor, ai comitetului de conducere al Asociaţiei scriitorilor din Bucureşti şi al Asociaţiei scriitorilor din Braşov, ai Comisiei de validare a Uniunii.

Zilele Caragiale

● Între 30 ian. şi 1 febr. s-au desfăşurat la Craiova sub egida A.T.M. şi a Teatrului Naţional din Craiova, **Zilele Caragiale**.

În cadrul **Zilelor Caragiale** a fost lansată şi cartea **Elemente de caragialeologie** de Valentin Silvestru prezentată publicului de Al. Firescu şi M. Ungheanu.

Pe 1 febr. a avut loc simpozionul **Actualitatea operei lui Caragiale** la care s-au dezbătut spectacolele prezentate cu participarea regizorilor şi realizatorilor de spectacole Ileana Berlogea, C. Codrescu, Mircea Cornişteanu, Bogdan Ulmu şi Alexa Visarion. În cadrul dezbaterilor au mai luat cuvîntul Radu Boroianu, I. Constantinescu, Şt. Cazimir, G. Chirilă, E. Luchian, Mircea Săndulescu, Mircea Tomuş. Dezbaterile au fost conduse de Valentin Silvestru, M. Ungheanu.

Înaintea spectacolului **Teatrului Municipal Lucia Sturdza Bulandra** cu **O scrisoare pierdută** a avut loc în sala Teatrului Naţional din Craiova decernarea **Diplomei pentru cea mai bună exegeză scenică şi teatrologică a Societăţii literare „Caragiale"** regizorului Liviu Ciulei pentru regia la **O scrisoare pierdută**, scenografia la **D-ale carnavalului** şi rolul Agamiţă Dandanache. Înmînarea s-a făcut de către preşedintele societăţii „Caragiale", Mihai Ungheanu, după care au vorbit Liviu Ciulei şi Valentin Silvestru.

Luna cărţii la sate

● Cea de a 20-a ediţie a „Lunii cărţii la sate" se desfăşoară în acest an sub semnul istoricelor documente ale Congresului al XII-lea al Partidului Comunist Român. Pe frontispiciul acestei ediţii jubiliare au fost înscrise o seamă de evenimente sub genericul cărora se împlineşte tradiţionala manifestare : pregătirea alegerilor de deputaţi în consiliile populare şi în Marea Adunare Naţională de la 9 martie, Festivalul naţional „Cîntarea României", etapa de masă, cinstirea celor 2050 de ani de la crearea primului stat dac centralizat şi independent, sărbătorirea centenarului Aegnezi şi Sacoceanu, eveniment recomandat de UNESCO spre a fi omagiat în mai multe ţări ale lumii.

„Luna cărţii la sate" a fost inaugurată anul acesta printr-un complex de manifestări cultural-educative care au avut loc în zilele de 3, 4 şi 5 februarie în judeţul Hunedoara, la care au participat: **George Macovescu**, preşedintele Uniunii Scriitorilor, **Ana Blandiana**, **Constantin Bărbuceanu**, **Balogh József**, **Neculai Chirica**, **Radu Cosasu**, **Anghel Dumbrăveanu**, **Eugen Evu**, **Constantin Florea**, **Petre Ghelmez**, **Traian Iancu**, **Dumitru Dem. Ionaşcu**, **Ileana Mălăncioiu**, **Mihai Mănescu**, **Constantin Nisipeanu**, **Romulus Rusan**, **Dan Tărchilă** şi un mare număr de poeţi locali. Oaspeţii au avut întrevederi cu tovarăşii **Ion Cîrcu**, prim secretar al Comitetului judeţean Hunedoara al P.C.R., preşedinte al Consiliului Popular Judeţean, **Maria Mitrofan**, secretar al Comitetului Judeţean Hunedoara al P.C.R., **Ion Gălăţeanu**, secretar de stat al Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, **Rafila Iacob**, preşedintele Comitetului de Cultură şi Educaţie Socialistă, reprezentanţi ai organelor locale de partid şi de stat.

Rezultatele concursului de debut în proză al editurii „Albatros"

În urma trierii manuscriselor, prezentate la Concursul de debut în proză pe anul 1979, juriul, alcătuit din redactorii secţiei de specialitate, din criticii Mirela Roznoveanu, Mircea Scarlat şi Alex. Ştefănescu, sub preşedinţia directorului editurii, Mircea Sântimbreanu, a hotărît premierea următoarelor lucrări : **LECTURĂ PE ÎNTUNERIC** de Onu Cazan, **VRAIŞTE** de Emil Ciulei, **VĂMILE CIRESULUI** de Ion Filipciuc.

Juriul a decis să recomande colegiului editurii contractarea următoarelor manuscrise destinate colecţiilor, lucrări care, potrivit regulamentului editurii, nu sînt supuse concursului de debut : **Zanţiala, fiul pămîntului** de Raisa Boiangiu, colecţia „Cutezătorii", **Aerostatul inocenţilor** de Radu Florin Pintea, colecţia „Humor", **Livada de cremene** de Liviu Papadima, reportaje. De asemenea, juriul a reţinut spre publicare : **Ziua cu gîndurile în haturi** de Ion Lică Vulpeşti, **Performanţa** de Olimpiu Nuşfelean, aceştia din urmă obţinînd premiile altor concursuri de debut în anul 1979.

Pentru concursul de debut în poezie şi proză pe anul 1980, lucrările dactilografiate, semnate cu un motto, purtînd menţiunea „Pentru concursul de debut" şi însoţite de un plic închis cuprinzînd identitatea reală, precum şi adresa concurentului, vor putea fi expediate pe adresa editurii (Piaţa Scînteii 1, cod 71 341 — Bucureşti) pînă la data de 1 iunie 1980.

Premiile U.A.S.C.R. şi ale revistei „Amfiteatru"

● Simbătă 1 februarie a. c. la sediul redacţiei revistelor „Viaţa Studenţească" şi „Amfiteatru", a avut loc decernarea premiilor anuale pentru creaţie ale Comitetului executiv al Consiliului U.A.S.C.R. şi revistei „Amfiteatru" pe anul 1979 : **POEZIE.** Premiul I : **Ştefan Mitroi** şi **Elena Ştefoi** ; Premiul II : **Ion Mureşan** şi **Adrian Giurgea** ; Premiul III : **Marcel Tolcea** şi **Helmuth Britz**. **PROZĂ.** Premiul I : **Mariana Pop** ; Premiul II : **Daniel Vighi**. **CRITICĂ.** Premiul I : **Nicolae Iliescu** ; Premiul II : **Mircea Doru Lesovici** ; Premiul III : **Emil Ionescu**. **PUBLICISTICĂ.** Premiul I : **George Boeru** ; Premiul II : **Paul Nancă** şi **Rodica Vasilică Diamandi** ; Premiul III : **Doina Pologea**. **PICTURĂ.** Premiul I : **Corneliu Ionescu** ; Premiul II : **Ştefan Rîmniceanu** ; Premiul III : **Marilena Murariu** şi **Nadia Ioan**. **GRAFICĂ.** Premiul I : **Sarosi Csaba** ; Premiul II : **Cornel Ioaniţel** ; Premiul III : **Gligor Traian**. **SCULPTURĂ.** Premiul I : **Tudor Şerban** ; Premiul II : **Doru Drăguşin** ; Premiul III : **Ion Mîndrescu**. **ARTĂ MONUMENTALĂ.** Premiul I : **Virgil Ficiu**. **CRITICĂ DE ARTĂ.** Premiul I : **Călin Dan** ; Premiul II : **Petrel Berceanu** ; Premiul III : **Valeriu Drăguşanu** şi **Magda Cârneci**. **DESIGN.** Premiu special : **Mihai Nazarie**, **Dan Velescu**, **Radu Vişan**.

SPORT Ninge de îngheaţă apele

● După atîta ger şi zăpadă, iată, azi „afară este foarte soare", cum ne asigură un comentator sportiv. Federaţia „sporturilor de iarnă" poate răsufla liniştită, chiar dacă Olimpiada albă nici măcar nu a început. Zilele în care noi ne amintim de existenţa ei sînt ca şi trecute. Zile în care ea ne aminteşte prin performanţe că există nu sînt. De ani de zile, privită din birourile acestei federaţii, România pare o ţară de şes, fără munţi, în care nu ninge decît în filme. Orice ni s-ar spune, schiorii şi (mai puţin) boberii noştri nu se „văd" decît ei între ei, în cupele interne organizate în jurul cabanelor unde îşi petrec vacanţele. Acelaşi lucru se întîmplă şi cu patinatorii-artistici sau de viteză, care nu-i mai impresionează decît pe copiii şi părinţii care merg la patinaj. Mirarea noastră, ne dăm seama, poate stîrni multe reproşuri. Cum, putem fi întrebaţi, cum şi de ce v-aţi amintit şi de noi, cînd facem atîtea şi atîtea eforturi ca să nu-i stînjenim pe pîrtie nici măcar pe fotbaliştii noştri aflaţi în plină pregătire ? De ce nu le reproşaţi luptătorilor din lot că ne-au rupt o mulţime de schiuri ? Sau de ce nu înţelegeţi că nu avem încă tradiţie în aceste sporturi ? Tradiţie... Parcă tradiţia nu şi-ar avea şi ea un început cîndva. Parcă nu ar ajunge nici zăpada şi nici Bucegii... În Cupa mondială vecinii noştri sîrbi şi bulgari au reprezentanţi în primele locuri, noi... în Cupa Poiana sau Caraiman. La Lake Placid visul celor din bob şi din sanie este, conform unui interviu cu un „factor responsabil", să nu lăsăm pe nimeni să ne răpească locurile din mijlocul clasamentului. Cu asemenea ambiţii mai bine rămîi acasă. Ce ar fi dacă şi gimnastele noastre ar pleca la drum cu asemenea „planuri" ? Sporturile de iarnă sînt şi de agrement, desigur, sportivilor însă de performanţă li se cere performanţă şi nu să-i lase cu gura căscată pe oamenii muncii aflaţi în concediile lor legale de odihnă la Sinaia şi Predeal. Nu avem tradiţie ? Dar munţi mai avem ? Mai vine iarna şi pe la noi ? Avem schiuri, patine, boburi ? Avem tineri care şi-au dovedit talentul în competiţiile interne ? Şi cine să înceapă tradiţia asta ? S-o înceapă fotbaliştii sau chiar luptătorii, rupînd schiurile pe pîrtie ? Să n-o înceapă chiar schiorii ? Semnele de întrebare explică perfect perplexitatea noastră în faţa acestei contraperformanţe ignorată de atîta vreme. Avem mereu ce avem cu fotbaliştii, cu handbaliştii, cu voleibaliştii (de data aceasta, bravo !) cu hocheiştii noştri (aceştia tot au reuşit să pătrundă o dată în „elită") etc. Dar chiar şi iarna îi uităm pe schiorii, patinatorii şi boberii noştri ! Unde se ţin marile competiţii la care participă ei ? Cine sînt antrenorii aceştia care nu reuşesc de ani de zile decît să „antreneze" numai viitori antrenori şi nu performeri ? Cine le face dările de seamă anuale şi de ce le face ? Nu mai înţelegem nimic. Să ni se fi făcut cumva farmece ?

Ulise

P.S. Aflăm cu plăcere că în programul de pregătire al naţionalei noastre alcătuit de Şt. Covaci figurează şi participarea la un Carnaval unde, se speră, problema eficacităţii atacului va fi rezolvată pînă la reîntoarcerea în Europa.

CULTURA ROMÂNEASCĂ ÎN LUME

Un castel în Spania pentru Macedonski

Orice traducere este o peregrinare și, în felul ei, o experiență care depășește criteriul obligatoriu al interlingvisticului. La capătul ei așteaptă un construct verbal necunoscut originalului, dar nu întrutotul de nerecunoscut lectorului străin.

Evocată de un text poetic, tripla dominantă se salvează de monotonia cea mai cenușie cu putință. Ceea ce pare indubitabil luat în stăpînire de neutru și axiomatic, iată-l demn de mirare. **Textul poetic** este modulatorul acestei mirări. **Textul poetic tradus** aduce cu sine în limba-țintă aceeași mirare care, pe lîngă virtuțile „firești" receptate de vorbitorii limbii-sursă, își adaugă plusul provenit din perceperea mirabilă a Omului universal.

Itinerariul inițiatic nu duce nicăieri, ci, cînd a izbutit, cel mult în sufletul călătorului. La fel traductibilitatea este deja prezentă în textul-țintă, însă aici intervine traducătorul uman, nu cibernetic, acesta din urmă neputînd tălmăci și mirarea estetică.

Meditațiile transcrise ne-au fost suscitate de o recentă traducere în spaniolă a liricii lui Al. Macedonski *). Meritul principal al lui Omar Lara constă în a fi probat poeticitatea lui Macedonski în spaniolă. Firul conducător care poate fi detectat în această versiune este acela al unei oneste traduceri poetice, iar nu al unei „transcreații".

Prin barocul lui, Macedonski era predispus să-și răstoarne «cascada de vocale și consoane», «răsunetul de cristale» în limba lui Gongora. O observație este valabilă pentru întreg cuprinsul versiunii: în spaniolă stilul macedonskian dobîndește spontan o agresivitate metaforică pe care originalul nu o are. În al doilea rînd, se poate vedea că proba la care îl supune Omar Lara pe poetul român e una a contextului cultural-estetic spaniol sau chiar hispano-american traducătorul citindu-l nu numai cu sensibilitatea sa, care este tot aceea a unui poet, ci și cu „ochii" tradiției de limbă spaniolă. Astfel, în **Rondelul marilor roze / Ronda de las grandes rosas**, la versurile «Avîntul simțirilor mele / Mă duce-ntr-o sferă senină / De ceața lumeștilor rele, / În care, pe frunte-mi se-nclină / Mari roze bogate și grele», textul-țintă răspunde cu un Fray Luis de Leon: «Mis sentimientos en su energía / Me llevan presto a serena esfera / Del mal terreno, a su neblina / Donde en mi frente se doblan ellas ; / Plenas y grandes, rosas macizas». În ciclul **Rondelurilor de porțelan / Rondas de porcelana** exotismul extrem-oriental cheamă în minte atmosfera niponă din unele producții ale lui Antonio Machado.

Tradus în versuri nerimate, imagismul macedonskian trezește în spaniolă cîte un hai-ku în gustul mexicanului Tablada, tripletul: «Spre ceainăria depărtată, / În jinrikișă ușurică / Muzmeia mică e purtată». **(Rondelul Muzmeiei)** devenind «En la casa de te escondida / En una leve jinrikisa / Va la pequeña Muzmeia". **(Ronda de Muzmeia)**.

Scepticismul existențial, **deliciul de a fi născut** reapar din adîncimile textului românesc, lectorul bănuind acolo un Calderon latent, cum se întîmplă cu **Psalmi moderni / Salmos modernos** unde cuvîntului românesc, cu sonoritatea lui medieval-liturgică, — **țarină** îi corespunde **polvo** din **Viața e vis** sau poate chiar din vestitul sonet al lui Quevedo: «Țarină, — suntem toți țarină, / E de prisos orice trufie... / Ce-a fost, în veci are să fie... / Din noi nimic n-o să rămînă / Zadarnic falnice palate... etc.». («Polvo, polvo somos, / Inutil toda vanidad... / Lo que a sido, será en la eternidad... / Mas de nosotros nada perdurará / En vano orgullosos palacios...»).

Deasemeni, dacă aplicăm **Nopții de decembrie** o lectură analogică, vedem ivindu-se cele patru trepte ale mistagogiei lui San Juan de la Cruz din **Cantico espiritual**, amîndouă poemele fiind stimulate, în grade diferite, de sistemul de imagini al sufismului arab.

Firește, demersul interlingvistic al lui Omar Lara este susceptibil de amendări de amănunt, dar nu și excelenta egalitate cu sine a tălmăcirii lui, înstrăinîndu-l pe Macedonski fără să-l împuțineze.

Dan Arsenie

*) AL. MACEDONSKI, „Poeme / Poemas", traducere de Omar Lara, prefață de Dumitru Micu, Editura „Minerva", București — 1975.

Măști de cerneală

Mai mult decît o simplă suită de interviuri, *Ore franceze* circumscrie un jurnal de intelectual dublat de o afectivitate sobru exprimată, spații de liniște meditativă ce nu exclud fervorile dialogului cu structuri sufletești deosebite: *ore de identificare*, așa cum sînt și textele critice ale lui Ion Pop, de autoverificare prin contactul direct cu „numele mari" de pe copertile atîtor cărți citite cu pasiune atunci sau mai demult. Un fel de exorcizare a „monștrilor sacri" trebuia să-i urmeze (curiozității intelectuale — n.n.), o eliberare de timidități, dovada că dialogul cu Sfinxul putea să aibă loc fără false complexe". Preocupat de cîteva întrebări esențiale, „reporterul improvizat" este interesat în egală măsură de destăinuirea nemijlocită a interlocutorilor, dincolo de cărțile acestora, dar și de propriile sale atitudini spirituale. Interesul cărții este prin urmare dublu: o dată pentru că pune laolaltă perspective spirituale legate în esență, dar deosebite ca demers ideologic și artistic, alcătuind conturele unei panorame intelectuale sui generis și a doua oară prin conturarea unui portret interior al celui ce pune întrebările, portret alcătuit din seria de afinități intelective realizată. Este ceea ce am putea numi *interviu creator*, nu numai revelator, pentru că cele 30 de convorbiri de aici configurează un spațiu unitar de gîndire și atitudine, dincolo de diferențele specifice ale personalităților abordate: un spațiu populat tocmai de răspunsurile la cele cîteva „întrebări obsedante" (de ce să nu-și aibe și specia literară a interviului psihocritica sa ?) și care, prin însăși reiterarea lor, conferă părților disparate unitatea unui ansamblu caracteristic. Specificul și problemele avangardei constituie nucleul principal al interesului reporterului; să nu uităm că, dacă dialogurile adunate aici au fost realizate între 1973—76, Ion Pop publicase în 1969 o carte de aproape 300 de pagini — *Avangardismul poetic românesc* —, problematica înscrisă acolo prelungindu-și ramificațiile în majoritatea acestor „ore franceze". Apoi: raportul dintre critică și literatură (critica — act de creație) și implicit aportul tehnicilor de abordare structurală față de viziunile asupra criticii simpatetice, sau problemele poeziei moderne și ale diferitelor sale nivele de receptare, care, alături de raportul identificare-distanțare în actul critic valorizator, formează o nouă grupă de întrebări-liant, făcînd ca *Ore franceze* să devină pe nesimțite un studiu asupra celor mai importante curente de gîndire critică europeană modernă. Pentru cititorul român, chiar nefamiliarizat cu cunoașterea în direct (adică din operele critice ca atare) a sistemelor critice exemplificate aici, această carte devine un pandant, de neocolit, al unor lucrări cu caracter descriptiv-analitic aparținînd lui Romul Munteanu (*Metamorfozele criticii europene moderne*), Savin Bratu (*De la Sainte-Beuve la noua critică*) și Mircea Martin (*Critică și profunzime*). În fine, o altă serie de întrebări, legate de spiritualitatea operei lui Brâncuși, unește mai multe din personalitățile abordate.

Specificul avangardei, spuneam, constituie una din seria de întrebări esențiale ale convorbirilor. O întîlnim în distincțiile făcute de Roland Barthes (dublate, apoi, de cele ale Genevievei Serreau) între avangarda teatrală și cea literară, în opinia lui Jean-Louis Curtis („avangarda nu e în mod necesar legată de incomunicabilitatea limbajului") sau în poziția echilibrată și ușor sceptică a lui Jean Cassou, sau în cea a lui Maurice Nadeau („Proust, Joyce, Kafka sînt pentru mine scriitori de avangardă"), în cele spuse de Michel Deguy despre raportul dintre gradul de receptivitate al climatului literar și experiențele poetice, în raporturile soților Delaunay cu mișcarea futuristă și suprarealistă sau în cele ale lui Francis Ponge, în cazul unei erori, aproape, pe care Dominique Fernandez o arată față de experiențele de la Tel Quel sau în privirea superior-înțelegătoare a lui Andre Frenaud față de suprarealiști. O importantă opinie este aici cea a lui Gerard Genette privind raporturile dintre „nivelul conștiinței pe care o avem despre existența literaturii" și „nivelul conștiinței de avangardă" a acesteia, conducînd la necesitatea imperioasă a unei revizuiri totale a teoriei genurilor. Dacă Genette vede în Tel Quel mai mult o „avangardă politică" decît una ideologică, Julia Kristeva este ceva mai tranșantă — „Trebuie să se renunțe la ideea unui Tel Quel-comunitate" —, iar Gaetan Picon adaugă insinuant: „Dacă avangarda este ideea că nu mai există decît scritura, destrămată, fără nici un conținut cu putință de exprimat pentru moment, atunci eu sînt cu totul în ariergardă, întrucît singurul lucru care mă interesează este un limbaj care spune ceva"; în fine, dialogul cu Philippe Soupault nu se putea organiza decît în jurul vieții și teoriilor avangardei.

Prin specificul său de confesiune nemijlocită, interviul prilejuiește în *Ore franceze* cel puțin șase mărturii importante și în afara operelor celor abordați, invalidînd scepticismul pe care nu puțini oameni îl manifestă față de rostul acestei specii literare, în ultimă instanță, adică în sensul sintagmei de „interviu creator" pe care am propus-o. Este vorba în primul rînd de Gaetan Picon, singurul interviu ce-i prilejuiește lui Ion Pop și cîteva pagini de jurnal propriu-zis, apoi de Georges Poulet, pentru care critica nu este „gradul zero" al literaturii, ci „gradul superior al acesteia", Marcel Raymond, esențial în consultarea cu care dezvăluie specificul școlii de la Geneva, Roland Barthes (mai ales în conturarea preocupărilor sale de după „aventura semiologică"), Roger Caillois (interlocutor ideal pentru ceea ce înseamnă latura spectaculară a interviului) și Tzvetan Todorov („Interesele mele firești privesc poezia, proza, nu însă în sensul unei critici biografice, ori psihanalitice, ori sociologice, etc., ci mai degrabă în sensul unei depășiri a literaturii ca obiect de studiu").

Toate acestea, precum și intervențiile de mare interes uman și documentar asupra vieții pariziene a lui Brâncuși pe care le au artiști ca Sonia Delaunay, Emile Gilioli, Etienne Hajdu, Berto Lardera sau personalități literare ca Jean Cassou, Francis Ponge, G. Picon, Ionel Jianu, fac din *Ore franceze* o carte de mare interes. Intelectual sobru și rafinat, Ion Pop și-a deschizat jurnalul anilor petrecuți în Franța sub viata acestor 30 de măști, identificîndu-se cu realitatea fiecăreia și reușind să redea, fie și implicit, pulsul unei activități personale de profundă noblețe. Cel care întreabă devine astfel parte integrantă în ansamblul spiritelor investigate: „solidari, însă, toți în gîndul că cerneala, culoarea, marmura ori metalul sînt în stare să lase o mărturie esențială despre nevoia de sens, despre neliniștea ori veghea interogativă a omului de azi. Și despre urgența unor răspunsuri".

Dan C. Mihăilescu

REVISTA STRĂINĂ

● **O MARE EXPOZIȚIE** consacrată avangardei austriece va fi deschisă la sfîrșitul acestui an, pentru prima oară, la Washington, în Statele Unite ale Americii. Organizată mai întîi la Corcoran Gallery of Art, sub titlul „Rituals", expoziția va itinera apoi în Houston, Chicago, San Francisco și la Berkeley, în California. Vor fi reunite opere semnificative, care vor evidenția explozia uriașă de energie artistică pe care au constituit-o diversele curente plastice și literare de la începutul acestui secol. O exemplificare vie a unui concept de „decadență", fără nici o nuanță peiorativă, semnificînd mai degrabă o trăire de amurg a dimensiunilor estetizante ale vieții.

● **JEAN CAU** publică la Gallimard un roman intitulat **Cucerirea Zanzibarului**. Titlul se referă la reveriile secrete și penibile ale unui tînăr obsedat de jazz și de poveștile crude ale unor expediții de conchistadori. Un comentator notează: „În copilărie, el a visat gloria, Africa, jazzul și revoluția. S-a căsătorit la un moment dat cu fiica unui primar deputat dintr-un oraș din sud-vestul Franței, Adela. Tînăra, împreună cu familia, a fost nelinișită de această idee fixă și a încercat să-l vindece. Naratorul își urmează însă proiecțiile onirice. El exaltă amintirea lui Hercule, Alexandru, Hanibal, Ghinghis Han, Bugeaud, Tarzan, dar mai ales pe aceea a bunicului Zig, eroul celebrelor albume ilustrate de altădată, bunicul Zig care încerca fără întrerupere să cucerească Zanzibarul, capitala Africii. (...) Acest delir, a cărui temă se transformă în adevărată rapsodie, face din romanul-pamflet o lucrare de opoziție ironică, plină de vervă, animată de un spirit tineresc".

● **ROMANUL LUI IRIS MURDOCH, Henry et Caton,** cunoaște un frumos succes de public și de critică. Narațiunea fluentă și arborescentă, în același timp, personajele construite cu subtilitate, problematica socială, sugerată cu multă finețe, precum și tușa ușor melodramatică, izvorîtă din gesturi sentimentale ale unor personaje generoase continuă să asigure aderența cititorilor. Traducerea franceză a Suzannei Mayoux este recomandată în cuvinte foarte calde de către editorii de la Gallimard, care preferă acest roman popular unor experimente conformiste, chiar dacă semnificația sa artistică este atenuată față de alte exemple ale genului.

● **SCRIITORUL PERUVIAN MARIO VARGAS LLOSA** cunoaște celebritatea pentru romanul său **Mătușa Julia**, o analiză plină de vervă a mediilor intelectuale și sociale din Lima. Criticii afirmă: „Este greu să conjugi cu mai multă abilitate moda retro, kitsch-ul, melo și celelalte, decît o face Mario Vargas Llosa în această carte, una dintre cele mai emoționante mărturii în legătură cu ceea ce trăiește, simte, visează și realizează **omul mijlociu** din America Latină de astăzi". Într-un cuvînt, o carte cu adevărat reprezentativă, una din acele opere capabile să ofere viitorului imagini mitologice ale prezentului.

● **ESEUL LUI MAX LOREAU, Pictura la lucru și enigma corpului uman,** conține cîteva capitole fundamentale în legătură cu modul cum se constituie opera de artă ce are ca subiect corpul omenesc. Cel dintîi, intitulat poezia, pictura și fundamentele limbajului, pornește de la experiența poetică și plastică a lui Henri Michaux, urmărind paralelisme în cele două domenii artistice atît de mult asociate. **Arta, cultura și subversiunea** se referă la gestica încorporată în operă, iar **Pictura, pînza de lucru și corpul omenesc** completează textele precedente printr-un soi de analiză teoretică.

● **NATURA MUZICII** a constituit obsesia multor gînditori și filosofi ai culturii, cu atît mai mult prin relația sa cu forma de transă psihologică pe care grecii vechi o numeau **mania**. Acesta este și obiectul cercetării lui Gilbert Rouget. **Muzică și transă. Încercare asupra unei teorii generale a relațiilor muzicii și extazului.** Autorul analizează diferitele forme de transă rituală, însoțită de muzică, studiind acompaniamentul sau incantația în dinamica trăirii: „Muzica este considerată atît sub aspectul său instrumental, cît și al practicilor sale, al simbolisticii și acțiunii executanților. Relațiile sale cu transa apar în afară [illegible] dominate de o logică [illegible] sistemele în care se manifestă".

● **CLAUDINE VEGH** a publicat o carte tulburătoare, **N-am putut să spun la revedere,** reunind mărturii ale unor foști deportați de la Auschwitz, care și-au pierdut părinții în lagăre. Un critic citează din postfața lui Bruno Bettelheim: „Pentru copii, doliul s-a dovedit imposibil. La 30 de ani după aceea, în cursul acestor interviuri, un singur lamento tragic a putut fi auzit: „Nu l-am spus la revedere". Cartea Claudinei Vegh este un rechizitoriu implacabil adresat istoriei rușinoase care a făcut posibilă dezmembrarea familiilor, asasinatul și opresiunea inocenților în timpul anilor fascismului.

● **ÎN CURSUL VERII ANULUI** 1980, în vechiul cartier universitar al Vienei va avea loc Festivalul baroc, **Spectaculum**, care va cuprinde trei opere, mai multe concerte și, pentru prima oară, un spectacol de balet. Spectacolele de operă vor avea loc în incinta iezuiților, pe cînd celelalte manifestări vor folosi cadrul arhitectural al pieței și al vechii universități, pentru concerte în aer liber.

PIERETTE MICHELOUD (Elveția)

Realitatea visului

V-am reclădit în mine, sate
Ale României, cu case albastre cum cerul
Sau fraged versul. La fel prispa,
Covata de lemn unde drumețul
Găsește pîinea, bucata de brînză,
Apa proaspătă pentru un scurt popas
Dintr-o călătorie spre care loc anume ?

Popor care păstrezi sub șindrila
Trecutului tău datina acestui gest
Cum n-ai fi generos ?

În pomi, mîinile se deschid
Și cad, ghiciți ce oare ?
Bănuți de soare. Fiecare
Cîntă numele unui sat:
Lăpuș, Viștea, Mestecăniș...
Această lume mică departe de lume.

Aș vrea ca o zînă să mă preschimbe
Într-o țărancă din această țară
Dintr-unul din aceste sate
Din casa
Rămasă credincioasă
La greu.

Iată, odaia
Uneltelor de fiecare zi pentru trai.
Dincolo, despărțită prin tindă
Odaia din față unde te-aș pofti să intri
Pe tine, trecătorule, în drum spre alte
meleaguri,

În timp ce călătoria mea se reînnoiește
fără-ncetare

Pe aceleași urme, din zori pînă seara
Și iarăși din noapte pînă în zori.
Dar la urma urmei, ce deosebire ?

Așează-te pe lalița înflorată
Cobor să caut vinul în care crește
Vorba de-apururi adevărată a viței.
Noroc ! Îți urez bucurie !... Noroc !
Un sunet cristalin: clinchetul paharelor
Cristal frățesc îngemănat cu inima izvoarelor.

Pentru drumul ce te mai așteaptă
Îți voi pune-n desagă trei lucruri:
Pîinea neagră în care aburește mirul
pămîntului

Un ulcior cu laptele frumos al muncii
Ce nu secătuiește comorile trecutului
Pentru a-și atinge albia străbună.
Apoi un săculeț de porumb auriu
Pe care l-aș fi rumenit
În cuptorul [illegible]
De sfecejiul gherghinelor.

Bun rămas ! Niciodată călătorii nu și-au
crestat

Numele în lemnul cioplit al porții
Nepăsîndu-le că nu va dăinui
Mai mult decît tră-esc.

În românește de
Lidia Stăniloae

REPERE

Călătorie la capătul nopții

„Albina nimerește de-a dreptul lucrurile dulci, pentru a-și face fagurele, iar vipera pe cele amare, spre a-și culege veninul". A doua parte a aforismului lui Baltasar Gracián i se potrivește de minune lui Celine, acestui spirit atins de acatholie, maladia spirituală a celor care refuză generalul, poticnindu-se la nesfîrșit de imperfecțiunile particularului, neobosind să le zeflemisească sau să le denunțe în cuvinte mari, înclinați să nu creadă în nimic ce depășește sfera imediatului, oameni inteligenți, geniali uneori, dar care „nu au nimic sfînt".

Călătorie la capătul nopții (1932), a cărui expresivă traducere românească, semnată de Maria Ivănescu, a apărut anul trecut la editura „Cartea Românească", este un roman al gîlcevii cinice cu lumea, a cărui lectură continuă să dea, cu violență, impresia de lucru viu și nerepetabil. Celine face parte din categoria artiștilor damnați, al căror iraționalism expresiv și exasperat nu apare doar în anumite perioade din istoria literaturii, ci este o componentă a naturii umane. Romanul său este diagrama unui refuz obstinat de a trece dincolo de pelicula imundă a unei lumi cu sensurile pierdute, o lume ostilă, fără lege și fără semnificație, un haos stăpînit de incoerență și de durere. Personajul principal este Bardamu, picaro tragic și zeflemitor, a cărui vocație pesimistă este să trăiască și să observe întîmplări josnice sau doar derizorii, să le comunice apoi în treacăt, totdeauna în treacăt, într-o neîntreruptă vorbărie sclipitoare, incapabil de detașare, neputincios să își asume un ideal. Bardamu protestează împotriva unei lumi nedrept alcătuită, dar protestul lui n-are perspectivă, este închis, fără vreo șansă de salvare, în crisalida unui iremediabil pesimism social și filozofic.

Călătorie la capătul nopții are dezinvoltura unui roman picaresc, autorul renunțînd, cu orgoliu, la orice organizare a materiei epice și lăsîndu-se în voia instinctului său. Rezultă un aparent haos epic, care apare însă, în cele din urmă, convingător structurat, din punct de vedere artistic, de viziunea unitară asupra lumii și a condiției umane, pe care vocea naratorului o exprimă în mod consecvent. Mai întîi, Bardamu apare sub chipul unui participant dezorientat la primul război mondial, aflat dincolo de eroism și de lașitate, opunînd infernului dezumanizator din jurul său un necontenit torent verbal, zadarnic, dar întotdeauna expresiv, poetic, în ciuda întîmplărilor atroce pe care le relatează. Apoi, personajul principal, care este unul și același cu vocea naratorului (romanul este scris la persoana întîi) apare în postura unui medic care profesează într-o imundă suburbie pariziană, întîlnind la tot pasul mizeria, suferința și decăderea umană. Ochiul de damnat al povestitorului alege fără greș doar tonurile întunecate. Sub cinismul său se formează, din tușe sumbre, curentul subteran al unui amar și cumplit rechizitoriu împotriva unei lumi bîntuite de absurditate.

Nu trebuie, cu nici un chip, să se înțeleagă că romanul lui Celine suferă de vreo inferioritate. Pentru a-l înțelege în mod exact, este, însă, necesar să disociem între amoralismul vocii naratorului și extraordinara expresivitate poetică a romanului. Nenumărați sînt autorii care au dovedit că posedă idei morale din cele mai juste; n-a fost însă suficient pentru ca romanele lor să devină mare literatură. Celine, într-un mod estetic analog aceluia al unui Baudelaire, reușește să topească într-un tot poetic fragmente de urît social, inculcîndu-ne o autentică emoție artistică, umanizîndu-ne. El ocolește orice moralizare schematică, preferînd să construiască tabloul cutremurător al unei conștiințe asaltate de întuneric (după cum a scris cu îndreptățire Marin Preda într-unul dintre eseurile sale), a cărui forță de sugestie poetică aduce **Călătoria la capătul nopții** printre marile romane ale secolului.

Voicu Bugariu

Psihopatia nuclearis (III)

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

În general, Pu-239 este transportat sub forma de nitrat, în soluție, turnat în butelii de un metru înălțime, și cărat cu avioanele sau cu camioanele societăților particulare, adică cu unele dintre cele mai vulnerabile mijloace de transport. William Brobst, șeful transporturilor din cadrul Comisariatului pentru energia atomică, îi declara lui Taylor: „Deturnările, furturile și „pierderile" sînt de regulă în acest business. Camionagiii sînt în combinație cu pegra. Unu sau doi la sută din tot ceea ce se transportă pe șosele, se „volatilizează", iar un sfert din aceste pierderi se datorează înșiși șoferilor. În douăzeci și cinci la sută din atacurile comise asupra camioanelor, șoferii sînt de conivență cu răufăcătorii. Iată cu cine lucrăm. Industria dispune de silozuri blindate, de sisteme de alarmă, de contoare complicate pentru numărarea atomilor (Ted este de altă părere) pentru ca, apoi, să vună acești atomi la dispoziția celor aflați în contact cu pegra..."

Taylor arată în cartea sa că vehicolele de transport greu încărcate cu materiale fisionabile nu circulă escortate, și nici măcar nu se află în legătură radio cu bazele lor. Un furnizor, descoperind că ceva nu era în regulă cu unul dintre camioanele sale trimise în cursă cu o încărcătură de plutoniu, a încercat, telefonînd poliției, să-l oprească din drum și să-l facă să se întoarcă la bază. Camionul respectiv a străbătut teritoriul a cinci state. Poliția, cu toate apelurile recepționate de la furnizor, nu l-a oprit nicăieri, și el a ajuns la destinație. Astfel de cazuri nu sînt izolate. În 1969, Vincent d'Amico, specialist în securitate la Comisariatul pentru energia atomică, a fost însărcinat să descopere unde „dispăruse" un colet cu cincisprezece kilograme de hexafluorură de uraniu. L-a găsit, după îndelungate cercetări, la coletăria aeroportului din Boston, unde „atomii pierduți" stăteau pe un raft, purtînd inscripția vizibilă de la o poștă: „Material fisionabil !"

Dar, să revenim împreună cu Taylor, la eventualii „hoți de atomi" care, să zicem, au pus mîna pe pontul rîvnit. Cum să facă o bombă ? Mai întîi, procurîndu-și cele două volume „Plutoniu Handbook" (Editura Gordon and Breach, 1967, numai 81,50 dolari), și pe cele patru volume, ceva mai scumpe — adică 123 de dolari — „Reactor Handbook" (Editura Wiley, 1960—1964), unde va găsi tot ceea ce trebuie să știe în legătură cu manevrarea și utilizarea explozibililor nucleari. „Pentru a extrage plutoniul din soluția de nitrat — dă Taylor „modul de preparare", folosind ironic un stil de rețetă culinară — este deajuns să-i adăugați o cantitate de acid oxalic. Dacă însă ați făcut rost de un amestec de uraniu și plutoniu solid, va trebui să-l dizolvați în acid nitric, apoi să precipitați plutoniul în acid oxalic. Filtrați. Puneți la încălzit oxalatul ca să se evaporeze apa rămasă după cristalizare. Într-un recipient de cuarț (zece dolari), uscați oxalatul anhidric cu ajutorul acidului fluorhidric. Încălzind totul pînă la 500 de grade Celsius. Veți obține astfel o fluorură de plutoniu. Aveți însă grijă să nu faceți porții mai mari de o jumătate de un kilogram deoarece, în caz contrar, vă veți apropia de masa critică. Garnisiți apoi pereții unui creuzet de ceramică (zece dolari), cu o coajă de oxid de magneziu. Uscați. Introduceți apoi cele 500 de grame de fluorură de plutoniu, adăugați-le 170 de grame de calciu, și 30 de grame de iod. Acoperiți totul cu argon. Închideți forma. Plasați creuzetul într-un cuptor cu inducție (acesta este ceva mai scump: 1 500 de dolari), și încălziți totul la 700 de grade Celsius. În acest moment se va produce o reacție chimică ridicînd temperatura amestecului la 1 000 de grade. Stingeți. Lăsați să se răcească. Pe fundul creuzetului veți descoperi plutoniu metal. Spălați-l cu acid nitric. Puteți să-l luați în mînă, nu vă va face nici un rău. Veți constata că el este permanent cald, din cauza radiațiilor alfa. Cei de la Los Alamos n-au preparat altfel primele bombe atomice" — conchide Taylor.

„Există și metode mai simple: Încălziți soluția de nitrat de plutoniu pînă la evaporarea completă. Culegeți cristalele care s-au format și faceți cu ele o bombă. N-o să fie prea puternică, doar vreo sută de tone de T.N.T., dar suficient ca să aruncați în aer The World Trade Center (clădirea cea mai înaltă din lume n.n.). Mai puteți să luați cristalele de oxalat și să le încălziți la 1 000 de grade Celsius, obținînd astfel oxid de plutoniu, care poate fi folosit fie ca explosibil — cu un randament scăzut —, fie ca otravă. Odată cu proliferarea reactorilor de mare capacitate, o să existe cantități enorme de oxid de plutoniu, care se vor vîntura pe toate drumurile".

Și Taylor continuă divulgarea „secretelor" știute de toată lumea, și aflate la îndemîna tuturor. Ele sînt cuprinse în două lucrări puse în vînzare liberă: „The Alamos Primer", de Robert Seber (doi dolari și șase cenți, la librăria A.E.C.), cuprinzînd toate ecuațiile matematice ale primelor bombe atomice, și „Manhattan district History, Project Y, the Los Alamos Project" (patru dolari), unde pot fi citite descrierile tuturor problemelor tehnice cu care s-au confruntat constructorii primelor bombe atomice. Scrisă în 1946—1947, această lucrare a constituit un super-secret pînă în 1961. Cu încă trei dolari, vă puteți procura repertoriul tuturor maselor critice aflînd astfel, cum să nu cădeți victima propriilor meștereli. Dimensiunile unei sfere de plutoniu — spune Taylor — nu pot depăși pe cele ale unei bile de biliard, iar „oglinda" de beriliu — menită să reflecteze neutronii în interiorul bombei declanșînd reacția în lanț — trebuie să aibă o grosime de numai trei centimetri. „Bila" astfel formată, va fi învelită într-un strat uniform de explosibil plastic, în care se vor vîrî detonatoarele. În lipsa beriliului, care costă cam cinci sute de dolari kilogramul, se poate folosi ceară, căptușindu-se cu un strat gros de zece centimetri interiorul unei sfere de oțel, în care se va vîrî „bila" de plutoniu. Cu uraniu-235 este și mai simplu: Toate componentele bombei, în număr de șase, în afară de uraniu, pot fi cumpărate de pe piață. Un cilindru de oțel cam de un metru lungime, în greutate de două sute de kilograme — asta depinzînd de cantitatea de explosibil de care dispuneți — pentru ca masa critică să se formeze la comandă. Oglinda reflectorizantă poate fi cositorul sau, și mai simplu, apa dintr-o piscină. Cu 26 kilograme de uraniu, și un tub de oțel de 10 centimetri grosime, cu un detonator bine pus la punct pentru a dezvolta implozia necesară reacției în lanț, materia fisionabilă dintr-o bombă meșterită de un artizan, va exploda cu o viteză de 4 milioane de kilometri pe oră. Efectul ? O clădire cu o masă de 50 000 de tone, cum este World Trade Center, se va „evapora". Bomba va emite o doză mortală de radiații pe o rază de aproximativ 800 de metri. Cei din jur vor recepționa, mai întîi, razele gama. Apoi, o lumină orbitoare. Apoi, iradiațiile de neutroni. Apoi unda de șoc. Apoi, țăndările de beton transformate în proiectile care vor izbi cu viteza gloanțelor. Apoi...

Robert Oppenheimer avertiza: „Singurul viitor pe care-l întrevăd cu oarecare entuziasm pentru exploziile nucleare este acela că ele nu trebuie să fie folosite niciodată pentru război. Nici o ființă rațională nu se poate gîndi la război cu certitudinea că lumea va fi distrusă de un nou conflict total, în care armele atomice vor contribui, în ce le privește, la ruina și la dispariția civilizației".

Dar unde ne aflăm după atîtea avertismente ? Poate că, cel mai bine ne-ar indica punctul situării noastre față de ceea ce numim sursă nestăvilită a escaladării nucleare" una din datele prezentate în cursul conferinței Comitetului de dezarmare de la Geneva: astfel, dacă în fiecare zi ar fi explodată o bombă cu o putere echivalentă cu toată energia explosivă folosită în cursul celor șase ani ai ultimului război mondial, pentru lichidarea tuturor stocurilor existente în prezent, ar fi necesare... 52 000 de zile: Aceasta echivalează în timp — nici mai mult, nici mai puțin —, cu 142 de ani și șase luni ! Așa că, cu detonarea forței explosive a unui întreg război mondial, pe zi, am reuși să epuizăm stocurile acumulate, abia prin luna iulie a anului 2 122... Bineînțeles, cu condiția ca, pînă atunci, arsenalelor existente să nu li se mai adauge nici un gram de explosibil în plus !

Oare cine a pronunțat diagnosticul de „psihopatia nuclearis" ? Am citit asta undeva, ori eu am inventat termenul ?

N-are importanță.

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef:
Nicolae Dan Fruntelată,
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA: București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA: Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 71 96
ABONAMENTELE:
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la:
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian